

บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียน
ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
The Role of Father and Mother Characters in Prathomsuksa 1-3
Thai Literary Textbooks

พรนภา อิงสถิตธนวันต์
Pornnapa Ingsatitanavan

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai and Applied Thai
Prince of Songkla University

2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียน

ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

The Role of Father and Mother Characters in Prathomsuksa 1-3

Thai Literary Textbooks

พรนภา อิงสถิตธนวันต์

Pornnapa Ingsatitanavan

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Thai and Applied Thai

Prince of Songkla University

2565

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้มาจากการศึกษาวิจัยของนักศึกษาเอง และได้แสดงความขอบคุณบุคคล
ที่มีส่วนช่วยเหลือแล้ว

ลงชื่อ.....

(รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณนะ หนูหมื่น)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ลงชื่อ.....

(นางสาวพรนภา อิงสถิตธนวันต์)

นักศึกษา

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า ผลงานวิจัยนี้ไม่เคยเป็นส่วนหนึ่งในการอนุมัติปริญญาในระดับใดมาก่อน และ
ไม่ได้ถูกใช้ในการยื่นขออนุมัติปริญญาในขณะนี้

ลงชื่อ.....

(นางสาวพรนภา อิงสทธิธนวันต์)

นักศึกษา

ชื่อวิทยานิพนธ์	บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
ผู้เขียน	นางสาวพรนภา อิงสถิตธวันต์
สาขาวิชา	ภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์
ปีการศึกษา	2565

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยมีขอบเขตการวิจัยคือ มุ่งศึกษาในประเด็นลักษณะการทำหน้าที่ของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวนทั้งหมด 40 เรื่อง ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร และหลังจากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่าวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ได้ให้การนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ 3 ประเด็น ในระดับประเด็นทางครอบครัว ได้แก่ 1. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว โดยพบลักษณะการเป็นผู้นำครอบครัวของบทบาทตัวละครพ่อ การเป็นผู้ดูแลสมาชิกครอบครัวของบทบาทตัวละครแม่ การเป็นผู้อบรมสั่งสอนของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ ซึ่งบทบาทของตัวละครพ่อและแม่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับประเด็นทางสังคม 2. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ และ 3. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี โดยพบลักษณะบทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม และบทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย

อนึ่ง บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ยังพบแง่มุมที่น่าสนใจในประเด็นที่หลากหลาย การนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ผ่านวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ได้มีการใช้กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบร้อยกรองและสำนวนไทยเพิ่มเติม เพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนซึ่งอยู่ในวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 และได้มีการนำเสนอชุดความคิดย่อยของอุดมการณ์บางประการในการนำเสนอ

หลักวิธีคิดเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และสอดแทรกชุดความคิดย่อย เรื่องการรู้รักสามัคคีให้เชื่อมโยงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้วิจัยค้นพบ รวมถึงปลูกฝังชุดความคิดการเคารพและรักสถาบันกษัตริย์ ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของปวงชนชาวไทยและเป็นสิ่งที่รัฐต้องการปลูกฝังผู้เรียนวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้มีความรักและเคารพ ยึดถือหลักประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ประโยชน์การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนของสังคมที่คาดหวัง ในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน ผู้เรียน โดยรัฐบาลต้องการส่งต่ออุดมการณ์อันสำคัญและเป็นแนวทางในการกล่อมเกลาก่อนเยาวชน ผู้เรียนที่อยู่ในวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 ให้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทจริงของการดำเนินชีวิตให้ ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

คำสำคัญ : การทำหน้าที่, บทบาทของตัวละครพ่อและแม่, วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย

Thesis Title	The Role of Father and Mother Characters in Prathomsuksa 1-3 Thai Literary Textbooks
Author	Miss Pornnapa Ingsatitanavan
Major Program	Thai and Applied Thai
Academic Year	2022

ABSTRACT

The objective of this research was to examine the roles of father and mother characters in the Language for Life, Pasa Patee Series of the Prathomsuksa 1-3 Thai Literary Textbooks. The research's scope was on the roles of the father and mother characters in 40 stories narrated in the textbooks provided by the Office of the Basic Education Commission (OBEC), the Ministry of Education. Documentary research was employed, and the data were represented in the form of descriptive analysis.

According to the results, the textbooks present parental roles through the father and mother characters in three areas: 1) the family area in which the father and mother characters are role models for young people to be good Thai citizens, that is, to help society and act following democratic principles; 2) the society area in which the father and mother characters are role models for young people to choose a good occupation; 3) the father and mother characters as role models for young people to be good family members. The father character, in particular, is depicted as the family leader, whereas the mother character takes care of the family. Additionally, the father and mother characters act as educators of their family, and their roles are undoubtedly consistent with society's desirable characteristics.

Not only do the textbooks reveal the fascinating parental roles through the father and mother characters, but they also incorporate interesting presentation strategies of the content, which is in form of Thai poetry and idioms to arouse Prathomsuksa 1-3 students' interest, and of some ideological subsets. Regarding the ideological subsets, the Philosophy of Sufficiency Economy is incorporated into the

textbooks for students to apply to daily living, whereas the knowledge of love and unity is linked to the desirable characteristics discovered by the researcher. Moreover, the textbooks instill a set of ideas of respect and love for the monarchy, which is the heart of the Thai people, in the Prathomsuksa 1-3 students so that they love, respect, and adopt a democratic regime of government with the King as Head of State.

The benefits of this research indeed reflect society's expectations of the desirable characteristics of the father and mother characters as role models for young learners. As part of the government's aim, the textbooks pass on significant ideologies and a guideline to encourage the Prathomsuksa 1-3 students to apply them in the authentic context of living appropriately in Thai society.

Keywords: duties, roles of the father and mother characters, Thai literary textbooks

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามความคาดหวังของผู้วิจัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รับความรัก และความกรุณาช่วยเหลือของรองศาสตราจารย์ ดร.วรรณะ หนูหมื่น ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ที่ผู้วิจัยรักและเคารพเป็นอย่างยิ่ง ที่คอยให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง พร้อมทั้งรับฟัง ปัญหาและทุกความคิดเห็น รวมถึงให้กำลังใจ และมีเวลาให้คำปรึกษาเสมอ กำลังใจที่ได้รับจาก อาจารย์ส่งผลให้ผู้วิจัยอดทน ตั้งใจ และพยายามจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. พรพันธุ์ เขมคุณาศัย ประธานกรรมการสอบ หัวข้อวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำปรึกษาชี้แนะแนวทาง รวมถึงให้ความเมตตาแก่ผู้วิจัย และผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร. จอมขวัญ สุทธิพนธ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ให้คำแนะนำที่ดียิ่งในการทำ วิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ประสิทธิ์ ประสาทวิชาแก่ผู้วิจัยให้มีความรู้ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีจนถึงปริญญาโท รวมถึงบุคลากร คณะศิลปศาสตร์ทุกท่านที่ให้คำแนะนำและความช่วยเหลือที่ดีเสมอมา

ขอขอบพระคุณวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และตอบรับบทความ เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงเจ้าหน้าที่ของวารสารที่อำนวยความสะดวกและดำเนินการ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สำหรับผู้วิจัยแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดและขาดไปไม่ได้เลย ต้องขอขอบพระคุณครอบครัว อิงสถิตธวันต์ ที่สนับสนุนเรื่องการศึกษาโดยตลอด คอยให้กำลังใจในวันที่เหนื่อยล้า และคอย ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ในทุก ๆ เรื่อง

ขอบคุณตัวเป็นอย่างมาก ที่มีความพยายามและความตั้งใจที่มุ่งมั่น อดทนจนสำเร็จถึงวันนี้ได้ ถึงแม้ในบางครั้งอาจจะเหนื่อยเหลือเกิน ท้อแท้ ชี้แจงบ้าง แต่ก็ลุกขึ้นสู้และฝ่าฟันจนประสบความสำเร็จได้ในวันนี้

ขอบคุณเพื่อน พี่ น้อง ทุก ๆ คน รวมถึงขอบคุณนางสาวณัฏฐา หมัดอาด้า เพื่อนนิสิต ปริญญาโทที่คอยช่วยเหลือกันเสมอมา และเป็นกำลังใจให้กัน คอยถามสารทุกข์สุขดิบตลอด ระยะเวลาการเรียนปริญญาโท ทำให้ผู้วิจัยมีความสุขและมีกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(5)
ABSTRACT.....	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(9)
สารบัญ.....	(10)
รายการผลงานตีพิมพ์.....	(13)
สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยินยอมจากผู้พิมพ์ผลงาน.....	(14)

เนื้อหา

บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย.....	10
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	10
เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
ความสำคัญของตัวละครพ่อและแม่ในการศึกษาวรรณกรรม.....	11
เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาการวิเคราะห์ตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรม.....	13
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทลักษณะของตัวละครพ่อและแม่ ที่ปรากฏในวรรณกรรม.....	16
การศึกษาบทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงบวกในวรรณกรรม.....	16
การศึกษาบทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงลบในวรรณกรรม.....	22
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของบทบาทพ่อและแม่ในทางสังคม.....	25
บทบาทหน้าที่ของพ่อและแม่ในทางสังคม.....	25
บทบาทหน้าที่ของพ่อและแม่ในความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย.....	31
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสร้างหนังสือเรียนภาษาไทย.....	32

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ความรู้เบื้องต้นของหนังสือเรียนภาษาไทย.....	32
เป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551.....	35
ความรู้เบื้องต้นของหลักจิตวิทยาพัฒนาการ.....	40
วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีการนำเสนอหนังสือเรียนภาษาไทย.....	41
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณภาพแบบเรียนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา.....	42
การศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เป็นผลจาก การเรียนหนังสือเรียนภาษาไทย.....	42
การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษา.....	48
สรุป และอภิปรายผลการวิจัย.....	55
สรุปผลการวิจัย.....	55
1. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็น สมาชิกที่ดีในครอบครัว.....	55
1.1 บทบาทของตัวละครพ่อ เป็นผู้นำในการดูแลครอบครัว.....	56
1.2 บทบาทของตัวละครแม่ เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว.....	61
1.3 บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก.....	67
1.3.1 บทบาทของตัวละครพ่อในด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก.....	67
1.3.2 บทบาทของตัวละครแม่ในด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก.....	71
2. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ.....	73
2.1 บทบาทของตัวละครพ่อในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ.....	73
2.2 บทบาทของตัวละครแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ.....	76
3. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็น พลเมืองไทยที่ดี.....	77
3.1 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดี.....	77

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.1.1 บทบาทของตัวละครพ่อทำหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดี ในการช่วยเหลือสังคม.....	77
3.1.2 บทบาทของตัวละครแม่ทำหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดี ในการช่วยเหลือสังคม.....	80
3.2 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการปฏิบัติตนตามหลัก วิถีประชาธิปไตย.....	81
3.2.1 บทบาทของตัวละครพ่อทำหน้าที่ในการปฏิบัติตน ตามหลักวิถีประชาธิปไตย.....	81
3.2.2 บทบาทของตัวละครแม่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติตน ตามหลักวิถีประชาธิปไตย.....	82
อภิปรายผลการวิจัย.....	85
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	94
บรรณานุกรม.....	95
ภาคผนวก.....	99
บทความตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ.....	100
ประวัติผู้เขียน.....	113

รายการผลงานตีพิมพ์

พรนภา อิงสถิตธวันต์ และ วรณนะ หนูหมื่น. (2566). หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษา
ตอนต้นกับการให้ความหมายบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน. *วารสารเทคโนโลยี
ภาคใต้, 16(2)*, (อยู่ระหว่างการเผยแพร่ตีพิมพ์) กรกฎาคม-ธันวาคม 2566.

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยินยอมจากผู้พิมพ์ผลงาน

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้
 124/1 ถนนตลิ่งห้วยยอด ต.ทิวัง อ.ทิวัง จ.นครศรีธรรมราช 80110 โทร. 0-7577-0136-7 โทรสาร 0-7553 8031
SOUTHERN COLLEGE OF TECHNOLOGY
 124/1 Thungsong-Huayyod RD., Thiwang,Thungsong, Nakhon Si Thammarat 80110 Tel. 0-7577-0136-7 Fax 0-7553-8031

ที่ วทต.๒๓๕/๒๕๖๕

๒๐ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ตอบรับบทความลงตีพิมพ์ในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้

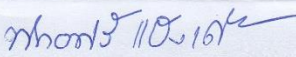
เรียน คุณพรนภา อิงสทธิธนวนันต์

 ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง “หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน” โดย พรนภา อิงสทธิธนวนันต์ และ วรณณะ หนูหมื่น เป็นผู้พิมพ์ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ นั้น

 กองบรรณาธิการ ขอแจ้งให้ทราบว่าบทความของท่านได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๖ อนึ่งวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ ๑ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.นิตยศรี แสงเดือน)
 บรรณาธิการวารสารเทคโนโลยีภาคใต้

กองบรรณาธิการ
 โทรศัพท์ ๐-๗๕๗๗-๐๑๓๖-๗ ต่อ ๑๔๑
 โทรสาร ๐-๗๕๕๓-๘๐๓๑

การเผยแพร่บทความ
https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันได้มีการใช้วรรณกรรมแบบเรียนมาพัฒนาผู้เรียนในแต่ละระดับชั้นการศึกษาอย่างแพร่หลายทั้งในด้านความรู้ การฝึกทักษะ การบูรณาการความคิด และพัฒนา ด้านคุณธรรมและจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน วรรณกรรมแบบเรียนจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกระดับชั้นในสถาบันการศึกษา (ตรึงตรา แผลมสมุทร, 2560, น. 4) สถาบันการศึกษาจึงเป็นหน่วยงานที่สำคัญในการขับเคลื่อนรูปแบบทางการศึกษาและรับรองคุณภาพทางการศึกษาที่จะส่งผลอันดีแก่ผู้เรียน รวมถึงคัดเลือกวรรณกรรมแบบเรียนให้มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดเพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความหมายของวรรณกรรมแบบเรียนไว้ว่า วรรณกรรมแบบเรียนคือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับการเรียนในแต่ละระดับชั้น หรือหนังสือเรียนที่อนุญาตให้ใช้จากกระทรวงศึกษาธิการ และมีเนื้อหาที่ระบุในหนังสือเรียนตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) ดังที่ กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 6) อภิปรายว่า “หนังสือเรียนที่ดีต้องมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และต้องประกอบด้วยเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ และผ่านความเห็นชอบจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบ” ดังนั้นวรรณกรรมแบบเรียนที่ดีจึงต้องได้มาตรฐานการเรียนรู้ที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานทางการศึกษา และเนื้อหาที่ระบุในวรรณกรรมแบบเรียนต้องเป็นที่ยอมรับในวงการศึกษา สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย

อย่างไรก็ดี นโยบายคุณภาพด้านการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญ เพราะเป็นตัวชี้วัดคุณภาพที่พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้รอบด้าน มีแนวทางส่งเสริมการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และทักษะที่จำเป็นของโลกในศตวรรษที่ 21 อย่างครบถ้วน เป็นคนดี มีวินัย มีความรักในสถาบันหลักของชาติ ยึดมั่นการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมต่อบ้านเมือง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564, น. 14) คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีการปรับหลักสูตรให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะ โดยมีการเน้นทักษะความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา และความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ซึ่งเป็น

แรงขับเคลื่อนให้ตัวผู้เรียนมีคุณสมบัติครบถ้วนในรอบด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 6-7) การพัฒนาสมรรถนะหลัก มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพมาตรฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาหุปัญญาจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของหลักสูตรแกนกลาง

อนึ่ง สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนสามารถเริ่มต้นปลูกฝังและเริ่มพัฒนาการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่ผู้เรียนวัยประถมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ดังที่ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2545, น. 262-289) อธิบายถึงพัฒนาการช่วงชีวิตในช่วงวัยเด็กตอนกลางว่า “เด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมจะวางรากฐานการศึกษา ด้วยมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ เหมาะสมทั้งทางกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา” การเริ่มต้นพัฒนาผู้เรียนวัยประถมศึกษาในทักษะการเรียนรู้ที่รอบด้าน และพัฒนาด้านพฤติกรรมอันพึงประสงค์ จึงเป็นผลดีที่นำไปสู่การเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมต่อไป

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นสำหรับผู้เรียนเพื่อใช้ในการเรียนรู้และครูใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาพื้นฐานกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางภาษาจากการอ่าน เขียน ฟัง ดู พูด เรื่องที่น่าสนใจ ผสานความเข้าใจลักษณะของภาษาไทย ในทักษะกระบวนการคิด วิเคราะห์ รวมถึงบูรณาการในการนำไปใช้ประโยชน์ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และกระตุ้นความสนใจ สามารถพัฒนาทักษะทางภาษาไทยให้เหมาะสมแก่วัยของผู้เรียน

นอกจากนี้ วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที มีการปลูกฝังวัฒนธรรมความเป็นไทย มีการสอดแทรกชุดความคิดการเป็นคนดีของสังคมไทย ดังตัวอย่างในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 92) ระบุในบทบรรยายว่า “พื้นที่สาธารณะเป็นของเราทุกคน ต้องช่วยกันรักษาความสะอาด” รวมทั้งการนำความรู้และความคิดที่ได้มาปรับประยุกต์ให้สามารถดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องดังที่ รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 26) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมแบบเรียนว่า “หนังสือเรียนสะท้อนให้เห็นแบบอย่างที่ดีงาม ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมอันดีงามให้แก่ผู้เรียน รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมไทยคาดหวัง และนำความรู้และความคิดที่ได้จากการบูรณาการความคิดไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป” หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการสร้างวรรณกรรมแบบเรียนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในการพิจารณา รวมถึงคัดเลือกเนื้อหาให้มีความถูกต้องเหมาะสมกับสภาพสังคม วัฒนธรรม ความต้องการของสังคมที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาให้มากที่สุด

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที จัดเป็นงานวรรณกรรมรูปแบบหนึ่ง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในแง่องค์ประกอบของวรรณกรรม พบว่า มีทั้งโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ฉาก บทสนทนา และตัวละครมักเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในงานวรรณกรรม ดังที่ ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2529, น. 144-145 อ้างถึงใน วนิดา มุสิกโก, 2541, น. 1) กล่าวว่า “ตัวละครเป็นเนื้อหาที่สำคัญที่สุด และความสนใจของผู้อ่านส่วนใหญ่มักจะสนใจลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นสำคัญ” องค์ประกอบในงานวรรณกรรมจึงสะท้อนให้เห็นชีวิตที่ลุ่มลึก และมีมิติอันซับซ้อน รวมถึงการแสดงบทบาทพฤติกรรมของมนุษย์ในหลากหลายแง่มุมผ่านตัวละครเป็นสำคัญ และบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านเนื้อหาและบทสนทนาที่ระบุในวรรณกรรมแบบเรียน

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาทบทวนตัวละครเป็นสำคัญในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที มีความน่าสนใจว่าบทบาทตัวละครพ่อและแม่ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของเยาวชนซึ่งเป็นผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ผู้เรียนวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นวัยที่ควรเริ่มปลูกฝังคติสอนใจ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี และเป็นวัยที่ควรเริ่มสอนให้รู้จักเหตุผล ให้มีความคิดเป็นของตนเองในทางที่ถูกต้อง เนื้อหาที่ระบุในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที จึงมีการสอดแทรกความรู้ คุณธรรม และแง่บทบาทหน้าที่พลเมืองไทยที่ดีควบคู่กันไป เป็นการเน้นย้ำถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 7) โดยไม่เป็นที่เคียดแค้นแก่ผู้อื่น

การเรียนรู้ของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ต่อบทบาทของบุคคลในครอบครัว โดยเฉพาะจงเฉพาะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที พบว่า บทบาทของตัวละครพ่อมีส่วนสำคัญในการเลี้ยงดูลูกไม่น้อยไปกว่าบทบาทของตัวละครแม่ รวมถึงบทบาทของตัวละครพ่อยังเป็นเสาหลักให้แก่ครอบครัว เป็นผู้ปกป้องครอบครัว จากอันตราย บทบาทของตัวละครพ่อเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการพัฒนาความสัมพันธ์ครอบครัว เช่น การช่วยภรรยาเลี้ยงดูลูกและมีเวลาใกล้ชิดกับลูกมากขึ้น รวมถึงมีการอบรมสั่งสอนลูก จากเดิมซึ่งเป็นหน้าที่บทบาทของตัวละครแม่ ทำให้ลูกมีความสนิทสนมกับพ่อมากขึ้น เป็นการสร้างสายใย ความผูกพันที่แน่นแฟ้น เมื่อลูกเติบโตขึ้นหากประสบกับปัญหาที่ไม่อาจหาทางออกได้ด้วยตนเอง ลูกก็จะกล้าปรึกษาปัญหากับพ่อ ทำให้เกิดความเข้าใจกันและเพิ่มความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว ลดปัญหาเยาวชนที่จะตามมา (สุกัญญา ขลิบเงิน, 2562, น. 40)

เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของพ่อและแม่ในมุมมองทางสังคม บทบาทของพ่อและแม่มักทำหน้าที่ที่อยู่ภายใต้ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ กล่าวได้ว่า ภายในครอบครัวสมาชิกทุกคนต่างมีหน้าที่เป็นของตนเอง (วฤชสพร ญัฐรุจิโรจน์, 2560, น. 1819) การทำหน้าที่ของพ่อและแม่โดยไม่ขาดตกบกพร่อง และมีคุณสมบัติของการเป็นพ่อและแม่ที่ดียอมนำไปสู่ครอบครัวตามแบบฉบับในอุดมคติ เช่น พ่อและแม่อยู่ในวัยที่เหมาะสมในการมีลูก มีหน้าที่การงานที่ดีและมีฐานะที่มั่นคง และสามารถ

ช่วยกันเลี้ยงลูกได้ แต่ในปัจจุบันสภาพโครงสร้างทางสังคมกลับมีความเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจ รวมถึงจิตใจมนุษย์ที่ซับซ้อนเมื่อต้องเผชิญกับปัญหา ทำให้การตัดสินใจต่าง ๆ ไม่สามารถทำได้อย่างถูกต้องในบางสถานการณ์ ด้วยเหตุประการนี้ทำให้เกิดปัญหาครอบครัวทางเลือกเพิ่มขึ้นในสังคม

อนึ่ง ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ในมุมมองทางสังคมมองว่าสถาบันครอบครัวในสังคมปัจจุบันมีความล้มเหลว เช่น ปัญหาพ่อแม่วิยใส ปัญหาการหย่าร้างทำให้เกิดพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว (วณิชพร ญรัฐจิโรจน์, 2560, น. 1820) ปัญหาดังกล่าวทำให้คนในสังคมมักตีตราว่า พ่อแม่วิยใส พ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวมักขาดคุณสมบัติการเป็นพ่อและแม่ที่ดี เช่น เมื่อพ่อแม่วิยใสมีลูกในขณะที่ยังอยู่ในช่วงวัยเรียน ทำให้แม่ต้องลาออกจากโรงเรียนเพื่อมาเลี้ยงลูก การปรับตัวและประสบการณ์ชีวิตของวัยรุ่นที่ยังสะสมไม่มากเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถปรับตัวและรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ หรือปัญหาการหย่าร้าง เมื่อพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวประสบกับปัญหาครอบครัว การขาดพ่อที่เป็นเสาหลักในครอบครัว หรือการขาดแม่ที่คอยดูแลลูกและจัดการเรื่องภายในบ้าน ทำให้คุณภาพชีวิตของลูกลดน้อยลงตามไปด้วย

ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างพ่อ แม่ และลูก จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก (อัจฉรา สุขารมณ, 2544, น. 35) และทุกคนในครอบครัวต่างก็ต้องทำหน้าที่ของตนเองเพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ด้วยเหตุนี้บทบาทของพ่อและแม่ในมุมมองทางสังคม จึงมีการทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูลูก การเป็นต้นแบบให้แก่ลูก การแก้ปัญหาต่าง ๆ การหาเลี้ยงครอบครัว รวมถึงการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมให้แก่ลูก ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปถึงการกำหนดบทบาทพ่อและแม่ในวาทกรรมครอบครัวที่รัฐเป็นผู้กำหนด

เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนในบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในมุมมองทางสังคม จึงปฏิเสธไม่ได้ว่า “รัฐ” เป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดวาทกรรมเหล่านี้ขึ้น ซึ่งลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ต้องปฏิบัติตนอยู่ในกรอบ รัฐได้ให้ความหมายว่าการปฏิบัติตามกรอบก็เปรียบเสมือนการเป็นพลเมืองไทยที่ดี หลักความคิดนี้จึงอยู่ภายใต้วาทกรรมครอบครัวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติโดยรัฐยังคงไว้ซึ่งความหมายของครอบครัวในอุดมคติ (พลตา เดชพลมาตย์, 2555, น. 74-75)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในเชิงวรรณกรรมกับการทำหน้าที่บทบาทของตัวละครพ่อ พบว่า บทบาทของตัวละครพ่อต้องปฏิบัติตนและทำหน้าที่ตามแนวท้าววัฒนธรรมที่ดิงามของไทย เป็นผู้นำครอบครัว พร้อมทั้งดูแลสมาชิกในครอบครัวอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ซึ่งแสดงถึงการมีวุฒิภาวะในฐานะการเป็นผู้นำครอบครัวนอกจากนี้ต้องอบรมสั่งสอน ชี้นำลูกไปในทางที่ถูกต้อง การทำหน้าที่ดังกล่าวจึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลเชิงบวกต่อลูก ทั้งในด้านพฤติกรรม พัฒนาการด้านร่างกาย และพัฒนาการทางด้านอารมณ์ ค่านิยมที่สังคมไทยคาดหวังในบทบาทของตัวละครพ่อจึงถูกกำหนดไว้ตายตัวว่า บทบาทของตัวละครพ่อมีหน้าที่เป็นเสาหลักหาเลี้ยงครอบครัว

และมีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่าย (วฤชพร ญัฐรุจิโรจน์, 2560, น. 1819)

อนึ่ง บทบาทของตัวละครพ่อมีมิติความหลากหลายเพิ่มมากขึ้นในการทำหน้าที่ด้านการอบรมสั่งสอนลูก ดังตัวอย่างในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) “ความผูกพัน” พ่อของภูผาและน้ำใส ได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูก เรื่องการพูดเพราะ กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 82) ได้ระบุถึงบทบาทตัวละครพ่อผ่านบทสนทนาว่า “ข้างชอบคนพูดเพราะ ถ้าพูดไม่เพราะข้างก็โกรธเป็นเหมือนกัน” บทบาทตัวละครพ่อของภูผาได้ทำหน้าที่อบรมให้ลูกวางตัวเป็นเด็กดีที่มีมารยาทดีงาม เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างที่ตั้งใจคาดหวัง อีกทั้ง “ความผูกพัน” บทบาทตัวละครพ่อของภูผา ได้ทำหน้าที่ในการอบรมและสั่งสอนเน้นประเด็นอื่นเพิ่มเติม เช่น วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ครอบครัวของภูผามีการอบรมสั่งสอนเรื่อง รักพ่อ รักแม่ และรักสถาบันกษัตริย์ การทำหน้าที่อบรมสั่งสอนของบทบาทตัวละครพ่อและแม่เช่นนี้สอดคล้องกับค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช. ที่แสดงถึงความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และสถาบันทางสังคมหลักของชาติ (เอ็นพีซีที, 2559) ตัวบทวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที จึงได้ระบุถึงบทบาท “ความผูกพัน” ตัวละครพ่อของภูผาผ่านบทสนทนาว่า “พ่อทำงานแค่นี้ ยังไม่หนักหนอกลูก แต่พระมหากษัตริย์ไทยของเราทุกพระองค์ทรงงานหนักยิ่งกว่า” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 143) การแฝงการอบรมสั่งสอนด้วยประเด็นที่หลากหลาย เป็นอันสะท้อนให้เห็นค่านิยมที่สังคมไทยต้องการเพื่อปลูกฝังเยาวชนผู้เรียนวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 จากวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย

ลักษณะบทบาทหน้าที่ของตัวละครแม่จึงเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมได้กำหนดไว้ว่า บทบาทของตัวละครแม่ควรเป็นต้นแบบให้แก่ลูกสาว ผู้หญิงในฐานะแม่จึงไม่ได้เป็นเพียงผู้ให้กำเนิดเพียงเท่านั้น แต่ต้องเลี้ยงดูและคอยอบรมสั่งสอนลูกอีกด้วย ภาพลักษณ์ดังกล่าวจึงเป็นภาพของผู้หญิงตามแบบฉบับภาพตายตัว (Stereotypes) กล่าวได้ว่า บทบาทของตัวละครแม่ตามแบบฉบับตายตัวจึงกลายเป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่ต้องการเป็นที่ยอมรับในสังคม และหากละเมิดต่อหน้าที่ของความเป็นแมดังกล่าวจะกลายเป็นผู้หญิงที่ถูกปฏิเสธจากสังคมทันที (รังสิณี หลักเพชร, 2561, น. 93)

อีกทั้ง เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของตัวละครแม่ พบว่า ตัวละครแม่มีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญไม่แพ้บทบาทของตัวละครพ่อ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบทบาทตัวละครแม่ที่ระบุในวรรณกรรมแบบเรียนจึงถูกกำหนดไว้ว่า บทบาทของตัวละครแม่มีหน้าที่อบรมสั่งสอนลูก และดูแลเรื่องในบ้านเป็นส่วนใหญ่ (วฤชพร ญัฐรุจิโรจน์, 2560, น. 1819) ดังตัวอย่างบทบาทของตัวละครแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จำนวน 2 ครอบครัว คือ ครอบครัวของขามา และครอบครัวของยิวา

โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 19) ได้ระบุถึงบทบาทของตัวละครแม่ของครอบครัวข้ามผ่าน บทสนทนาว่า “แม่พึ่งจ่ายเงินซื้อหนังสือที่เป็นของจำเป็นให้ลูกไปแล้ว ถ้าลูกคิดว่าจำเป็นและอยากได้ ก็เก็บเงินซื้อเองดีไหมลูก” บทบาทของตัวละครแม่ดังกล่าวแสดงให้เห็นการทำหน้าที่ปฏิบัติตนเป็น สมาชิกที่ดีในครอบครัว ที่ต้องการแนะนำแนวทางในการประหยัดคอดออม รู้จักประมาณตน นอกจากนี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบทบาทตัวละครแม่ ยังมีการเน้นถึงประเด็นอื่น เช่น บทบาทตัวละครแม่ของยิวา มีการทำหน้าที่สร้างความเจริญให้ชุมชนในการประกอบอาชีพอันดี เพื่อสร้างรายได้ให้แต่ละครอบครัว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 162-165)

บทบาทของตัวละครพ่อและแม่จากข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ต้องทำหน้าที่ของตน และสมาชิกในครอบครัวย่อมต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงในสังคมโดยรวม ด้วย เช่น ในยุคปัจจุบันที่ค่าครองชีพสูงและภัยสังคมเพิ่มมากขึ้น บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ต้อง ทำงานหนักมากขึ้นเพื่อให้ได้เงินมากพอที่จะเลี้ยงดูลูก แสดงถึงหลักปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพ เพื่อให้ครอบครัวมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดี บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ต้องอบรมสั่งสอนลูกให้เป็น พลเมืองไทยที่ดี เพื่อไม่เป็นภาระต่อสังคม เมื่อลูกเห็นบทบาทของตัวละครพ่อแม่เป็นแบบอย่างที่ดี ลูกก็จะเป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคมด้วย (วณิชพร ญัฐโรจน์, 2560, น. 1820)

อนึ่ง ความผันผวนทางด้านอารมณ์และปัญหาที่ประสบอาจส่งผลกระทบต่อลักษณะนิสัยของบทบาท ตัวละครพ่อและแม่ ซึ่งสามารถถูกกระตุ้นด้วยจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ สังคม การเปลี่ยนแปลงของ ระบบเศรษฐกิจ รวมถึงปัจจัยภายใน เช่น จิตใจของมนุษย์ที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมเชิงลบของบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ได้ เช่น ปัญหาครอบครัวแตกแยก ทำให้ตัวละครพ่อและแม่ละเลยการทำหน้าที่ดูแลลูก เป็นสาเหตุให้ลูกมีพฤติกรรมก้าวร้าว ทำให้ลูก เกิดปมด้อย ไม่สามารถหาทางแก้ไขให้กับปัญหาชีวิตด้วยตนเองได้ เนื่องจากขาดการชี้แนะจากบทบาท ของตัวละครพ่อและแม่ ทำให้ลูกดำเนินชีวิตไปในทางที่ไม่ถูกต้อง แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องใน คุณสมบัติการทำหน้าที่ของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่ดี ที่ควรเลี้ยงดูลูกด้วยความรัก ความเมตตา และความเอาใจใส่ (ภัสสิพร เพิ่มเสมอ, 2561, น. 102)

ประเด็นที่น่าสนใจข้างต้นที่ผู้วิจัยสังเขปมานี้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยเฉพาะประเด็นสำคัญในแง่ บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยเจาะประเด็นเฉพาะการทำหน้าที่บทบาทของตัวละครพ่อ และแม่ รวมถึงเนื้อหาที่ระบุวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที เป็น ขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาบทบาทของตัวละครพ่อแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยมีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในขอบเขตด้านข้อมูลจากวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ประกอบด้วยวรรณกรรมจำนวน 12 บท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ไบโบก ไบบัว	2. ภูผา	3. เพื่อนกัน	4. ตามหา
5. ไปโรงเรียน	6. โรงเรียนลูกช้าง	7. เพื่อนรัก เพื่อนเล่น	8. พุดเพราะ
9. เกือบไป	10. เพื่อนรู้ใจ	11. ช้างน้อยน่ารัก	12. วันสงกรานต์

ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 ประกอบด้วยวรรณกรรมจำนวน 12 บท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. น้ำใส	2. ใจหาย	3. ครวป่า	4. กลัวทำไม
5. ชีวิตใหม่	6. มีน้ำใจ	7. นักคิดสมองใส	8. โลกร้อน
9. รักพ่อ รักแม่	10. เช็ดแล้ว	11. เด็กดี	12. ชาติของเรา

ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ประกอบด้วยวรรณกรรมจำนวน 16 บท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปฏิบัติการสานลั้บจิว	2. แต่เด็กชื่อไว้	3. ป่านี้มีคุณ
4. อาหารดี ชีวีมีสุข	5. ทำดี...อย่าหวังไหว	6. พลังงาน คือชีวิต
7. ความฝันเป็นจริงได้	8. ภูมิเ้าภาษาไทยของเรา	9. คิดไป รู้ไป
10. นอกเมือง...ในกรุง	11. ส่งข่าว...เล่าเรื่อง	12. ประชาธิปไตยใบเล็ก
13. ของดีในตำบล	14. ธรรมชาติเจ้าเออย	15. เล่นคำทาย
16. บันทึกความหลัง		

2. ขอบเขตด้านแนวคิด

งานวิจัยเรื่อง บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ผู้วิจัยได้มุ่งวิเคราะห์เฉพาะแนวคิดลักษณะบทบาทในการทำหน้าที่ของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย โดยพิจารณาจากบทบาทของพ่อและแม่ในแง่มุมทางสังคมและในแง่มุมทางวรรณกรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ชั้นศึกษาและรวบรวมข้อมูล

1.1 ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 3 เล่ม ได้แก่ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 12 เรื่อง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 12 เรื่อง และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 16 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 40 เรื่อง

1.2 ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาความสำคัญของตัวละครพ่อและแม่ในการศึกษาวรรณกรรม

- 1.2.1 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาการวิเคราะห์ตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรม
- 1.3 ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทลักษณะของตัวละครพ่อและแม่ที่ปรากฏในวรรณกรรม
 - 1.3.1 การศึกษาบทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงบวกในวรรณกรรม
 - 1.3.2 การศึกษาบทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงลบในวรรณกรรม
- 1.4 ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของบทบาทพ่อและแม่ในทางสังคม
 - 1.4.1 บทบาทของพ่อและแม่ในความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย
- 1.5 ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสร้างหนังสือเรียนภาษาไทย
 - 1.5.1 ความรู้เบื้องต้นของหนังสือเรียนภาษาไทย
 - 1.5.2 เป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 1.5.3 ความรู้เบื้องต้นของหลักจิตวิทยาพัฒนาการ
 - 1.5.4 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีการนำเสนอหนังสือเรียนภาษาไทย
- 1.6 ผู้วิจัยรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา
 - 1.6.1 ผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เป็นผลจากการเรียนหนังสือภาษาไทย
 - 1.6.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2. ชั้นสำรวจข้อมูล

- 2.1 สำรวจเนื้อหาที่ระบุในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3
- 2.2 สำรวจบทบาทตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์เฉพาะการทำหน้าที่ของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

4. **ขั้นสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ**

ผู้วิจัยเรียบเรียงและรายงานผลการวิจัย ด้วยวิธีการเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ และอภิปรายพร้อมสรุปผลการวิจัย โดยให้ข้อเสนอแนะทำการศึกษาวิจัย

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การศึกษาประเด็นบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นการแสดงให้เห็นถึงภาพสะท้อนของสังคม ในการแสดงการทำหน้าที่หลากหลายสถานะ ไม่ว่าจะเป็นการเป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี และเป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี รวมถึงการเป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว เป็นต้น

นอกจากนี้ การศึกษาบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 แสดงถึงความลุ่มลึกในแง่ลักษณะนิสัยของตัวละครพ่อและแม่ ทำให้ทราบถึงอุดมการณ์ที่ซ่อนเร้นและแฝงอยู่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย

อนึ่ง การศึกษาบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ยังเกิดประโยชน์และเป็นแนวทางในแวดวงวิชาการ ด้านกรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์พัฒนาหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทยของทุกระดับชั้นการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที หมายถึง หนังสือเรียนที่คณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นให้คุณครูใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

บทบาทของตัวละครพ่อ หมายถึง การทำตามหน้าที่ของพ่อที่ผู้แต่งสมมุติขึ้นมาเพื่อให้กระทำพฤติกรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง

บทบาทของตัวละครแม่ หมายถึง การทำตามหน้าที่ของแม่ที่ผู้แต่งสมมุติขึ้นมาเพื่อให้กระทำพฤติกรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง

เอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3” ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบเพื่อเป็นแนวทางการศึกษา โดยนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ความสำคัญของตัวละครพ่อและแม่ในการศึกษาวรรณกรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทลักษณะของตัวละครพ่อและแม่ที่ปรากฏในวรรณกรรม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของบทบาทพ่อและแม่ในทางสังคม
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสร้างหนังสือเรียนภาษาไทย
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณภาพแบบเรียนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา

1. ความสำคัญของตัวละครพ่อและแม่ในการศึกษาวรรณกรรม

ตัวละคร เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งที่สำคัญในนวนิยาย ถือเป็น “หัวใจ” ของนวนิยาย ก็ว่าได้ ดังที่ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2529, น. 144-145 อ้างถึงใน วนิดา มุสิกโก, 2545, น. 1) ได้กล่าวว่า

“นวนิยายอาศัยลักษณะของตัวละครเป็นเนื้อหาที่สำคัญที่สุด และความสนใจของผู้อ่านส่วนใหญ่ มักจะสนใจลักษณะนิสัยของตัวละคร ถ้าลักษณะนิสัยไม่พึงพอใจต่อผู้อ่าน หนังสือเรื่องนั้น มักจะไม่ได้ได้รับความสนใจ ผู้อ่านจะไม่ค่อยให้ความสนใจ กับนวนิยายที่มีโครงเรื่องโดยไม่อาศัยลักษณะของตัวละคร หรืออาศัยเหตุการณ์อื่นนอกเหนือจากลักษณะนิสัย นับเป็นนวนิยายไม่ได้”

ลักษณะนิสัยของตัวละครที่ซับซ้อนในนวนิยาย สามารถสร้างความประทับใจให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี เมื่อตัวละครมีลักษณะนิสัยที่ซับซ้อน เข้าใจยาก ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจ และพิจารณาอย่างถี่ถ้วน โดยเฉพาะเมื่อตัวละครมีปมความขัดแย้ง เผชิญปัญหาที่ยากลำบาก และเรียนรู้วิธีที่จะต้องแก้ไขหาทางออกกับปัญหาที่เผชิญ นิสัยของตัวละครจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของตัวละคร ดังที่ มล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2522, น. 26 อ้างถึงใน วนิดา มุสิกโก, 2545, น. 1) กล่าวว่า “ตัวละครถ้าไม่มีลักษณะนิสัยก็เป็นตัวละครไม่ได้”

ในการศึกษานวนิยายจึงไม่อาจละเว้นการพิจารณาความสัมพันธ์ของลักษณะนิสัยตัวละครกับโครงเรื่องได้ ดังที่ ดวงมน จิตรจำนงค์ (2534, น. 346-347 อ้างถึงใน วนิดา มุสิกโก, 2545, น. 2) กล่าวว่า “งานประพันธ์ ย่อมต้องเสนอเรื่องผ่านโครงเรื่องซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรม และความขัดแย้ง สองสิ่งนี้มีปฏิสัมพันธ์กับลักษณะนิสัยตัวละคร”

ชะตากรรมที่เกิดขึ้นกับตัวละครเอก อาจเป็นการต่อสู้ระหว่างความคิดภายในจิตใจของตัวละครต่อสิ่งเร้าภายนอกที่ได้ประสบพบเจอ เช่น การต่อสู้กับบรรทัดฐานที่สังคมได้ตีกรอบไว้ และค่านิยมของสังคมที่คาดหวังก็เป็นได้ ไม่ว่าจะเกิดความขัดแย้งในรูปแบบหรือลักษณะใด นั่นคือได้เกิดปมปัญหาและความขัดแย้งขึ้น ผู้แต่งจะต้องแสดงให้เห็นว่า ปมปัญหาและความขัดแย้งนั้นมีสาเหตุมาจากสิ่งใด และปัญหาได้คลี่คลายและสิ้นสุดลงอย่างไร ดังที่ มล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2522, น. 26 อ้างถึงใน วนิดา มุสิกโก, 2545, น. 2) อธิบายว่า

“ถ้าหากตัวละครในเรื่องมีลักษณะนิสัยที่เหมือนกัน เนื้อเรื่องจะไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ ดังนั้นผู้ประพันธ์จึงจำเป็นต้องสร้างปมขัดแย้งขึ้นมา เพื่อให้ตัวละครคลี่คลายปมปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อที่เหตุการณ์ในเรื่องจะถูกคลี่คลายในตอนท้าย ที่ว่ามาทั้งหมดนี้เป็นไปตามธรรมชาติ ดังนั้นนิยายจึงต้องขึ้นกับเหตุขัดแย้งของลักษณะนิสัยตัวละคร”

ในวรรณคดีสมัยใหม่ตัวละครเอกไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามแบบฉบับที่ตายตัวเหมือนในวรรณคดีสมัยเก่า ซึ่งวรรณคดีสมัยเก่าตัวละครเอกมักจะเป็นฝ่ายธรรมะ ที่ต้องต่อสู้กับฝ่ายอธรรมเสมอ เปรียบได้กับความดีและความชั่ว ทั้งนี้เพราะโครงเรื่องของวรรณคดีสมัยใหม่ขึ้นอยู่กับความขัดแย้งระหว่างตัวละคร ซึ่งมีความคิดภายในจิตใจที่หล่อหลอมให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม วิทย์ ศิวะศรียานนท์ (2531, น. 191 อ้างถึงใน วนิดา มุสิกโก, 2545, น. 3) กล่าวว่า “ตัวเอกเป็นตัวละครที่ผู้แต่งให้ความสนใจที่สุด และเจตนาให้ผู้อ่านสนใจมากที่สุด” จึงสรุปได้ว่าตัวละครเอกเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของเรื่อง โดยไม่จำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่ตัวอย่างครบถ้วนเสมอไป

ลักษณะนิสัยของตัวละครเอกมักต้องพิจารณาจากแก่นเรื่อง เป็นสำคัญ รวมถึงทัศนคติของผู้ประพันธ์ เช่นเดียวกับกับตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์ ซึ่งเป็นตัวละครฝ่ายตรงข้ามกับตัวละครเอก หากได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะเห็นได้ว่าผู้ประพันธ์ได้ให้ความซับซ้อนของตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์ไม่น้อยไปกว่าตัวละครเอก (วนิดา มุสิกโก, 2545, น. 3) สิ่งที่น่าสนใจและสัมพันธ์กับการสร้างตัวละครทั้งตัวละครเอก และตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์ คือ ความขัดแย้งระหว่างทางความคิด ความคิดที่ได้ปรากฏในบทประพันธ์อาจยังไม่ได้เป็นข้อสรุปที่ตายตัวว่าฝ่ายใดผิดหรือฝ่ายใดถูก ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตัวละครเอกและตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์ อาจเป็นเพราะมีวิถีคิดและประสบการณ์ใช้ชีวิตที่แตกต่างกัน ตัวละครเอกก็ไม่ได้ดีไปหมดทุกอย่าง ตัวละครฝ่ายปฏิปักษ์ก็ไม่ได้ร้ายเสมอไปอย่างที่ผู้อ่านเข้าใจ (วนิดา มุสิกโก, 2545, น. 3)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความสำคัญของตัวละครในวรรณกรรม เนื่องจากตัวละครมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในวรรณกรรม ลักษณะบทบาทของตัวละครที่ซับซ้อนในวรรณกรรมยังสามารถสร้างความอัศจรรย์ และน่าติดตามให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาความสำคัญของตัวละครในวรรณกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงลักษณะบทบาทหน้าที่ของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย **ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

1.1 เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาการวิเคราะห์ตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่ศึกษาการวิเคราะห์ตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรม มีผลการศึกษาของ วนิดา มุสิกโก (2545, น. 21-46) เรื่อง **วิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายของ “ศรีฟ้า ลดาวัลย์” กับ สุพัตรา ประमाणพล (2561, น. 197-209) เรื่อง พฤติกรรมตัวละครในนวนิยาย : การศึกษาเชิงจิตวิเคราะห์** ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

วนิดา มุสิกโก (2545, น. 21-46) ได้พิจารณาถึงองค์ประกอบหลักของนวนิยายเรื่อง **สมการวัย** ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง และลักษณะนิสัยตัวละคร จากองค์ประกอบหลักทั้ง 3 องค์ประกอบ ชี้ให้เห็นถึงปัญหาครอบครัวที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของช่วงอายุ

โครงเรื่อง

วนิดา มุสิกโก (2545, น. 21) วิเคราะห์ว่า “นวนิยายเรื่องนี้กล่าวถึงสถาบันครอบครัว โดยมีการผูกเรื่องให้มีความตกร้าวของตัวละครพ่อและตัวละครแม่” เนื่องจากเกิดปัญหาความเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยเกษียณอายุ และปัญหาที่เกิดขึ้นก็ได้รับการคลี่คลายปม เมื่อตัวละครที่มีปัญหา

ได้รับบทเรียนจากความผิดพลาดที่ตัวเองได้ก่อ และได้เรียนรู้คุณค่าของความรัก และหน้าที่ที่ควรพึงปฏิบัติต่อครอบครัว โดยเฉพาะเมื่อได้คำนึงถึงว่า ในฐานะพ่อและแม่ไม่ควรเป็นส่วนที่สร้างผลกระทบต่อลูกหลานในเชิงลบอันเป็นเหตุให้สถาบันครอบครัวต้องล่มสลาย

แก่นเรื่อง

วนิดา มุสิกโก (2545, น. 24) วิเคราะห์ว่า **สมการวัย** เป็นนวนิยายที่มุ่งแสดงให้เห็นถึงปัญหาครอบครัวที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของตัวละครที่ย่างเข้าสู่ช่วงอายุวัยเกษียณ โดยไม่สามารถปรับตัวให้ยอมรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ มีหน้าที่ชี้แจงข้อดีในการปฏิบัติบทบาทหน้าที่ในฐานะพ่อและแม่ ทั้งนี้ผู้ประพันธ์ได้บ่งชี้ให้เห็นภาพความรัก ความเข้าใจ และรู้จักเรียนรู้ความหมายที่ลึกซึ้งของชีวิตเท่านั้น ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ให้เบาบางลงได้

ตัวละคร

วนิดา มุสิกโก (2545, น. 24-26) วิเคราะห์ว่า บทบาทของ “แก้ว” ในนวนิยายเรื่อง **สมการวัย** รับราชการทหารมา 37 ปีเต็ม จนถึงวัยเกษียณอายุ แก้วได้เกษียณอายุราชการ ความเปลี่ยนแปลงจึงเกิดขึ้นเมื่อไม่มีลูกจ้างมารับใช้ ลูกจ้างในบ้านบางคนก็ถูกปลดออก และยังคงเผชิญความเปราะบางเมื่ออยู่คนเดียว เพราะพวงเพชร ผู้เป็นภรรยาได้ไปออกงานสังคมโดยไม่ได้สนใจความรู้สึกของสามี แก้วจึงไม่พอใจ เพราะเขาต้องการการเอาอกเอาใจจากผู้เป็นภรรยา แก้วใช้เวลาอ่านหนังสือเพื่อฆ่าความเหงา และชีวิตของแก้วกลับมาสดใสอีกครั้ง เมื่อเขาได้ไปวิ่งออกกำลังกายที่สวนลุมพินี และได้พบกับเสาวรภย์ ผู้หญิงวัยสี่สิบที่ผิดหวังในความรัก และกำลังว่างงาน หลอนเป็นคนรอบรู้ ทำให้แก้วสนใจในสิ่งที่ไม่เคยทำ ความสัมพันธ์ของทั้งคู่จึงเริ่มพัฒนา แก้วตัดสินใจแยกทางกับภรรยา โดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของลูกทั้งสามคน

นอกจากนี้ วนิดา มุสิกโก (2545, น. 26) อธิบายว่า เมื่อเสาวรภย์ได้กลับไปทำงาน แก้วรู้สึกโดดเดี่ยวอีกครั้งแต่ก็ไม่สามารถทำอะไรได้ และความสัมพันธ์ก็สิ้นสุดลงเมื่อทั้งคู่อาศัยอยู่ด้วยกันเป็นเวลาแค่สองปีเท่านั้น แก้วได้ออกจากบ้านไปหลายวัน เพราะดวงเพชรผู้เป็นลูกสาวได้ตกเครื่องบินเสียชีวิต เสาวรภย์จึงเก็บเสื้อผ้าของใช้ทุกชิ้นไปไว้ในห้องเก็บของ ทำให้ความอดทนของแก้วทั้งหมดสิ้นสุดลง แก้วได้สำนึกผิดและมาอาศัยอยู่กับพลอยพวงลูกสาวคนโต ได้กลับมาอยู่กับพวงเพชรผู้เป็นภรรยา เริ่มมีความสุขมีชีวิตชีวาเมื่อได้ยินเสียงของหลาน ๆ ซึ่งก่อนหน้านี้แก้วกลับรำคาญด้วยซ้ำ

ตัวละคร “แก้ว” ในนวนิยายเรื่อง **สมการวัย** นอกจากรับมือในเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยเกษียณอายุไม่ได้แล้วนั้น วนิดา มุสิกโก (2545, น. 26-27) วิเคราะห์เพิ่มเติมว่า “แก้ว ยึดติดอยู่ในอำนาจในความเคยชินที่ตนเองเป็นถึงพลโท รับราชการทหารยาวนานถึง 37 ปี การมีทิวสูง เคยชินกับการส่งลูกน้องจึงเป็นเรื่องปกติ และเป็นการปรับตัวได้ยากเมื่อวันหนึ่งเกิดความเปลี่ยนแปลงกับตน คือการเกษียณอายุราชการ” ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนให้เห็นว่า แก้วไม่สามารถทำให้ยอมรับกับสภาพ

ชีวิตของตน ทำให้เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย ไม่สามารถทนสภาพความวุ่นวายเพราะมีเด็กเล็กอยู่ในบ้าน ซึ่งเป็นหลานแท้ ๆ ของตน รวมถึงภรรยาไม่สนใจ ไม่ทำหน้าที่ภรรยาที่ดีกลับหลงระเรีงในงานสังคม ทำให้แกล้วเกิดความน้อยใจและไม่พอใจ

วนิดา มุสิกโก (2545, น. 27) ขยายความเพิ่มเติมว่า “พฤติกรรมของแกล้ว ในนวนิยายเรื่อง **สมการวัย** ไม่มีการวางแผนชีวิตหลังการเกษียณ เพราะแม้แต่สนใจความสำเร็จในหน้าที่ราชการ คิดเพียงแต่ว่าปลดเกษียณเมื่อไหร่ก็คงสบายเมื่อนั้น” ไม่ต้องรับผิดชอบหน้าที่ใด ๆ แต่เมื่อปลดเกษียณ ทุกอย่างกลับไม่เป็นไปอย่างที่เขาคิด การนั่งนอนอยู่บ้านเฉย ๆ สร้างความอึดอัดใจให้แกล้ว ทำให้ตนรู้สึกไร้ค่าและลดคุณค่าของตัวเองลง ชีวิตหลังเกษียณของแกล้วจึงไม่มีความสุข และยังทำให้ครอบครัวต้องวุ่นวาย เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยกและพังทลายลงในที่สุด เพราะส่วนหนึ่งตนก็เป็นต้นเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า แกล้ว มีลักษณะนิสัยที่น่าชื่นชมในตอนท้ายของเรื่อง คือ เมื่อตนสำนึกผิด แต่ยังมีวุฒิภาวะมากพอที่จะไม่กล่าวโทษว่าเป็นความผิดของผู้อื่น ดังที่แกล้วได้สารภาพกับลูกสาวว่า ตนก็มีส่วนผิดอยู่ไม่น้อยที่ทำให้ครอบครัวแตกแยก แกล้วได้เข้าใจและได้เรียนรู้ความผิดพลาดของตน แก้ไขปรับปรุงตนเองและกลับมาอยู่กับครอบครัวเพื่อไถ่ถอนความผิดที่ได้กระทำ

นอกจากนี้มีผลการศึกษาของ สุพัตรา ประमाणพล (2561, บทคัดย่อ) เรื่อง **พฤติกรรมตัวละครในนวนิยาย : การศึกษาเชิงจิตวิเคราะห์** ได้แก่เรื่อง **รักในรอยบาป** ของ เจาจันทร์ และการล่มสลายในสถาบันครอบครัวที่ความรักไม่อาจเยียวยา ของ อรุณวดี อรุณมาศ สรุปได้ดังนี้

สุพัตรา ประमाणพล (2561, บทคัดย่อ) วิเคราะห์ว่า “ตัวละครแม่ทั้ง 2 เรื่อง ได้แสดงถึงพฤติกรรมหรืออารมณ์ความรู้สึกนึกคิดที่หลากหลายและซับซ้อน ด้านภาวะจิตไร้สำนึก” ตัวละครต่างแสดงออกมาในรูปแบบของความฝันที่เป็นฝันร้าย สื่อให้เห็นภาวะที่ตัวละครกำลังเผชิญอยู่ในด้านภาวะต่อต้าน ตัวละครหลีกเลี่ยงการพบจิตแพทย์หรือการพูดความจริงกับจิตแพทย์

สุพัตรา ประमाणพล (2561, บทคัดย่อ) ขยายความเพิ่มเติมว่า “ตัวละครตกอยู่ในภาวะความกลัวสิ่งของตัวเองจะพุดย้อนกลับมาทำร้ายตัวเอง” และในด้านสัญชาตญาณ ตัวละครรู้สึกเหมือนโดนครอบครัวทอดทิ้ง ทำให้ตัวละครต้องแสดงพฤติกรรมและความคิดด้วยการพยายามทำร้ายตัวเอง รวมถึงทำร้ายคนรอบข้าง และไม่ต้องการมีชีวิตต่อไป ทั้งนี้ตัวละครยังแสวงหาความรัก ความอบอุ่นในครอบครัว ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนทำให้ตัวละครต้องการมีชีวิตอยู่ต่อไป ตัวละครผู้เป็นแม่พยายามผลักไสลูกออกจากครอบครัว เพราะต้องการให้ทุกคนรักและสนใจตนเองเพียงผู้เดียว ทำให้ตัวละครผู้เป็นลูกรู้สึกเสียใจแต่ยินยอมเพราะความรักที่มีให้กับแม่

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า พฤติกรรมจากปมเอดิปัส แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านมืดของจิตใจมนุษย์ ที่แม้จะเป็นแม่บังเกิดเกล้าก็สามารถทำร้ายลูกที่เกิดจากเลือดในอกของตนได้ แม่แท้ ๆ

อาจไร้ความปรารถนาดี ปราศจากสายใยที่สื่อถึงความผูกพันแห่งความรักความเมตตาต่อลูกส่งผลให้เกิดปัญหาความรุนแรงในสถาบันครอบครัวได้เช่นกัน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการวิเคราะห์ตัวละครในวรรณกรรม เนื่องจากตัวละครในวรรณกรรมแสดงถึงแง่มุมในมิติหลากหลายของความเป็นมนุษย์ และมีความซับซ้อนภายในจิตใจ องค์ประกอบเหล่านี้แสดงถึงพฤติกรรมที่ซับซ้อนของตัวละคร ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาการวิเคราะห์ตัวละครในวรรณกรรม โดยเลือกใช้แนวทางการวิเคราะห์ถึงลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นอกจากนี้ยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดศึกษาในประเด็นนี้

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทลักษณะของตัวละครพ่อและแม่ที่ปรากฏในวรรณกรรม

2.1 บทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงบวกในวรรณกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เสนอบทบาทลักษณะเชิงบวกของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรม มีผลการศึกษาของ รังสิณี หลักเพชร (2561, น. 81-95) เรื่อง **ลักษณะของพ่อแม่ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง บ้านต่างสายเลือด ของอรเกษม รอดสุทธิ** กับ ผลการศึกษาของ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 39-48) เรื่อง **พ่อบุญธรรม: บทบาทความเป็นพ่อโดยไม่มีเงื่อนไขในนวนิยายเรื่อง ยายหนูลูกพ่อ และสุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 85-104) ได้ศึกษางานวิชาการเพิ่มเติมในลักษณะของตัวละครพ่อ เรื่อง บทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย ช่วง 4 ทศวรรษ พ.ศ. 2515-2558** ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาของ รังสิณี หลักเพชร (2561, น. 81-95) เรื่อง **ลักษณะของพ่อแม่ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องบ้านต่างสายเลือด ของอรเกษม รอดสุทธิ** สรุปได้ดังนี้

รังสิณี หลักเพชร (2561, น. 81) วิเคราะห์ว่า ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพของพ่อในอุดมคติที่พร้อมจะปกป้องลูกแม่ไม่ใช่สายเลือดของตนเองก็ตาม ได้แก่ ลูกเลี้ยงที่มีบาดแผลจากการสูญเสียพ่อและน้องชาย ลูกบุญธรรมที่มีสภาวะการเป็นโรคออทิสติก ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพของแม่ออกเป็นสองแบบ คือ ภาพผู้หญิงที่ต้องการดูแลลูกและปกป้องจากผู้ชาย และภาพแม่ที่มีพฤติกรรมละทิ้งบทบาทความเป็นแม่โดยการทอดทิ้งลูก

วรรณกรรมเยาวชนไทยร่วมสมัย เรื่อง **บ้านต่างสายเลือด** ของ อรเกษม รอดสุทธิ ผู้ประพันธ์ เน้นการนำเสนอปัญหาที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม รังสีนี้ หลักเพชร (2561, น. 83) วิเคราะห์ถึงปัญหาของตัวละครเยาวชนในการปรับตัวให้เข้ากับครอบครัวใหม่ เมื่อต้องเผชิญกับความสูญเสียพ่อและน้องชาย ด้วยอุบัติเหตุทางรถยนต์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจเป็นอย่างมากสำหรับตัวละครเยาวชนที่ไม่ได้มีประสบการณ์การสูญเสียในชีวิต ผู้ประพันธ์ได้ผูกโยงปัญหาของตัวละครเยาวชนกับปัญหาครอบครัว คือ ปัญหาการทอดทิ้งลูก ปัญหาการอบรมเลี้ยงดูลูกด้วยการตามใจ ปัญหาเยาวชนที่เกิดขึ้น สามารถสะท้อนความสัมพันธ์ ระหว่างตัวละครพ่อ ตัวละครแม่ และตัวละครลูก สรุปได้ดังนี้

*พื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูกในนวนิยายเรื่อง **บ้านต่างสายเลือด***

รังสีนี้ หลักเพชร (2561, น. 85) วิเคราะห์ว่า “ผู้ชายไทยส่วนใหญ่มีความปรารถนาจะเป็นพ่อที่ดี” เช่นเดียวกับกับทินกร ที่ได้แสดงภาพพ่อในอุดมคติแบบที่สังคมไทยยกย่องและเชิดชู ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอทินกรในฐานะพ่อเลี้ยงที่แสนดี เป็นผู้เสียสละ ทินกรเป็นพ่อเลี้ยงผู้เสียสละดูแลของสายป่าน สายป่านสูญเสียพ่อและน้องชายไปจากอุบัติเหตุทางรถยนต์ ทินกรคอยดูแลสายป่านและเปรมถึงแม้จะไม่ใช่พ่อแท้ ๆ ทั้งที่ในตอนแรกสายป่านไม่ได้ให้การยอมรับทินกรเท่าที่ควร

นอกจากนี้ รังสีนี้ หลักเพชร (2561, น. 90) วิเคราะห์ว่า ทินกรเป็นพ่อบุญธรรมของเปรมผู้มีภาวะออทิสติก “ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอพ่อเลี้ยงผู้แสนดีที่คอยดูแล ปกป้องเปรม และนำเสนอภาพความเสียสละที่รับเปรมมาเป็นลูกของตน” ทั้งที่จริงแล้ว เปรม เป็นลูกของพิชญ์ผู้เป็นน้องสาวซึ่งทอดทิ้งเปรมไปตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้ทินกรเปรียบเสมือนฮีโร่ที่เสียสละความสุขของตนเองเพื่อผู้อื่น

ผู้วิจัยได้มีทรรศนะเพิ่มเติมว่า บุคลิกของสายป่านที่ได้แสดงอาการแปลกแยก เก็บตัวอยู่คนเดียว ไม่สนใจผู้คนรอบตัว แต่ทินกรก็สามารถทำหน้าที่พ่อได้อย่างดีไม่ขาดตกบกพร่อง และสามารถเอาชนะใจสายป่านได้ในที่สุด นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังนำเสนอภาพทินกรผู้เป็นพ่อเลี้ยงในอุดมคติที่ดีแตกต่างจากภาพของพ่อเลี้ยงที่เป็นเชิงลบ ผู้ประพันธ์สะท้อนให้เห็นอุดมการณ์ของความเป็นลูกผู้ชายและยกย่องความเป็นลูกผู้ชายผ่านการเสียสละ ความอ่อนโยนและเมตตาผ่านตัวละครพ่อเลี้ยงอย่างทินกร ซึ่งยังคงเป็นการเน้นย้ำภาพพ่อแบบอุดมการณ์ปิตาธิปไตย

*พื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกในนวนิยายเรื่อง **บ้านต่างสายเลือด***

รังสีนี้ หลักเพชร (2561, น. 91) วิเคราะห์ว่า ภาพความเป็นแม่ในนวนิยาย **บ้านต่างสายเลือด** ผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพผู้หญิงที่ยังยึดอยู่กับกรอบอุดมการณ์ปิตาธิปไตย และภาพของแม่ที่มีความรักและดูแลลูก ในด้านความสัมพันธ์ของแม่กับสายป่าน แม้ว่าแม่ของสายป่านจะทำงานหาเงินได้แต่ก็ยังคงเป็นพื้นที่การทำงานในบ้าน อาชีพของแม่คือนักเขียน ในขณะที่เดียวกันก็ยังทำหน้าที่ดูแลลูกควบคู่กันไปด้วย แสดงให้เห็นพื้นที่ของผู้หญิงในโลกการทำงานและการทำหน้าที่แม่อย่างสมบูรณ์ที่สุด

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า ผู้ประพันธ์ได้มีการเน้นย้ำภาพของผู้เป็นแม่ที่เป็นห่วงลูก ในฉากที่เผยว่าตัวละครแม่มาอาศัยอยู่ที่บ้านช่วงบั้นปลายเวลา ทำงานอยู่ที่ห้องตลอด แต่ไม่ได้ปรากฏตัวให้สายป่านเห็น เพื่อหวังว่าสายป่านจะปรับตัวกับครอบครัวใหม่ได้ โดยผู้เป็นแม่ได้กล่าวผ่านบทสนทนาว่า “...แม่ไม่เคยทิ้งป่านไปเลยนะลูก...” สะท้อนให้เห็นถึงภาพของแม่ที่ต้องการดูแลและเป็นห่วงลูกตลอดเวลา และแสดงถึงสัญชาตญาณของความเป็นแม่ที่ไม่ว่าอย่างไรก็ไม่สามารถทิ้งลูกไปจากอ้อมอกของตนได้

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 39-48) เรื่อง **พอบุญธรรม: บทบาทความเป็นพ่อโดยไม่มีเงื่อนไขในนวนิยายเรื่องยายหนูลูกพ่อ** สรุปได้ดังนี้

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 39-48) ได้วิเคราะห์เฉพาะบทบาทและพฤติกรรมของพอบุญธรรมในนวนิยายเรื่อง **ยายหนูลูกพ่อ** โดยใช้ทฤษฎีเชิงจิตวิทยาของซิกมันด์ฟรอยด์ และทฤษฎีของแอตเลอร์ พบบทบาทและพฤติกรรมในนวนิยายเรื่อง **ยายหนูลูกพ่อ** 5 บทบาท สรุปได้ดังนี้

บทบาทการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 42-43) วิเคราะห์ว่า พ่อคอกมีสัญชาตญาณมุ่งเป็น ตามทฤษฎีของซิกมันด์ฟรอยด์ เป็นพฤติกรรมการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิต เห็นได้จากการที่พ่อคอกไม่สมประกอบ แต่ก็มีความรู้สึก มีชีวิตจิตใจ ย่อมที่จะเกิดความรักความเมตตาได้ และพ่อคอกเป็นคนมีศีลธรรม ไม่กระทำความผิด พ่อคอกแอบชอบอัมพิลาตั้งแต่วัยรุ่น แต่ด้วยร่างกายที่ไม่สมประกอบทำให้พ่อคอกไม่ได้อยู่ในสายตาของอัมพิลา จนกระทั่งวันหนึ่งอัมพิลาได้ตั้งท้อง และคนรักของเธอไม่ยอมรับ เธอจึงคิดไปทำแท้ง เมื่อพ่อคอกรู้จึงยินดีที่จะรับเป็นพ่อให้ลูกของเธอ เพราะไม่ต้องการให้อัมพิลาทำบาป และพ่อคอกเองก็รู้ว่าการที่อัมพิลายอมให้พ่อคอกรับเด็กในท้องเป็นลูก เป็นเพราะความอับอายไม่ใช่ความรัก เมื่ออัมพิลายอมให้พ่อคอกเป็นพ่อของลูกเธอ พ่อคอกจึงคอยเฝ้าเลี้ยงดูยายหนูด้วยความรักความเมตตา และเฝ้าทะนุถนอมอย่างดี

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า พ่อคอกมีรูปร่างหน้าตาไม่ได้หล่อ และร่างกายไม่สมประกอบจึงไม่มีผู้หญิงมารักมาชอบและมาให้ความสนใจ ดังนั้นเมื่อพ่อคอกพร้อมรับเป็นพ่อของลูกอัมพิลา จึงทำให้ชีวิตของพ่อคอกนั้นมีความหมายมากขึ้น มีความหวังและได้มีครอบครัวเหมือนคนอื่นทั่วไปในสังคม โดยไม่รู้สึกละแวก

บทบาทการเป็นพ่อที่ดีของลูก

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 43) วิเคราะห์ว่า “พ่อคอกมอบความรักให้เลือนอกอก” คือเมื่อนับตั้งแต่ที่พ่อคอกได้รับยายหนูมาเลี้ยง อัมพิลาไม่ได้มอบความรักให้กับยายหนูแม้แต่น้อย เป็นพ่อคอกเองต่างหากที่ดูแลเลี้ยงยายหนูเพียงลำพัง ด้วยความรักและความกังวลที่เป็นห่วงความรู้สึกของยายหนู พ่อคอกจึงไม่ให้อัมพิลาพูดว่าแท้จริงแล้วพ่อคอกไม่ใช่พ่อแท้ ๆ เพราะอาจทำให้

ยายหนูเกิดปมด้อย พ่อคอกจึงทำหน้าที่ทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกันเพื่อให้ยายหนูไม่รู้สึกรู้ว่าขาดความรักและความอบอุ่น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของซิกมันด์ฟรอยด์ คือ สัญชาตญาณมุ่งเป็น ซึ่งเป็นพฤติกรรมการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อการดำรงอยู่ของชีวิตพ่อคอก แสดงให้เห็นว่าตนเองสามารถเลี้ยงดูยายหนูเพียงลำพังได้

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า พ่อคอกทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อและแม่ให้กับยายหนูในเวลาเดียวกัน เพื่อให้ยายหนูจะได้ไม่รู้สึกรู้ว่าขาดความรักความอบอุ่น อีกทั้งพ่อคอกเองต้องการทำหน้าที่พ่อให้สมบูรณ์แบบที่สุด พ่อคอกจึงรับทำหน้าที่ทุกอย่าง พ่อคอกทำหน้าที่ได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่องในฐานะทั้งพ่อและแม่ ทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ สิ่งที่พ่อคอกได้ทำให้ยายหนูจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากความรัก ความเมตตา และความเสียสละ

บทบาทการเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกครอบครัว

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 44) วิเคราะห์ว่า พ่อคอกเป็นพ่อต้นแบบของยายหนู พ่อคอกทำหน้าที่เลี้ยงดูยายหนูเพียงลำพัง และเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ยายหนู ยายหนูได้รับการอบรมสั่งสอนด้วยเหตุผล ทำให้ยายหนูมีความคิดเป็นของตนเองและประพฤติตนดี อีกทั้งพ่อคอกก็ขยันทำงาน มีความขยันตั้งใจจนประสบความสำเร็จ เช่น การที่พ่อคอกสอนให้ยายหนูประหยัดอดออม ใช้เงินในสิ่งที่จำเป็น หรือการที่พ่อคอกขยันทำงาน ฝึกฝนตัวเองจนได้รางวัลชนะเลิศศิลปะจึงเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ยายหนู ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของซิกมันด์ฟรอยด์ ประเภทการเลียนแบบ คือ การคัดเลือกเฉพาะลักษณะบุคลิกภาพที่พ่อคอกต้องการ โดยการเป็นคนประสบความสำเร็จ ถึงแม้จะไม่สมประกอบ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีของแอดเลอร์ในเรื่องปมด้อย คือความปรารถนาจะมีปมเด่น โดยหาสิ่งที่ต้องการมาชดเชยในปมด้อย

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า พ่อคอกถึงแม้ร่างกายจะไม่สมประกอบ แต่ก็ไม่ได้เป็นอุปสรรคในการดำเนินชีวิตที่จะพัฒนาตนเอง มีความมุ่งมั่น ตั้งใจและพยายาม การที่พ่อคอกร่างกายไม่สมประกอบ คนในสังคมมักมองว่าเป็นปมด้อย แต่พ่อคอกกลับมองข้ามปมด้อยนี้ด้วยการปรารถนาที่จะมีปมเด่น โดยพ่อคอกพัฒนาตนเอง ฝึกฝนด้านการวาดรูป และงานเขียน และได้รางวัลนักเขียนในขณะที่ยายหนูอายุไม่ถึงยี่สิบปี

บทบาทพ่อ และการเป็นสามีที่ดี

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 45) วิเคราะห์ว่า “นอกจากการเป็นพ่อที่ดีให้แก่ยายหนูแล้ว พ่อคอกเองยังทำหน้าที่สามีที่ดีเช่นกัน” ผู้ประพันธ์ได้สะท้อนภาพอัมพิลาที่เป็นแม่แท้ ๆ ทั้งให้ยายหนูอยู่กับพ่อคอกซึ่งเป็นพ่อบุญธรรม ตั้งแต่อัมพิลาท้องจนกระทั่งคลอดลูกก็ไม่เคยมีความรักให้แก่ยายหนูแม้แต่น้อย อีกทั้งพ่อคอกต้องทำหน้าที่ทั้งพ่อและแม่ในเวลาเดียวกัน ทำให้อัมพิลาคิดว่าไม่อยากจะเชื่อว่าความรักที่บุญญภรรยาให้ยายหนูจะมากขนาดนี้ ยายหนูจึงไม่มีสายใยแห่งความผูกพัน

กับอัมพิลาผู้ซึ่งเป็นแม่ การกระทำของยายหนูจึงยิ่งตอกย้ำความรู้สึกให้อัมพิลาต้องยอมรับว่า การทำหน้าที่แม่นั้นไม่เพียงแต่คลอดลูกออกมาเท่านั้น แต่ต้องให้ความรัก ความเอาใจใส่ อบรมเลี้ยงดูจึงจะเกิดความรักและความผูกพัน

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 46) ได้วิเคราะห์เพิ่มเติมว่า “อัมพิลา แม่แท้ ๆ ของยายหนูมีพฤติกรรมตามทฤษฎีของซิกมันด์ฟรอยด์ คือ สัญชาตญาณมุ่งตาย” ที่แสดงออกมาว่ามีความโกรธเกลียด ซึ่งนับตั้งแต่ยายหนูเกิด อัมพิลาไม่เคยให้ความรักแก่ยายหนูแม้แต่น้อย น้ำนมซักหยดก็ไม่ยอมให้ยายหนูดื่มกิน เพราะอัมพิลาที่มีความเกลียดชังพ่อที่แท้จริงของยายหนูเป็นอย่างมาก ซึ่งได้ทิ้งตนไปจึงพาลเกลียดยายหนูไปด้วย แต่ในท้ายที่สุดอัมพิลายอมสำนึกได้ถึงสิ่งที่ตนเองได้กระทำต่อลูก และเข้าใจคำว่า “แม่” อย่างแท้จริง โดยเรียนรู้จากการกระทำที่เสียสละของพ่อคอก

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า การที่ยายหนูไม่มีความรักความผูกพันให้กับผู้เป็นแม่แท้ ๆ ถือเป็น การลงโทษเชิงสัญลักษณ์ต่อการที่ละเลยบทบาทหน้าที่ความเป็นแม่ และเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความรู้สึกที่ให้ผู้เป็นแม่ยอมรับความจริงในสัจธรรมว่า การทำหน้าที่แม่ควรที่จะมอบความรัก ความเมตตา รวมถึงการเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่จึงจะเกิดสายใยแห่งความรักและความผูกพัน

พ่อผู้ยอมเหน็ดเหนื่อย บทบาทการเป็นหัวหน้าที่ดีของครอบครัว

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 46-47) วิเคราะห์ว่า “การเลี้ยงดูเด็กคนหนึ่งเป็นเรื่องที่ไม่ง่าย นอกจากความรักยังต้องมีกำลังทรัพย์ที่นำมาใช้จ่ายเพื่ออนาคตของลูก” พ่อคอกเป็นผู้ชายที่ไม่เที่ยวไม่สุขุบนุหรี ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ค่าใช้จ่ายที่พ่อคอกต้องรับผิดชอบ คือ ค่านม ค่าอาหาร ค่าจ้างคนซักผ้า และค่าอาหารของพ่อคอก เขาพยายามใช้รายได้จากงานประจำที่ทำกับนิตยสาร ส่วนรายได้เสริมจะฝากเก็บไว้ในธนาคาร จะถอนมาใช้ก็ต่อเมื่อจำเป็นเท่านั้น ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของซิกมันด์ฟรอยด์ คือ สัญชาตญาณมุ่งเป็น โดยแสดงออกผ่านพฤติกรรมที่พ่อคอกได้ทำ คือการวางรากฐานในอนาคตให้แก่ลูก ซึ่งเป็นสิ่งที่คนเป็นพ่อต้องตระหนักในฐานะหัวหน้าที่ดีของครอบครัว

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า จากบทบาทของตัวละครพ่อคอกที่ยอมเหน็ดเหนื่อย วางรากฐานให้แก่ยายหนูโดยการประหยัด อดออม ยอมทำงานหนักเพื่อที่อนาคตยายหนูจะได้ไม่ลำบาก การกระทำของพ่อคอกที่หารายได้และคอยดูแลเอาใจใส่ยายหนู เป็นสิ่งที่ยายหนูรับรู้ได้ และสัมผัสถึงความรักของพ่อคอกที่ยอมเสียสละเพื่อยายหนู

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาเพิ่มเติมของ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 85-86) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาท พฤติกรรม และความหลากหลายของความเป็นพ่อ โดยศึกษา **บทบาทความเป็นพ่อ ในนวนิยายไทยร่วมสมัย ช่วง 4 ทศวรรษ พ.ศ. 2515-2558** สรุปได้ดังนี้

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 95) ได้พิจารณาเฉพาะบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายจำนวน 16 เรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดในนวนิยายไทยร่วมสมัยเพื่อพิจารณาบทบาทและพฤติกรรมของความเป็นพ่อ และกรอบแนวความเป็นพ่อที่หลากหลายในนวนิยายไทยร่วมสมัย พบผลการวิจัยบทบาทความเป็นพ่อในพฤติกรรมเชิงบวก สรุปได้ดังนี้

พ่อที่แสดงบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 97) วิเคราะห์ว่า พฤติกรรมของตัวละครเอกในนวนิยายไทยร่วมสมัยผ่านบทบาทตัวละครพ่อ 16 เรื่อง พบว่า มีจำนวน 8 เรื่อง “มีลักษณะบทบาทการเป็นพ่อที่ดีของลูก และทำหน้าที่ได้ตามที่สังคมพึงหวัง” แสดงออกถึงความรักและความเอาใจใส่ เข้าอกเข้าใจและมีหลักเหตุผล เป็นพ่อที่รู้จักหน้าที่ของตน และยังเป็นผู้นำของครอบครัวได้เป็นอย่างดี เป็นต้นแบบให้สมาชิกในครอบครัว อีกทั้งทำหน้าที่ของพลเมืองไทยอย่างเหมาะสม มีการช่วยเหลือ เห็นแก่ประโยชน์ของคนหมู่มาก มากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ได้แก่เรื่อง **พ่อม่ายที่เด็ด ลอดลายมังกร แผ่นหลังของพ่อ ลูกอีสาน น้ำเล่นไฟ ลูกสาวพอมด พระจันทร์สีรุ้ง และยายหนูลูกพ่อ**

ความหลากหลายของความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 98) วิเคราะห์ว่า บทบาทความเป็นพ่อที่ดีในช่วง พ.ศ. 2515-2525 แสดงถึงบทบาทของการเป็นผู้นำครอบครัวที่ดี เช่น **พ่อม่ายที่เด็ด** เป็นนวนิยายที่มุ่งนำเสนอการเตรียมบทบาทที่จะต้องเลี้ยงดูลูกเพียงลำพัง เป็นผู้นำที่ดีของครอบครัว เน้นการทำงานไปด้วยและเลี้ยงลูกไปด้วย

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 99) ขยายความเพิ่มเติมว่า “บทบาทความเป็นพ่อที่ดีในช่วง พ.ศ. 2526-2536 แสดงถึงบทบาทที่ต้องกระตือรือร้น” เช่น บทบาทของพ่อที่มุ่งตั้งใจทำงาน ขยันอดทน ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค เพราะเป็นยุคที่เข้าสู่สังคมนิยม และลักษณะบทบาทของพ่อที่หวังให้ลูกมีชีวิตที่เจริญก้าวหน้า เช่น **ลอดลายมังกร** และ **ไม้ตัด**

นอกจากนี้ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 100) วิเคราะห์ว่า บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2548-2558 แสดงถึงบทบาทที่หลากหลายทางความคิด และวิถีชีวิตของสังคมในการเข้าสู่ยุคสังคมเมืองอย่างเต็มรูปแบบ ได้แก่ บทบาทความเป็นพ่อที่แสดงถึงเพศสภาพที่ขัดแย้ง เป็นบุคคลที่มีความรู้สึกเป็นผู้หญิงแต่ร่างกายเป็นชาย แต่การทำหน้าที่ของพ่อไม่ได้ขาดตกบกพร่อง เพราะทำหน้าที่ทั้งพ่อและแม่ที่ดีในเวลาเดียวกัน เช่น **พระจันทร์สีรุ้ง** และบทบาทความเป็นพ่อที่สืบต่อความคิดแบบฉบับในการทำหน้าที่พ่อที่ดี เช่น **ลูกสาวพอมด**

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงบวกในวรรณกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงบทบาทคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมไทยคาดหวังผ่านลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่ถูกระบุในวรรณกรรม

นอกจากนี้ยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดศึกษาถึงลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

2.2 บทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงลบในวรรณกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เสนอบทบาทลักษณะเชิงลบของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรม มีผลการศึกษาของ รังสิณี หลักเพชร (2561, น. 81-95) เรื่อง **ลักษณะของพ่อแม่ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง บ้านต่างสายเลือด ของอรเกษม รอดสุทธิ** รวมถึงผลการศึกษาของ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 39-48) เรื่อง **พ่อบุญธรรม: บทบาทความเป็นพ่อโดยไม่มีเงื่อนไขในนวนิยายเรื่องยายหนูลูกพ่อ**

นอกจากนี้ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 85-104) ได้ศึกษางานวิชาการเพิ่มเติมในลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อ เรื่อง **บทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย ช่วง 4 ทศวรรษ พ.ศ. 2515-2558** อีกทั้ง ภัสสิพร เพิ่มเสมอ (2561, น. 97) เรื่อง **ความรุนแรงในครอบครัวในนวนิยายเรื่องขม้นกับปูน ของ จุลลดา ภักดีภูมิรินทร์ และปูนปิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน** นอกจากพฤติกรรมเชิงบวกของตัวละครพ่อและตัวละครแม่ในวรรณกรรมที่ได้กล่าวสรุปไปแล้วนั้น บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในลักษณะพฤติกรรมเชิงลบ สรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาของ รังสิณี หลักเพชร (2561, น. 81-95) เรื่อง **ลักษณะของพ่อแม่ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่องบ้านต่างสายเลือด ของอรเกษม รอดสุทธิ** สรุปได้ดังนี้

รังสิณี หลักเพชร (2561, น. 92-93) วิเคราะห์ลักษณะบทบาทตัวละครแม่ของเปรมในฐานะแม่ที่ละเลยบทบาทการทำหน้าที่แม่ คือ การทิ้งลูกแท้ ๆ แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของแม่อย่างพิชญากับเปรมผู้มีภาวะเป็นออทิสติก พิชญาเป็นน้องสาวของทินกร และตั้งครรภ์โดยยังไม่พร้อม เมื่อเปรมกำเนิดมาโดยไม่สมประกอบ หน้าที่แม่ที่ควรพึงกระทำ คือ ให้ความรักดูแลเอาใจใส่ลูก แต่พิชญากลับทำหน้าที่บ่กพร่องและทิ้งลูกไป ดังนั้นพิชญาจึงได้รับการประนามและไม่เป็นที่ยอมรับท้ายที่สุดจึงได้รับบทลงโทษ โดยผู้ประพันธ์ได้นำเสนอภาพความผิดหวังของพิชญาซึ่งออกจากบ้านไปอยู่กับผู้ชายและถูกทอดทิ้งเมื่อตั้งครรภ์ มีหน้าซ้ำกลับมาขอความช่วยเหลือจากที่บ้านก็ยิ่งถูกปฏิเสธการที่พิชญาถูกลงโทษในตอนท้ายของเรื่องจึงเป็นการลงโทษเชิงสัญลักษณ์ต่อการละเมิดบทบาทหน้าที่ในฐานะของแม่ที่ทอดทิ้งลูก

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า พิชญาถึงแม้จะเป็นแม่แท้ ๆ ของเปรม แต่การกระทำของพิชญาแสดงให้เห็นว่า แม่ผู้ให้กำเนิดยังสามารถทอดทิ้งลูกได้โดยไร้ซึ่งความผูกพัน ความเมตตาต่อลูก

การแสดง ความละทิ้งต่อบทบาทความเป็นแม่ของพิชญาเช่นนี้ ทำให้ภาพของแม่ไม่เป็นไปตามภาพลักษณ์ของผู้หญิงตามแบบฉบับตายตัวในระบอบแนวคิดปิตาธิปไตย การที่พิชญาพบจุดจบที่น่าเศร้าในตอนที่ท้ายเรื่อง แสดงให้เห็นถึงการไม่ยอมรับบทบาทของแม่ที่ไม่ปฏิบัติตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของความเป็นแม่ที่สังคมได้คาดหวัง

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 39-48) เรื่อง **พอบุญธรรม: บทบาทความเป็นพ่อโดยไม่มีเงื่อนใยในนวนิยายเรื่องยายหนูลูกพ้อ** สรุปได้ดังนี้

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 39-48) ได้พิจารณาบทบาทความเป็นแม่ของอัมพิลาในนวนิยายเรื่อง **ยายหนูลูกพ้อ** สรุปได้ดังนี้

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 39-48) ได้วิเคราะห์บทบาทของอัมพิลาว่า “อัมพิลาซึ่งเป็นแม่แท้ ๆ ที่ให้ยายหนูอยู่กับพ่อคอกที่เป็นพอบุญธรรม เพราะอัมพิลารู้สึกอับอายที่ตนเองท้องไม่มีพ่อและคิดที่จะทำแท้ง” ซึ่งเป็นไปของซิกมันด์ فروยด์ โดยมีสัญชาตญาณมุ่งตาย มีความโกรธ ความเกลียด แต่พ่อคอกยินดีที่จะรับเป็นพ่อของยายหนู นับตั้งแต่อัมพิลาท้องจนกระทั่งคลอดลูกก็ไม่เคยมีความรัก ความเมตตาให้แก่ยายหนู นอกจากนี้อัมพิลายังปรากฏพฤติกรรมที่มีความเกลียดชังยายหนูโดยไม่ยอมให้กินนม ไม่ยอมเลี้ยงดู อัมพิลาได้เห็นทุกการกระทำที่พ่อคอกได้ทำเพื่อยายหนูทุกอย่าง ทำให้อัมพิลาได้รู้สึกคิดอยู่ในใจว่าไม่อยากจะเชื่อว่าความรักที่บุญญภักดิ์มีให้ยายหนูจะมากถึงเพียงนี้

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า อัมพิลาไม่เคยทำหน้าที่ในบทบาทความเป็นแม่ที่ถูกต้องและเหมาะสมเลยสักครั้ง กลับละเลยหน้าที่ที่ควรปฏิบัติในฐานะแม่ ยายหนูจึงไม่มีความผูกพันกับอัมพิลาที่เป็นแม่แท้ ๆ การกระทำของยายหนูจึงตอกย้ำความรู้สึกของอัมพิลามากยิ่งขึ้น พฤติกรรมที่แสดงออกของยายหนูต่ออัมพิลาทำให้ผู้เป็นแม่รู้สึกสะเทือนใจ แม้ว่าตนเองจะเป็นผู้ที่คลอดลูกออกมาแต่กลับไม่ได้รับความรักจากลูกที่ตนเองเป็นคนคลอดออกมาเลยแม้แต่น้อย

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาเพิ่มเติมของ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 85-86) ได้วิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาท การแสดงออก และความเป็นพ่อที่หลากหลาย โดยศึกษา **บทบาทความเป็นพ่ในนวนิยายไทยร่วมสมัย ช่วง 4 ทศวรรษ พ.ศ. 2515-2558** สรุปได้ดังนี้

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 95) ได้พิจารณาเฉพาะบทบาทและพฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายจำนวน 16 เรื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดบทบาทความเป็นพ่อและพฤติกรรมที่แสดงออก รวมถึงกรอบแนวคิดความเป็นพ่อที่หลากหลายในนวนิยายไทยร่วมสมัย ซึ่งพบผลการศึกษาบทบาทความเป็นพ่อในพฤติกรรมเชิงลบ สรุปได้ดังนี้

พ่อที่แสดงบทบาทขัดแย้งกับความคาดหวังของสังคม

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 97) วิเคราะห์ว่า “บทบาทความเป็นพ่อผ่านพฤติกรรมของตัวละครเอกในนวนิยายไทยร่วมสมัย 16 เรื่อง พบว่า มีจำนวน 8 เรื่อง ที่ทำหน้าที่บทบาทความเป็น

พ่อขัดแย้งกับสิ่งที่สังคมคาดหวัง” โดยมีลักษณะบทบาทพ่อที่มีความรักให้แก่ลูกแต่ไม่เข้าใจลูก และใช้อารมณ์ในการลงโทษลูกมากกว่าที่จะเลือกฟังเหตุผล และบทบาทพ่อที่ให้ความรักแก่ลูกไม่เท่ากัน ไม่มีความยุติธรรมในการเลี้ยงดูลูก ได้แก่เรื่อง **ซุ่มสะบันงา ทางโค้ง คุณพ่อจอมซ่าส์ ขอมอนไบนั่นที่เธอฝันยามหนุน กะไหล่ทอง และลับแล, แก้งคอย**

ความเป็นพ่อที่หลากหลายในนวนิยายไทยร่วมสมัย

สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 98-99) วิเคราะห์ว่า บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2537-2547 แสดงถึงบทบาทของพ่อที่แสดงอำนาจการเป็นผู้นำของครอบครัว โดยมีการใช้อำนาจไปในทางที่ผิด คือ มีการทำหน้าที่ตัดสินใจแทนคนภายในบ้าน และมักใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ได้แก่เรื่อง **ทางโค้ง**

นอกจากนี้ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 98) วิเคราะห์ว่า บทบาทความเป็นพ่อในช่วง พ.ศ. 2537-2547 แสดงถึงบทบาทความเป็นพ่อที่ไม่เป็นไปตามที่สังคมคาดหวังในความเป็นพ่อ 3 ลักษณะได้แก่ 1. พ่อถืออำนาจในครอบครัวแต่พ่อยังไม่พร้อมทำหน้าที่พ่อ 2. พ่อเจ้าสำราญและขาดความรับผิดชอบ 3. พ่อให้ความสำคัญกับสังคมมากกว่าคนในครอบครัว เช่น **ขอมอนไบนั่นให้เธอฝันยามหนุน คุณพ่อจอมซ่าส์ และกะไหล่ทอง**

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ ภัสสิพร เพิ่มเสมอ (2561, น. 97) เรื่อง **ความรุนแรงในครอบครัวในนวนิยาย เรื่องขมื่นกับปูน ของ จุลลดา ภักดีภูมินทร์ และปูนปิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน** พบบทบาทพฤติกรรมเชิงลบของตัวละครพ่อและแม่ สรุปได้ดังนี้

ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการหย่าร้าง

ภัสสิพร เพิ่มเสมอ (2561, น. 101) วิเคราะห์ว่า “การหย่า เป็นปัญหาครอบครัวในชีวิตสามีและภรรยาที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของลูกโดยตรง” ด้วยสาเหตุนี้ทำให้เด็กที่อยู่ในครอบครัวที่มีสถานะแตกแยก รู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่น ความรุนแรงในครอบครัวในนวนิยายเรื่อง **ปูนปิดทอง** เกิดจากพ่อแม่ที่ไม่ทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ เมื่อพ่อและแม่หย่ากัน ทำให้ไม่สามารถเลี้ยงดูและมอบสายใยความรักความผูกพันให้แก่ลูก เป็นการแสดงภาพด้านลบของพ่อและแม่ที่ขาดความรับผิดชอบต่อเลี้ยงดูตนเอง

ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ภัสสิพร เพิ่มเสมอ (2561, น. 102) วิเคราะห์ว่า นวนิยายเรื่อง **ขมื่นกับปูน** และเรื่อง **ปูนปิดทอง** “แต่งขึ้นต่างช่วง ต่างยุค และต่างเวลาทำให้บริบทของสังคมมีความต่างกัน การแสดงออกย่อมไม่เหมือนกัน” โดยนวนิยายเรื่อง **ขมื่นกับปูน** ได้นำเสนอให้เห็นถึงภาพของครอบครัวที่ต้องเผชิญอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงไปตามระบอบการปกครอง ที่ส่งผลเสียต่อสมาชิกในครอบครัวโดยตรง

เมื่อผู้นำครอบครัวไม่ทำใจให้ยอมรับกับเหตุการณ์ในสังคมที่เกิดขึ้น หรือไม่เปลี่ยนแปลงตนเองให้เข้ากับยุคสมัยได้ ย่อมส่งผลให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวถึงทางตัน และเกิดความรุนแรงในครอบครัว

ความรุนแรงในครอบครัวที่เพศชายเป็นผู้กระทำ

ภัสสิพร เพิ่มเสมอ (2561, น. 107) วิเคราะห์ว่า “ความรุนแรงในครอบครัวปรากฏในนวนิยายที่ได้นำมาศึกษา ผู้ถูกกระทำคือเพศหญิงไม่ใช่เพศชาย” ทั้งนี้ ในสังคมไทยมองว่าผู้หญิงมีความหมายในลักษณะเป็นเพศที่อ่อนแอ เช่น นวนิยายเรื่อง **ขมื่นกับปุน** และเรื่อง **ปุนปิดทอง** เช่น พระยาอภิบาลบำรุง ในนวนิยายเรื่อง **ขมื่นกับปุน** มักมีพฤติกรรมที่ชอบกดขี่ข่มเหงทุกคนในบ้าน โดยเฉพาะเพศหญิง เพราะถือว่าตนเองเป็นพ่อ เป็นปู่ มีอำนาจเหนือสมาชิกในบ้าน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงลบในวรรณกรรม เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาถึงบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่มีลักษณะบทบาทพฤติกรรมเชิงลบ อีกทั้งพฤติกรรมเชิงลบยังแสดงความลุ่มลึก ในแง่มุมที่หลากหลายของมนุษย์เพื่อแสดงความสมจริงของลักษณะบทบาทตัวละคร นอกจากนี้ยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดศึกษาถึงลักษณะบทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงลบในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดของบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในทางสังคม

3.1 บทบาทหน้าที่ของพ่อและแม่ในทางสังคม

ปัจจุบันครอบครัวเป็นสถาบันอันดับแรกที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาเด็กให้เจริญเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ดังในเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของ วุฒิสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1817-1827) เรื่อง **ครอบครัวทางเลือกและการคงอยู่ของสถาบันครอบครัว** ที่ได้ระบุว่า “ครอบครัวเป็นสถาบันที่เล็กที่สุดในสังคมแต่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสร้างบุคลลากรที่มีคุณภาพให้กับสังคม” ซึ่งในขณะเดียวกันครอบครัวก็สามารถเป็นผู้สร้างบุคลลากรให้ด้อยคุณภาพได้เช่นเดียวกัน

วุฒิสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1818) กล่าวว่า “หากมองว่าการสร้างสังคมที่ดีต้องเป็นสังคมที่มีคุณภาพ สถาบันครอบครัวก็เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องแสดงบทบาทในการสร้างคุณภาพให้แก่

สังคม” ซึ่งสมาชิกในครอบครัวจำเป็นจะต้องทำหน้าที่อย่างเต็มที่เพื่อให้สถาบันครอบครัวคงอยู่ได้ในสังคม

วฤชสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1818) วิเคราะห์ว่า “ทุกคนย่อมต้องการมีครอบครัวที่สมบูรณ์ ซึ่งตามอุดมคติแล้วครอบครัวที่สมบูรณ์คือ ครอบครัวที่ประกอบด้วยพ่อ แม่ ลูก” กล่าวคือ เมื่อพ่อและแม่อยู่ในวัยที่มีหน้าที่การงานและฐานะที่มั่นคงสามารถจะช่วยกันเลี้ยงลูกให้เจริญเติบโตได้ แต่เมื่อหากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะเห็นได้ว่าในปัจจุบันครอบครัวสมบูรณ์ตามแบบฉบับอุดมคติที่สังคมได้ให้ความหมายในแง่มุมนิติไว้จึงมีจำนวนน้อยลงเนื่องจากปัจจัยหลายประการ เช่น ปัญหาภายในครอบครัว การหย่าร้าง การทำหน้าที่ของพ่อและแม่อย่างขาดตกบกพร่อง เป็นต้น

กล่าวได้ว่าปัจจุบันครอบครัวตามแบบฉบับอุดมคติลดน้อยลง ในขณะที่ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวมีเพิ่มมากขึ้น ดังที่ วฤชสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1818) วิเคราะห์ว่า “ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ที่อยู่ในช่วงวัยเยาว์ กลับมีจำนวนมากขึ้น การกลายเป็นครอบครัวทางเลือกนี้อาจเกิดจากความตั้งใจและไม่ตั้งใจ” รวมถึงปัญหาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้พ่อหรือแม่พบกับวิกฤตที่ทำให้การทำหน้าที่ของบทบาทพ่อและแม่ต้องเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดปัญหาเยาวชนตามมาในอนาคตได้

ผลการศึกษาของ วฤชสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1819) ได้กล่าวถึงทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ที่มีอิทธิพลในการกำหนดบทบาทหน้าที่ของพ่อและแม่ในมุมมองทางสังคมไว้ว่า “ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่กล่าวว่าสถาบันเป็นระบบหนึ่งในสังคมที่มีหน้าที่ในตัวเอง ในขณะที่เดียวกันก็ทำหน้าที่สอดคล้องและพึ่งพากันกับสถาบันอื่นในสังคมด้วย” ไม่เพียงเท่านั้นการปรับตัวให้เข้ากับสังคมย่อมเป็นสิ่งที่บุคคลพึงกระทำเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้

เฉกเช่นเดียวกันกับสถาบันครอบครัวที่มีหน้าที่ของตัวเองตามบทบาทนั้น ๆ ดังที่ วฤชสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1819) ได้กล่าวว่า “การแต่งงานคือการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันของชายและหญิงที่ต่างทำหน้าที่ตามประเพณี” เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า ภรรยาจะได้รับการอุมชูและปกป้องจากสามี และสามีสนับสนุนเรื่องทางการเงินให้แก่ภรรยา และตัวภรรยาเองก็ต้องทำหน้าที่ภรรยาที่ดีเพื่อสนับสนุนสามี เช่น คอยเอาอกเอาใจสามี อยู่บ้านเลี้ยงลูก รวมถึงคอยรับผิดชอบเรื่องภายในบ้าน ซึ่งสมาชิกในครอบครัวต่างก็ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างดีที่สุด

การปฏิบัติตนในการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวตามแบบฉบับอุดมคติจะพบว่า พ่อมีหน้าที่ส่งเสียเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว แม่มีหน้าที่คอยอบรมสั่งสอนลูก ตัวลูกเองก็มีหน้าที่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่เพื่อให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี แต่ในปัจจุบันสังคมได้มีการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายด้าน เช่น เศรษฐกิจย่ำแย่ ข้าวของแพงมากขึ้น หรือแม้กระทั่งปัจจัยโดยรวมอื่น ๆ ดังที่ วฤชสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1820) ได้วิเคราะห์ว่า “ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มองว่าสถาบันครอบครัวในปัจจุบันล้มเหลวเนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทำให้ครอบครัวไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์นั้น ๆ ได้ เพื่อให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้”

ปัจจุบันครอบครัวทางเลือกเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในสังคมไทย ดังที่ วฤชสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1824) ได้วิเคราะห์ว่า “ครอบครัวทางเลือกถูกมองว่าเป็นความล้มเหลวของระบบครอบครัวและความล้มเหลวนี้ส่งผลต่อความล้มเหลวในชีวิตของลูกที่เติบโตขึ้นมาในครอบครัวเหล่านี้” ถ้าจะมองในแง่ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ถือว่า พ่อและแม่ที่ปฏิบัติหน้าที่ของตนได้อย่างไม่สมบูรณ์มักถูกตราหน้าว่า “ครอบครัวย่อมนล้มเหลว” เนื่องจากพ่อและแม่ไม่สามารถปรับตัวให้รับกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ เช่น พ่อแม่วัยใส ท้องไม่พร้อม ต้องออกจากโรงเรียนกลางคันเพื่อมาเลี้ยงลูก ทำให้เกิดปัญหาเยาวชนตามมา เป็นต้น

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า การสร้างครอบครัวที่สมบูรณ์ตามแบบฉบับครอบครัวในอุดมคติ ย่อมเกิดจากพ่อและแม่ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสมตามหลักทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ในทางกลับกันเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสถาบันครอบครัวไม่ว่าจะเป็นปัจจัยใดก็ตาม พ่อและแม่ควรทำหน้าที่เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันจำนวนครอบครัวทางเลือกที่เกิดจากปัญหาพ่อแม่วัยใส หรือพ่อแม่หย่าร้าง ย่อมเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจลูก และคนในสังคมส่วนใหญ่มักตราหน้าว่าพ่อแม่วัยใสเป็นพ่อแม่ที่ขาดคุณสมบัติในการเป็นพ่อแม่ที่ดี แต่ก็ไม่สามารถตีตราบทบาทในการทำหน้าที่พ่อแม่และแม่อย่างเหมาะสมได้

นอกจากนี้ ยังมีผลการศึกษาของ อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 35-41) เรื่อง **บทบาทของพ่อต่อการอบรมเลี้ยงดูลูก** ที่ได้ระบุว่า “ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างพ่อ แม่ และลูก มีความสำคัญมาก แต่ละคนต่างมีบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติเพื่อให้มีความสุขในการดำรงชีวิตร่วมกัน” เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า พ่อเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในครอบครัวที่จะนำไปสู่ความสุขของครอบครัวได้

อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 36-41) ได้สรุปบทบาทสำคัญของพ่อในการอบรมเลี้ยงดูลูกไว้ 5 ด้าน คือ “บทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูลูก บทบาทด้านการเป็นต้นแบบให้แก่ลูก บทบาทด้านการแก้ปัญหา บทบาทด้านการหาเลี้ยงครอบครัว และบทบาทด้านสันตนาการ” บทบาทใน 5 ด้านนี้ เป็นตัวแปรสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมของลูกให้ไปในทิศทางเดียวกันกับการอบรมสั่งสอนของพ่อ

อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 36) ได้วิเคราะห์บทบาทด้านการอบรมเลี้ยงดูลูกไว้ว่า “เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวในปัจจุบัน พ่อและแม่จึงต้องช่วยกันเลี้ยงดูลูก ไม่ใช่หน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง” เหตุเพราะปัจจัยทางปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น การจะหารายได้เพื่อนำมาเลี้ยงครอบครัวจึงต้องช่วยแบ่งเบากัน ดังนั้นแม่อาจต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ภาพที่เราคุ้นชินว่าแม่จะต้องเลี้ยงดูลูกเพียงเท่านั้นจึงเลือนลางไป ทำให้เห็นบทบาทพ่อในการอบรมเลี้ยงดูลูกเด่นชัดขึ้น

นอกจากนี้ อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 36) ได้วิเคราะห์บทบาทด้านการเป็นต้นแบบให้แก่ลูกไว้ว่า “พ่อมีความสำคัญเพราะเป็นต้นแบบที่น่าศรัทธาให้แก่ลูก” เมื่อลูกเจริญเติบโตการเรียนรู้จาก

ต้นแบบจึงสำคัญ นั่นคือพ่อและแม่ เพศชายมักจะเลียนแบบพ่อ เพศหญิงมักจะเลียนแบบแม่ ส่วนลักษณะนิสัยอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับเพศกำเนิด ขึ้นอยู่กับการถ่ายทอดและลักษณะการอบรมของพ่อและแม่แก่ลูก อีกประการหนึ่ง อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 36) ได้กล่าวถึงครอบครัวที่ลูกขาดพ่อไว้ว่า “ลูกจะมีความวิตกกังวลสูง ว่าเหว เมื่อลูกเติบโตบางปัญหาแม่ไม่สามารถให้ความกระจ่างแก่ลูกได้ดีเท่าพ่อ” จากประโยคข้างต้นเมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า พ่อมีอิทธิพลเป็นอย่างมากในด้านการพัฒนาสติปัญญาและอารมณ์ให้แก่ลูก

อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 38) ได้วิเคราะห์บทบาทด้านการแก้ปัญหาไว้ว่า “พ่อเป็นบุคคลภายในครอบครัวซึ่งอยู่ในตำแหน่งเป็นผู้แก้ปัญหาต่าง ๆ ของครอบครัว” ถึงแม้ว่าพ่อเองจะมีหน้าที่การงาน ซึ่งอาจทำให้ลูกมองว่าพ่อเห็นห่างจากลูกและภรรยา แต่จริง ๆ แล้วพ่อก็มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ภายในครอบครัว โดยใช้เวลาจากวันหยุดเพื่อสานสัมพันธ์และแก้ไขปัญหาคู่ในครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น กล่าวได้อย่างสรุปว่า พ่อจะมีอำนาจในการตัดสินใจมากกว่าแม่ แต่แม่เองก็มีส่วนร่วมในการเป็นที่ปรึกษาและตกลงแก้ไขปัญหาร่วมกันได้

อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 38-39) ได้วิเคราะห์บทบาทการหาเลี้ยงครอบครัวไว้ว่า “พ่อเป็นผู้ที่สำคัญที่สุดและเป็นบุคคลแรกที่จะช่วยเหลือครอบครัวทางด้านทุนทรัพย์” ครอบครัวตามแบบฉบับอุดมคติมักคาดหวังไว้ว่า พ่อจะเป็นหัวเรือหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว และต้องทำหน้าที่เพื่อให้แม่และลูกอยู่อย่างสุขสบายที่สุด แต่ด้วยปัจจุบันปัญหาเศรษฐกิจที่ก่อตัวทำให้แม่ต้องออกไปช่วยทำงานเพื่อหารายได้เสริม แต่ภาระหน้าที่ของพ่อในการเลี้ยงครอบครัวก็ไม่ได้ลดลงไป และในทางกลับกันครอบครัวที่ขาดพ่อซึ่งเป็นเสาหลักครอบครัว ก็ย่อมส่งผลเสียให้แก่แม่และลูก ทำให้เกิดปัญหาในด้านทุนทรัพย์ อีกทั้งแม่ยังต้องทำงานหนักเพิ่มมากขึ้นเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว

ด้านสุดท้าย คือ บทบาทด้านสันตนาการ อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 39-40) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า “พ่อจะเป็นผู้ชักนำลูกให้รู้จักสังคมภายนอกบ้าน พาออกไปเที่ยว” กล่าวได้ว่า พ่อควรทำหน้าที่ในการเสริมสร้างกิจกรรมให้ลูกมากกว่าแม่ การที่ครอบครัวจะมีสายใยความผูกพันที่แน่นแฟ้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่สามารถพัวพันร่วมกันได้ เมื่อลูกเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ความห่างเหินจากพ่อและแม่ก็ยิ่งมากขึ้น โอกาสที่จะอยู่พร้อมหน้าพร้อมตากันก็ย่อมลดน้อยลงไป ดังนั้นพ่อและแม่ควรมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าว นอกจากจะสร้างสายใยความผูกพันในครอบครัวได้เป็นอย่างดี ยังเป็นการพัฒนาการทางด้านอารมณ์ และสติปัญญาของลูกอีกด้วย

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า บทบาทของพ่อในการอบรมดูแลลูกทั้ง 5 ด้าน นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสติปัญญาของลูก แม้ว่าในปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ค่อนข้างส่งผลเป็นอย่างมากต่อสภาพความเป็นอยู่ของครอบครัว เช่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเกิดปัญหาดังกล่าวจึงปฏิเสธอย่างเสียไม่ได้ว่าทำให้โครงสร้างครอบครัวตามแบบฉบับอุดมคติค่อนข้างสั่นคลอน บทบาทหน้าที่พ่อจึงต้องพร้อมทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ และเวลามากพอ

เพื่อที่จะดูแลครอบครัวให้ดำเนินไปอย่างมีความสุข รวมทั้งเป็นต้นแบบของลูก และสามารถรับมือกับปัญหาที่ครอบครัวต้องเผชิญได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ พลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 67-82) เรื่อง **นโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อครอบครัวไทยยุคใหม่ตามแนวคิดของมิเชลฟูโกต์** ที่ได้ระบุว่า “วาทกรรมครอบครัวกระแสหลักที่กำหนดว่า ครอบครัวจะต้องประกอบไปด้วยพ่อแม่และลูก เป็นวาทกรรมที่เป็นความคิดหลักของคนในสังคมมาตั้งแต่อดีต” ซึ่งปฏิเสธอย่างเสียไม่ได้ว่าวาทกรรมดังกล่าวมีอิทธิพลต่อความคิดของคนในสังคม

พลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 67) ใช้แนวคิดเรื่องอำนาจ ของมิเชล ฟูโกต์ เป็นแนวคิดหลักในการพิจารณาโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับครอบครัวภายใต้กรอบแนวคิดอำนาจหลังสมัยใหม่ โดยพลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 74) ได้ให้ความคิดเห็นว่า “วาทกรรมที่ถูกผลิตซ้ำโดยผ่านนโยบายครอบครัวของภาครัฐ ถูกผลิตซ้ำและถูกส่งต่อจากการสั่งสอนจากรุ่นสู่รุ่น” กล่าวได้ว่า ในมิติของสังคมวัฒนธรรม การถูกอบรมสั่งสอนแนวความคิดเรื่องครอบครัวในอุดมคติ ถูกแทรกแซงอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของคนในทุกยุคทุกสมัย มีหน้าซ้ำเมื่อรัฐมีบทบาทเข้ามาปกครองประเทศ การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวกับครอบครัวในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ถึงฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) พลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 74-75) พบว่า “รัฐยังคงไว้ซึ่งความหมายของครอบครัวในอุดมคติ” คือ เป็นครอบครัวที่อบอุ่นพร้อมหน้าพร้อมตาไปด้วยพ่อแม่และลูก นอกจากนี้รัฐยังมีการแฝงอุดมการณ์อันแยบยลเพื่อหวังที่จะควบคุมอัตราการเกิดของประชากรในครอบครัวให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป โดยเชื่อมโยงเข้าสู่การให้ความรู้ของรัฐที่มุ่งตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญในวาทกรรมของครอบครัว เช่น มีการนำความรู้ทางด้านการแพทย์หรือความรู้ทางด้านสาธารณสุขแก่ประชาชน

นอกจากนี้ พลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 75) ได้กล่าวถึงการต่อต้านขัดขืนวาทกรรมครอบครัวกระแสหลักของครอบครัวไทยยุคใหม่ไว้ว่า “การต่อต้านถือได้ว่าเป็นผลกระทบจากนโยบายสาธารณะในด้านครอบครัวที่รัฐมักผลิตซ้ำวาทกรรมครอบครัวกระแสหลักอย่างต่อเนื่อง” เมื่อพิจารณาอย่างถี่ถ้วน พบว่า ครอบครัวไทยสมัยใหม่ได้เปลี่ยนแนวความคิดจากกระแสหลักเป็นกระแสรองเนื่องด้วยจากสภาพปัญหาและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป การเริ่มต้นในความคิดในการไม่มีบุตรสามารถเกิดขึ้นได้ในทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่ว่าจะก่อนหรือหลังแต่งงาน ซึ่งอยู่ในความพอใจของแต่ละบุคคล (พลดา เดชพลมาตย์, 2555, น. 75) และความพอใจดังกล่าวมักเกิดจากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและยอมรับข้อตกลงร่วมกัน

อนึ่ง การพัฒนาตรรกะของบุคคลไปสู่การเป็นตรรกะของการเป็นครอบครัว โดยพลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 75) ได้ให้ความคิดเห็นว่า “ลักษณะตรรกะดังกล่าวจะมีลักษณะแบบค่อยเป็นค่อยไป” การปรึกษาหารือ รับฟังความคิดเห็นของกันและกัน ยกตัวอย่างด้วยหลักเหตุและผล รวมถึง

มีการตั้งคำถามในวาทกรรมกระแสหลักว่าควรรยอมรับหรือปฏิเสธหลักคิดดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการกล้าที่จะเลือกดำเนินวิถีชีวิตตามแต่ความพึงพอใจของแต่ละครอบครัว

พลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 76) จึงสรุปว่า “การนำเอาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวไประบุในแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ จะส่งผลต่อครอบครัวในทางอ้อม” ซึ่งกล่าวได้ว่า การใช้นโยบายหรือมาตรการจูงใจในการลดจำนวนประชากรลง เช่น สวัสดิการการรักษาพยาบาล การแก้ไขระเบียบการให้เงินเลี้ยงดูที่เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้เกิดความคิดกระแสรองในการเลือกที่จะเป็นครอบครัวไทยยุคใหม่

นอกจากนี้ พลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 77) ได้กล่าวว่า “นโยบายครอบครัวได้ก่อให้เกิดวาทกรรมใหม่จากปฏิบัติการของอำนาจที่โยงโย เพื่อนำมาใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของประชาชน” รัฐจึงสร้างวาทกรรมแนวคิดต่าง ๆ ก็เพื่อให้บทบาทครอบครัวในการทำหน้าที่พ่อและแม่ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคมให้มีความเข้มแข็งและยังอยู่ในกฎระเบียบที่รัฐได้กำหนดไว้

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า การกำหนดนโยบายครอบครัวที่ส่งผลในการก่อให้เกิดแนวความคิดกระแสรองในการเป็นครอบครัวไทยยุคใหม่ ซึ่งมีส่วนในการกำหนดลักษณะหน้าที่ของพ่อและแม่ที่ควรกระทำต่อสมาชิกในครอบครัว การวางแผนและการจัดการให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีตามแนวนโยบายครอบครัวที่รัฐได้กำหนด เช่น มีจำนวนบุตรให้สัมพันธ์กับฐานะครอบครัวโดยไม่เป็นภาระให้แก่ตนเองและสังคม ในทางกลับกันอำนาจวาทกรรมครอบครัวในรูปแบบครอบครัวไทยยุคใหม่ที่เกิดขึ้นอาจยังไม่เป็นที่เข้าใจของคนในสังคมส่วนใหญ่ เนื่องจากคนในสังคมไทยยังยึดติดอยู่กับกรอบแนวคิดเดิมที่สืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น จึงต้องทำความเข้าใจให้กระจ่างชัด เพื่อนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจและความสัมพันธ์ของวาทกรรมครอบครัว

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงแนวคิดบทบาทของพ่อและแม่ในทางสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาและเปรียบเทียบบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในแง่มุมที่แตกต่างออกไป รวมถึงอำนาจวาทกรรมของครอบครัวที่เป็นตัวครอบงำในการกำหนดลักษณะของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ ทั้งในแง่มุมมองวรรณกรรมและแง่มุมทางสังคมเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัด เนื่องจากวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยมีส่วนสำคัญอย่างมาก เพื่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะทางความคิดในหลากหลายด้าน และมีอุดมการณ์บางประการที่ซ่อนอยู่ภายใต้ตัวบทในมิติที่แยบยล นอกจากนี้ยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดศึกษาถึงลักษณะบทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่มีพฤติกรรมเชิงลบในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

3.2 บทบาทหน้าที่ของพ่อและแม่ในความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย

บทบาทของพ่อและแม่ในความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้ดำเนินวิถีชีวิตในการเป็นพลเมืองไทยที่ดี สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2558, น. 1) ได้ให้ความหมายคำว่า พลเมืองที่ดีในวิถีประชาธิปไตย ไว้ว่า “พลเมืองที่มีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต” เมื่อพิจารณาความหมายดังกล่าวพบว่า พลเมืองไทยทุกคนควรทำตัวเป็นพลเมืองที่ดี นอกจากตระหนักถึงสิทธิของตนเองแล้ว ยังต้องตระหนักถึงสิทธิในการเคารพผู้อื่น รวมถึงต้องทำหน้าที่เคารพกฎหมายรัฐธรรมนูญเพื่อการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ตามหลักการประชาธิปไตย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2558, น. 2) ได้แบ่งหลักการเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีหลักพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นการยอมรับการมีอิสรภาพและความเสมอภาคเท่าเทียมที่ไม่ว่าใครก็ไม่อาจล่วงละเมิดได้
2. เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฏกติกาของสังคมที่เป็นธรรม เป็นการให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ การมีกติกาที่อยู่บนพื้นฐานความยุติธรรม โดยมีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองประชาชนไม่ให้ถูกละเมิด
3. รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น สังคม และประเทศชาติ เป็นการตระหนักถึงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง ต่อสังคม การดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล

นอกจากนี้ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2558, น. 5) ได้ระบุว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดให้พลเมืองไทย มีหน้าที่ 10 ประการ ดังนี้

1. พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ป้องกันประเทศ พิทักษ์รักษาเกียรติภูมิ ผลประโยชน์ของชาติ รวมตลอดทั้ง สาธารณสมบัติของแผ่นดิน และให้ความร่วมมือในการบรรเทาสาธารณภัย
3. ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

4. เข้ารับการศึกษาบรมในการศึกษาภาคบังคับ
5. รับราชการทหารตามที่กฎหมายบัญญัติ
6. เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม
7. ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ของประเทศเป็นสำคัญ
8. ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม
9. เสียภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติ
10. ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาบทบาทของพ่อและแม่ในความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตย เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาลักษณะบทบาทการทำหน้าที่ของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างในประเด็นการทำหน้าที่เป็นพลเมืองไทยที่ดีหรือไม่ เนื่องจากลักษณะบทบาทการทำหน้าที่ของตัวละครพ่อและแม่มีส่วนสำคัญในการเป็นต้นแบบให้แก่ลูก ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาบทบาทของพ่อและแม่ในความเป็นพลเมืองในวิถีระบอบประชาธิปไตยในการพิจารณาถึงลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ใน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีการสร้างหนังสือเรียนภาษาไทย

4.1 ความรู้เบื้องต้นของหนังสือเรียนภาษาไทย

ความรู้เบื้องต้นของหนังสือเรียนภาษาไทย เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาหนังสือเรียนภาษาไทยให้มีคุณภาพ และพัฒนาตัวผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตร

แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 3) ได้ให้คำจำกัดความของหนังสือเรียนภาษาไทยไว้ดังนี้

“การบันทึกความรู้ ความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ ลงในแผ่นกระดาษ มีการเย็บเป็นรูปเล่ม โดยมีลักษณะและหน้าที่สำคัญในการบันทึกเนื้อหา และความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อใช้ในการเรียนการสอน หนังสือเรียนสามารถแสดงให้เห็นถึงลักษณะและความต้องการของสังคมที่มุ่งหวังให้พลเมืองของชาติ มีคุณลักษณะเป็นไปตามความต้องการได้”

นอกจากนี้ กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 4) ขยายความเพิ่มเติมถึงความหมายของหนังสือเรียนไว้ว่า หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด และกระทรวงศึกษาธิการออกใบอนุญาตรับรองว่าได้เรียบเรียงเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชา มีความยากง่ายเหมาะสมกับระดับชั้นของผู้เรียน

ลักษณะของหนังสือเรียนภาษาไทย

กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 4) อธิบายถึงลักษณะของหนังสือเรียนภาษาไทยว่า หนังสือเรียนภาษาไทยนับตั้งแต่หนังสือจินตตามณี มาจนถึงหนังสือเรียนชุดโบราณศึกษา ต่อมามีการใช้หนังสือชุดแบบเรียนเร็ว ซึ่งสมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงนิพนธ์ขึ้นเพื่อให้เด็กประถมศึกษาเรียน และยังมีหนังสือของภราดา ฟ.ฮีแลร์ ชื่อว่า ดรณศึกษา เป็นต้น

ลักษณะของหนังสือเรียนที่ดี

กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 6) อธิบายถึงลักษณะของหนังสือเรียนที่ดีว่า “หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่รัฐหรือหน่วยงานผู้รับผิดชอบระบบการศึกษากำหนดให้ใช้ในโรงเรียน มีเนื้อหาสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร” และหนังสือเรียนต้องมีเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ไม่มีข้อผิดพลาด รวมถึงหนังสือเรียนต้องประกอบด้วยเนื้อหาที่มีความสมบูรณ์ มีแบบฝึกหัด ภาพประกอบ และอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียน

ด้วยลักษณะของหนังสือเรียนที่ดีในข้างต้น ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า หนังสือเรียนที่ดีจึงมักจะต้องเขียนโดยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีความรอบรู้ในสาขาวิชาเหล่านั้น อีกทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบระบบการศึกษา ต้องมีการประเมินคุณค่า ตรวจสอบ วิเคราะห์หนังสือเรียน เพื่อรับรองคุณภาพการศึกษาที่จะส่งผลต่อผู้เรียนในอนาคตต่อไป

หนังสือเรียนภาษาไทยและสังคม

กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 7) อธิบายว่า “หนังสือเรียนนับเป็นเครื่องชี้วัดความต้องการและสภาพของสังคมได้เป็นอย่างดี” ในช่วงยุคแรกนั้น หนังสือเรียนมักเน้นไปทางด้านภาษา ไวยากรณ์ และโครงสร้างทางภาษา วรรณคดีและวรรณกรรม ในยุคต่อมาเนื้อหาของหนังสือเรียนได้แสดงลักษณะและสื่อความต้องการของสังคมมากขึ้นตามบริบทในแต่ละยุคสมัย การได้ศึกษาและวิเคราะห์หนังสือเรียนในยุคต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความต้องการของสังคมในแต่ละยุคสมัย

สังคมไทยในปัจจุบัน หนังสือเรียนถูกมองว่าเป็นสภาวะของการเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบ กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 7) จึงกล่าวว่า “หนังสือเรียนจึงต้องมีความสมบูรณ์ด้วยลักษณะที่ดี ต้องมีเนื้อหาละเอียด ถูกต้องตามหลักพื้นฐานวิชา และแสดงถึงความทันสมัย การที่สังคมมีทัศนคติต่อหนังสือเรียนเช่นนี้มาจากลักษณะการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนที่ครูมุ่งจะอธิบายความรู้ต่าง ๆ จากหนังสือเรียนเป็นหลัก”

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า เนื่องจากครูใช้หนังสือแบบเรียนในการสอนอยู่ตลอดเวลา และสอนเฉพาะในขอบเขตของหนังสือเรียนเท่านั้น ครูจึงถือว่าหนังสือแบบเรียนที่ได้นำมาสอน กระทั่งศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ได้โรงเรียนและผ่านการพิจารณา หากครูสอนได้ครบทุกหน้าจะแสดงได้ว่า ครูสอนเนื้อหาครบตามหลักสูตรที่ได้ถูกกำหนดไว้

อนึ่ง กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 7) ขยายความเพิ่มเติมว่า หนังสือเรียนภาษาไทยในระยะแรกนั้น มีเนื้อหามุ่งให้อ่านและเขียนเป็นหลัก เมื่อสังคมมีการขยายตัว มีการเปลี่ยนแปลงรับความรู้สมัยใหม่เข้ามามากขึ้น หนังสือเรียนภาษาไทยจึงมีการพัฒนาเนื้อหาให้มีความซับซ้อนขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หนังสือเรียนภาษาไทยช่วยครูให้มีโอกาสขยายขอบเขตความรู้ ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

จากเดิมครูสอนในรูปแบบการอ่านสะกดคำผันอักษรให้นักเรียนท่องจำ เปลี่ยนวิธีการสอนเป็นการอ่านเพื่อการคิดวิเคราะห์ถ้อยคำต่าง ๆ การหาความหมายของคำ การตีความหมายของคำ วลี ประโยค เพื่อนำถ้อยคำ ประโยค และสำนวนโวหารไปใช้ให้ถูกหลักภาษาไทย กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 7) จึงให้ความเห็นว่า “รูปแบบการสอนข้างต้น ถือเป็นประโยชน์โดยตรงต่อชีวิตประจำวันของนักเรียน การมุ่งให้นักเรียนอ่านอย่างเข้าใจเรื่องราว” รู้จักการเปรียบเทียบรูปแบบการแต่งคำ ประพันธ์รูปแบบต่าง ๆ ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง หนังสือเรียนภาษาไทยจึงเป็นเสมือนคู่มือของครู สำหรับใช้ประกอบการฝึกทักษะทั้งสี่ ได้แก่ ทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ควบคู่ไปกับการสอนหลักภาษาไทย

กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 7) ได้สรุปในตอนท้ายว่า “เมื่อพิจารณาหนังสือเรียนให้ลึกซึ้งและถี่ถ้วนจะเห็นว่า “เนื้อหา” เป็นส่วนสำคัญของหนังสือเรียน” การจะวิเคราะห์หนังสือเรียนจึงต้องเริ่มต้นจากการศึกษาและทำการวิเคราะห์เนื้อหาของผู้สร้างหนังสือเรียนต้องการส่งสารใด

มีความหมายอย่างไรที่ส่งต่อไปถึงผู้เรียน นอกจากเนื้อหาแล้ว การวิเคราะห์ส่วนประกอบอื่น ๆ ของหนังสือเรียนก็มีความจำเป็นต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น รูปเล่ม ภาพประกอบ สีสันทัน เป็นต้น

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า หนังสือเรียนมีหน้าที่ถ่ายทอดวัฒนธรรมและยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนั้นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการสร้างหนังสือเรียนจึงจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ประสบการณ์ในการพิจารณา คัดเลือกเนื้อหาให้มีความถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรม ความต้องการของสังคมที่คาดหวังจากการจัดการศึกษาให้มากที่สุด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความรู้เบื้องต้นของหนังสือเรียนภาษาไทย เนื่องจากความรู้เบื้องต้นของหนังสือเรียนภาษาไทยเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาหนังสือเรียนภาษาไทย และพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้บรรลุเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยได้นำความรู้ได้จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้นในลักษณะของหนังสือเรียนภาษาไทยและลักษณะของหนังสือเรียนที่ดีมาประกอบการพิจารณาเนื้อหาที่ถูกระบุใน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

4.2 เป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน มีการมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลในรอบด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย มีความรู้และคุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ สรุปลงได้ดังนี้

หลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการมีหลักการที่สำคัญต่อหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 4) มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติไทย มีเป้าหมายอันสำคัญเพื่อพัฒนาให้เยาวชนผู้เรียนมีความรู้ ทักษะอันสำคัญ รวมถึงคุณธรรมบนพื้นฐานความเป็นไทยและความเป็นสากลควบคู่กันไป
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อทุกคนในชาติ ที่ประชาชนชาวไทยทุกคนมีโอกาสในการรับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน

3. เป็นหลักสูตรการศึกษาในรูปแบบการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคมและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในด้านสาระการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นเยาวชนผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ รวมถึงการศึกษาแบบตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเยาวชนผู้เรียน

จุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีศักยภาพมากเพียงพอในการศึกษาต่อ และสามารถประกอบอาชีพในอนาคตได้ โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 5) ได้ระบุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. ผู้เรียนต้องมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา และยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสำคัญ
2. มีความรู้อันเป็นสากลและมีความสามารถในการสื่อสาร
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี
4. มีความรักและจงรักภักดีต่อชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 6) ได้กล่าวถึง ความสำคัญสมรรถนะของผู้เรียนว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน “มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานการเรียนรู้” ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายมาตรฐานการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 6-7) ได้อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีความเข้าใจในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ตลอดจนทัศนคติของผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและข่าวสาร

2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์และการคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ รวมถึงการคิดอย่างเป็นระบบ
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ไข ปัญหาและอุปสรรค ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐาน ของหลักเหตุและผล
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำ กระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ดำเนินชีวิตประจำวัน
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการ เลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 7) ได้กล่าวถึง หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่ง พัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 7) ได้มีการเน้นย้ำถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า “ผู้เรียนต้อง รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความ เป็นไทย และมีจิตสาธารณะ”

มาตรฐานการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล โดย คำนึงถึงหลักพัฒนาการทางสมองและพหุปัญญาาร่วมกัน โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 8) ได้ กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระ ดังนี้

1. ภาษาไทย
2. คณิตศาสตร์
3. วิทยาศาสตร์
4. สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
5. สุขศึกษาและพลศึกษา
6. ศิลปะ
7. การงานอาชีพและเทคโนโลยี
8. ภาษาต่างประเทศ

ในแต่ละกลุ่มสาระมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ ระบุสิ่งที่ผู้เรียนควรปฏิบัติ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนพัฒนาการศึกษาทั้งระบบ กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 8) ได้ระบุว่า “มาตรฐานการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา” ซึ่งเป็นการสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้เพียงใด

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กล่าวถึงสาระสำคัญของระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6) โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 21) ได้ระบุในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า “การศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นช่วงแรกเริ่มของการศึกษาภาคบังคับ” โดยจะมุ่งเน้นทักษะพื้นฐานภาษาไทยในด้านการอ่าน การเขียน การเริ่มรู้จักการติดต่อสื่อสาร มีทักษะการคิดพื้นฐาน รวมถึงกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมในระยะแรกเริ่มเป็นสิ่งสำคัญ และมุ่งสร้างการพัฒนาคุณภาพของเยาวชนผู้เรียนในทุกด้านให้สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ รวมถึงสังคมและวัฒนธรรม โดยจะมีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเป็นส่วนใหญ่

คุณภาพของผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 39) ได้สรุปว่า เมื่อผู้เรียนจบระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต้องมีการอ่านออกเสียงคำ ข้อความ เรื่องสั้น และบทร้อยกรองอย่างง่ายได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทย มีทักษะในการเขียน สามารถเล่ารายละเอียดและสามารถบอกสาระสำคัญได้

อนึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 39) อธิบายเพิ่มเติมว่า เมื่อผู้เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จะต้อง “สะกดและเข้าใจถึงความหมายของคำ” ทราบถึงสิ่งที่แตกต่างระหว่างคำและพยางค์หน้าทีของคำในประโยค รวมถึง “เข้าใจและสามารถสรุปข้อคิดที่ได้จากการอ่าน” ความรู้ที่ได้จากการอ่านวรรณคดี วรรณกรรม ผู้เรียนควรนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน สามารถมีทักษะในการแสดงความคิดเห็นจากสิ่งที่อ่านได้

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยเป้าประสงค์ของการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนก็เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพอย่างเต็มที่ โดยปลูกฝังเจตคติให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม รวมถึงมีระเบียบวินัยในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 20-21) ได้แบ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ลักษณะดังนี้ “กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์”

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 44-55) ได้จัดหมวดหมู่สาระ 5 หมวด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สาระที่ 1 การอ่าน (มาตรฐาน ท 1.1) กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 44) ได้ระบุว่า เยาวชนผู้เรียนมีการใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิด เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และสร้างเสริมนิสัยรักการอ่าน

สาระที่ 2 การเขียน (มาตรฐาน ท 2.1) กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 48) ได้ระบุว่า เยาวชนผู้เรียนมีการใช้กระบวนการเขียนเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ

สาระที่ 3 การฟัง การดู และการพูด (มาตรฐาน ท 3.1) กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 50) ได้ระบุว่า เยาวชนผู้เรียนสามารถเลือกฟัง ดู และพูดอย่างมีความรู้ ความคิด อย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งสำคัญ

สาระที่ 4 หลักการใช้ภาษาไทย (มาตรฐาน ท 4.1) กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 52) ได้ระบุว่า เยาวชนผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของภาษาและหลักภาษาไทย การเปลี่ยนแปลงทางภาษา และสิ่งที่สำคัญ คือ รักษาภาษาไทยไว้เป็นสมบัติของชาติ

สาระที่ 5 วรรณคดีและวรรณกรรม (มาตรฐาน ท 5.1) กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 54) ได้ระบุว่า เยาวชนผู้เรียนเข้าใจและสามารถแสดงความคิดเห็นในการวิจารณ์วรรณคดีและวรรณกรรม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

อีกประการหนึ่งที่สำคัญ กระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 37) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนภาษาไทยว่า “ภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์และเป็นสมบัติของชาติ” เป็นเครื่องมือในการสื่อสารและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข นอกจากนี้ยังเป็นสิ่งที่แสดงถึงภูมิปัญญาวัฒนธรรม ประเพณีอันควรค่าแก่การรักษาให้คงอยู่ในชาติไทยสืบไป

ทั้งนี้ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำ ได้ระบุถึงสาระสำคัญในส่วนของคำนำใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 โดยระบุว่า กระทรวงศึกษาธิการได้มุ่งหวังให้นักเรียนตระหนักรู้ถึงความงามของภาษา ภูมิปัญญาทางภาษา มีกระบวนการคิดและบูรณาการเพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ โดยพัฒนาทักษะทางภาษาให้เหมาะสมแก่วัยและขั้นปีตามศักยภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานการคิดเชื่อมโยงในการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ปลูกฝังวัฒนธรรมทางภาษา ความเป็นไทย ความเป็นคนดีของสังคมไทยและสังคมโลก เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาเป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เนื่องจากเป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาถึงลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที**

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งลักษณะบทบาทตัวละครที่ค้นพบเป็นแบบอย่างสำคัญ สามารถส่งผลไปยังผู้เรียนในภายหน้าได้

4.3 ความรู้เบื้องต้นของหลักจิตวิทยาพัฒนาการ

หลักจิตวิทยาพัฒนาการ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญในการทำความเข้าใจลักษณะบทบาทพฤติกรรม และพัฒนาการชีวิตของผู้เรียนวัยประถมศึกษา สรุปได้ดังนี้

ศรีเรื่อน แก้วกังวาน (2545, น. 262-289) ศึกษาเรื่อง **พัฒนาการชีวิตในช่วงวัยเด็กตอนกลาง** คือ เด็กที่มีช่วงอายุระหว่าง 6-12 หรือ 13 ปี สรุปได้ว่า “เด็กในวัยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมจะวางรากฐานการศึกษา ด้วยมีพัฒนาการ ด้านต่าง ๆ เหมาะสมทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา”

เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งพัฒนาการทางด้านร่างกายและพัฒนาการทางด้านจิตใจ รู้จักพัฒนาความสัมพันธ์กับสังคมนอกครอบครัว และสามารถเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเคารพกฎระเบียบและมารยาททางสังคม และศรีเรื่อน แก้วกังวาน (2545, น. 262-289) ขยายความเพิ่มเติมว่า “เด็กวัยนี้ชอบเล่นและทำกิจกรรมที่ต้องออกกำลัง ใช้ความรวดเร็ว มีความซบซ้อน ใช้ไหวพริบ และใช้ความคิดสร้างสรรค์ การเล่นเป็นพฤติกรรมที่สำคัญและจำเป็น” เพราะนอกจากจะช่วยพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจแล้ว ยังสนองความต้องการในแง่การรวมกลุ่มเข้าร่วมกับผู้อื่นในสังคม

กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยนี้ ได้แก่ กิจกรรมประเภทแสดงทักษะ เช่น กีฬา ดนตรี ร้องเพลง หรือกิจกรรมที่ฝึกทักษะสมอง เช่น กิจกรรมที่ให้เกิดใช้เหตุผล เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่รู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล และยอมรับความคิดเห็นของคนในกลุ่มมากขึ้นตามวัย พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กวัยนี้ ศรีเรื่อน แก้วกังวาน (2545, น. 262-289) กล่าวว่า “เด็กวัยนี้รู้จักควบคุมอารมณ์ และมีเหตุผลมากขึ้น” เป็นวัยที่เหมาะสมกับการสอนพฤติกรรมว่าสิ่งใดดีหรือสิ่งใดผิด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาความรู้เบื้องต้นของจิตวิทยาพัฒนาการ เนื่องจาก**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีผู้เรียนเป็นวัยประถมศึกษา ช่วงอายุ 7-9 ปี เด็กในวัยนี้มีทักษะการเรียนรู้ที่รวดเร็ว ง่ายต่อการปลูกฝังระบบความคิด การรู้ถึงหลักจิตวิทยาของผู้เรียนในช่วงวัยอายุ 7-9 ปี จึงเป็นแนวทางการพิจารณาถึงเนื้อหาที่ถูกระบุใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวังในการอบรมสั่งสอนลูกของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ ซึ่งยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดทำการศึกษาในประเด็นนี้

4.4 วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีการนำเสนอหนังสือเรียนภาษาไทย

วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่ศึกษากลวิธีการนำเสนอหนังสือเรียนภาษาไทย มีผลการศึกษาของ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554, บทคัดย่อ) เรื่อง **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์** ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาของ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554, บทคัดย่อ) เรื่อง **ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์** สรุปได้ดังนี้

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554, บทคัดย่อ) ได้พิจารณาอุดมการณ์ที่ประกอบสร้างและสื่อผ่านกลวิธีทางภาษาในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทยระดับประถมศึกษาตั้งแต่ปี 2503-2544 จำนวน 4 หลักสูตร รวมทั้งหมด 53 เล่ม โดยเลือกใช้วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นกรอบแนวคิด และกรอบมิติทั้งสามของวาทกรรมแฟร์คลาฟ เพื่อเปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ค้นพบในหนังสือเรียน

วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554, น. 391) วิเคราะห์ว่า “กลวิธีทางภาษาที่หนังสือเรียนใช้สื่ออุดมการณ์ พบทั้งสิ้น 15 กลวิธี” กลวิธีหลักที่ค้นพบ ได้แก่ การเลือกใช้คำในหนังสือเรียน การใช้ประโยคเหตุและผล โครงสร้างประโยคในการแสดงความสัมพันธ์ของบุคคล การใช้ความเชื่อที่มีตั้งแต่อดีต กลวิธีการใช้น้ำเสียง และอุดมการณ์ที่เห็นเด่นชัด ซึ่งค้นพบได้ในหนังสือทุกเล่มที่วิเคราะห์ ได้แก่ อุดมการณ์ความเป็นเด็ก อุดมการณ์ของความเป็นหญิง รวมถึงอุดมการณ์ของความเป็นชาย

นอกจากนี้ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554, น. 397-399) ได้วิเคราะห์และเปรียบเทียบอุดมการณ์ที่ทำการศึกษาผ่านหนังสือเรียนในทุกหลักสูตรว่า “อุดมการณ์บางชุดปรากฏความคิดย่อย ซึ่งเป็นความคิดที่ปรากฏซ้ำอย่างมีนัยสำคัญในหนังสือเรียนทุกหลักสูตร เช่น ชุดความคิดที่สื่อว่า เด็กดี ย่อมเป็นคนดีของสังคม และเป็นพลเมืองไทยที่ดี” อีกทั้งชุดความคิดย่อยที่ค้นพบในอุดมการณ์บางชุดได้ปรากฏในหนังสือเรียนบางเล่ม เช่น เด็กดีจะมีวิถีชีวิตยึดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการศึกษาวิถีทางปฏิบัติทางวาทกรรม วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554, น. 400-401) ขยายความเพิ่มเติมว่า “วาทกรรมที่มุ่งสร้างโดยหน่วยงานทางการศึกษา จะอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐและมีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ผ่านหนังสือเรียน” หนังสือเรียนจึงเป็นระบบความคิดที่ถูกฝังลึกแก่คนในสังคมไทย ให้ยึดมั่นและเชื่อว่ารัฐมุ่งสร้างสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมในหนังสือเรียน รัฐจึงมุ่งถ่ายทอดชุดความคิด และนโยบายที่รัฐต้องการให้ประชาชนปฏิบัติตามไปสู่เยาวชนผู้เรียน

อีกทั้งผลการศึกษาวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554, น. 401-402) ได้กล่าวสรุปว่า “อุดมการณ์ในหนังสือเรียนเชื่อมโยงกับความคิดและความเชื่อของคนในสังคม คือ เด็กต้องเคารพผู้ใหญ่ ระบบอุปถัมภ์ในสังคม หลักพระพุทธศาสนา ผู้ชายเป็นผู้นำ ผู้หญิงเป็นผู้ตาม

รวมถึงชุดความคิดและนโยบายของรัฐที่มุ่งสร้าง” ดังนั้นอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่สื่อผ่านหนังสือเรียนจึงส่งผลต่อระบบความคิด มีผลต่อเจตคติ และการทำหน้าที่อันพึงประสงค์ของคนในสังคมไทยด้วยเช่นกัน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาการพิจารณาถึงอุดมการณ์ที่ประกอบสร้างผ่านหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503-2544 ซึ่งเป็นแนวทางในการประกอบการพิจารณาถึงเนื้อหาที่ถูกระบุใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ว่ามีอุดมการณ์ในรูปแบบใดที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อหาวรรณกรรมแบบเรียน อุดมการณ์ที่ถูกสอดแทรกผ่านวรรณกรรมแบบเรียนสามารถส่งผลต่อระบบความคิดของผู้เรียน ดังนั้นลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่จึงมีส่วนสำคัญในการกล่อมเกลาระบบความคิดของผู้เรียนวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดทำการศึกษาในประเด็นนี้

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับผลลัพธ์ด้านคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา ที่แสดงถึงผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นผลจากการเรียนภาษาไทย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาทักษะภาษาไทย มีผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 การศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เป็นผลจากการเรียนหนังสือเรียนภาษาไทย

การศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณภาพของผู้เรียนที่เป็นผลจากการเรียนหนังสือเรียนภาษาไทย มีผลการศึกษาของ รังรอง เจริญวิจักขณ์ (2561, น. 26-54) เรื่อง **การศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที: ความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง** กับ กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2561, น. 117-136) เรื่อง **การวิเคราะห์วิถีชีวิตประชาธิปไตยในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษา** อีกทั้งมี ณัฐฤตดา นามมนตรี (2561, น. 467-480) เรื่อง **ภาพแทนที่ปรากฏในตัวละครเอก จากหนังสือเรียน**

รายวิชาพื้นภาษาไทยชุดภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 รวมถึงปัญญาพล ธิดา (2557, น. 63-69) เรื่อง การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาของ รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 26-54) เรื่อง การศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที: ความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง สรุปได้ดังนี้

รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 26) วิเคราะห์ว่า “เนื้อหาและกิจกรรมในหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง ข้อค้นพบในเนื้อหาและกิจกรรม มีความเชื่อมโยงและครบทุกข้อ” ได้แก่ 1. เนื้อหาและกิจกรรมมีการส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนมีคุณภาพ มีพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม 2. มีการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 3. การมีสุขภาวะที่ดี 4. มีสถาบันสังคมที่เข้มแข็ง เนื้อหาและกิจกรรมในหนังสือเรียนสะท้อนให้เห็นแบบอย่างที่ดีงาม ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมอันดีงามให้แก่ผู้เรียน

หนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ได้เน้นการมีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน มีกิจกรรมและการปฏิบัติที่สะท้อนการมีคุณธรรมทั้งกิจกรรมของครอบครัว กิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรมของชุมชน

ประเด็นข้างต้นนี้ รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 36) สรุปว่า “พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีครบทุกประเด็น” เช่น 1) พึ่งตนเอง 2) ซื่อสัตย์ 3) มีวินัย 4) มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม 5) มีความรับผิดชอบ 6) มีจิตสาธารณะ 7) เข้าใจสิทธิ หน้าที่ เป็นพลเมืองดี 8) ตรงต่อเวลา 9) รู้จักการทำงานเป็นทีม 10) ทำงานอย่างกระตือรือร้น และส่วนใหญ่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยเพียงบางระดับชั้น ได้แก่ การพึ่งตนเอง ความมีวินัย ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ประเด็นความมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จะปรากฏกระจายในหนังสือเรียนภาษาไทยแต่ละระดับชั้น ส่วนบางประเด็น เช่น ความซื่อสัตย์ การมีจิตสาธารณะ การทำหน้าที่พลเมืองดี และการทำงานเป็นทีมอย่างกระตือรือร้น มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง

การมีทักษะความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 มีทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นระบบ

รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 39-42) พิจารณาเนื้อหาในหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 พบว่า มีความสอดคล้องกับการสอนผู้เรียนตามพฤติกรรมครบเกือบทุกประเด็น ได้แก่ 1. มีความคิดสร้างสรรค์ มีเหตุผล รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ และ แก้ปัญหาได้

2. พัฒนาทักษะวิชาการด้านต่าง ๆ 3. พัฒนาสติปัญญาและความฉลาดทางอารมณ์ 4. ส่งเสริมการปฏิบัติจริงของผู้เรียน

การมีสุขภาวะที่ดี ส่งเสริมกิจกรรมทางสุขภาพ การเล่นเกมกีฬาและร่วมกิจกรรม นันทนาการ พัฒนาความรู้ในการดูแลสุขภาพ และส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัย มีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน

รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 43) กล่าวว่า “ต้องพัฒนาให้คนมีข้อมูลความรู้ด้านการดูแลสุขภาพที่ถูกต้อง ตามหลักวิชาการส่งเสริมกิจกรรมทางสุขภาพที่เหมาะสม ส่งเสริมผู้ประกอบการและควบคุมการผลิตอาหารและเครื่องดื่มที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน”

นอกจากนี้หนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ยังเน้นเรื่องการทำงานเป็นทีมและการพัฒนาทักษะวิชาการด้านต่าง ๆ ได้แก่ เรื่อง วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีในหนังสือเรียนทุกระดับชั้น ดังที่ รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 52) เห็นว่า “เป็นเรื่องของทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และความรู้เทคโนโลยีก็เป็นความต้องการของการเรียนรู้ในยุคของโลกาภิวัตน์” **หนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที** จึงต้องดีทั้งเนื้อหาและกิจกรรม การนำเสนอตลอดจนผู้สอนต้องมีกลวิธีการถ่ายทอดการเรียนรู้ที่มีความน่าสนใจ ทั้งหมดนี้จะต้องดำเนินไปอย่างเหมาะสมจึงจะช่วยปรับพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นคนที่มีทักษะ ความสามารถ อีกทั้งพัฒนาสังคมให้ตรงตามเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า **หนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที** เหมาะสมกับผู้เรียนในวัยชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เพราะผู้เรียนวัยนี้เป็นวัยที่เหมาะสมจะฝึกทักษะการคิดรวมถึงการวิเคราะห์ ดังที่รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 51) อ้างจาก จินตนา ไบกาซูยี, 2538, น. 57-60 และศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545, น. 262-289) กล่าวว่า “เด็กวัยประถมศึกษารู้จักใช้ความคิดอย่างมีเหตุผล ยอมรับความคิดเห็นของคนในกลุ่มมากขึ้นตามวัย เป็นวัยที่เหมาะสมจะสอนพฤติกรรมดี ชั่ว ถูก และผิด โดยให้เข้าใจเหตุผลได้ว่าเด็กวัยนี้ยังมีความคิด และรู้จักใช้จินตนาการแตกต่างกันไปด้วย” การฝึกฝนผู้เรียนในวัยนี้ให้รู้จักคิดอย่างหลากหลาย ทั้งคิดหาเหตุผล คิดวิเคราะห์ และคิดเชิงสร้างสรรค์ หรือคิดวิพากษ์วิจารณ์จึงนับเป็นการพัฒนาความคิดของผู้เรียนวัยนี้ได้ดี

นอกจากนี้ มีผลการศึกษาของ กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2561, น. 117-136) เรื่อง **การวิเคราะห์วิถีชีวิตประชาธิปไตยในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยชั้นประถมศึกษา** สรุปได้ดังนี้

กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2561, น. 129) วิเคราะห์ว่า **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 6 เล่ม มีข้อความที่แสดงให้เห็นถึง

วิถีชีวิตประชาธิปไตยทั้ง 3 ด้าน ที่พบมากที่สุด คือ ด้านการวรรรรม รองลงมา คือ ด้านสามัคคีธรรม และด้านปัญญาธรรม

ด้านการวรรรรม

กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2561, น. 125) สรุปว่า “พบข้อความที่แสดงถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตย ด้านการวรรรรมมากที่สุด คือ มารยาทในการสื่อสาร รู้จักใช้ภาษาที่สุภาพเหมาะสมกาลเทศะ เนื่องจากประชาธิปไตยด้านการวรรรรมเป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตในสังคม” ซึ่งมีความสัมพันธ์กับ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของไทย **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ไม่เพียงแต่ให้ความรู้ด้านภาษาไทย แต่ยังมีการสอดแทรกขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมไทย และเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยระบุลงไป**ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที**

ด้านสามัคคีธรรม

กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2561, น. 127-128) สรุปว่า “ข้อความที่แสดงถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตย ด้านสามัคคีธรรม คือ การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ” ถือว่าเรื่องส่วนรวมเป็นงานของตน มากกว่าเรื่องอื่น เนื่องจากการปลูกฝังวิถีชีวิตประชาธิปไตยในวัยประถมศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดวิถีชีวิตประชาธิปไตยในด้านการวรรรรมก่อนเป็นอันดับแรก ต่อมาก็จะเป็นวิถีชีวิตด้านประชาธิปไตย เช่น ถ้าหากผู้เรียนเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ผลที่ตามมาก็คือคนในสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขก่อให้เกิดความสามัคคีในสังคม

ด้านปัญญาธรรม

กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์ (2561, น. 132) สรุปว่า ข้อความที่แสดงถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม คือ ใช้ปัญญาเป็นหลักนำทางความคิด ใช้เหตุผล และความถูกต้องในการแก้ไขปัญหา ด้านปัญญาธรรม เป็นด้านที่พบน้อยที่สุด เนื่องจากผู้เรียนในระดับประถมศึกษาอยู่ในวัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะจึงยังไม่สามารถตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ได้มากนัก

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า หากสอดแทรกเนื้อหาวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมมากเกินไป**ในหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** อาจยากเกินความเข้าใจสำหรับเด็กวัยประถมศึกษา จึงทำให้พบวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรมน้อยกว่าวิถีชีวิตประชาธิปไตยด้านอื่น

นอกจากนี้ มีผลการศึกษาของ ญัฐกฤตา นามมนตรี (2561, น. 467-480) **เรื่อง ภาพแทนที่ปรากฏในตัวละครเอก จากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6** สรุปได้ดังนี้

ณัฐกฤตา นามมนตรี (2561, น. 467) วิเคราะห์ว่า **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาพาที** ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีภาพแทน 2 ลักษณะดังนี้ ได้แก่ ภาพแทนอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในตัวละครเอกฝ่ายดี และภาพแทนอันไม่พึงประสงค์ในตัวละครเอกฝ่ายร้าย

ภาพแทนอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในตัวละครเอกฝ่ายดี

ณัฐกฤตา นามมนตรี (2561, น. 477) สรุปว่า ภาพแทนที่ปรากฏในตัวละครเอกฝ่ายดีจาก **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาพาที** ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตัวละครเอกมีพฤติกรรมอันพึงประสงค์ คือ มีความฉลาดทางอารมณ์ มีจริยธรรม ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักให้อภัย เข้าใจความรู้สึกผู้อื่น การนำเสนอพฤติกรรมตัวละครเอกในด้านดี มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งเน้นการเป็นแบบอย่างที่ดี เช่น เชื้อพืงพ่อแม่ และมีลักษณะความเป็นผู้นำ

ภาพแทนอันไม่พึงประสงค์ในตัวละครเอกฝ่ายร้าย

ณัฐกฤตา นามมนตรี (2561, น. 478) สรุปว่า ภาพแทนอันไม่พึงประสงค์ในตัวละครเอกฝ่ายร้ายจาก **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาพาที** ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 ตัวละครเอกฝ่ายร้าย มีพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ คือ ได้แก่ ขาดจริยธรรม ไม่ช่วยเหลือผู้อื่น ขาดความเห็นใจและละเมิดสิทธิของผู้อื่น ปัญหาเหล่านี้เกิดจาก การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม ขาดความรัก รวมถึงความอบอุ่นจากคนในครอบครัว และได้รับความกระทบกระเทือนจิตใจ

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า การที่ตัวละครเอกฝ่ายร้ายได้รับแรงกระแทกจากปัญหาครอบครัว รวมถึงไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกต้องและถูกวิธี ส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ภาพแทนของตัวละครเอกทั้งฝ่ายดี ละฝ่ายร้ายที่ปรากฏในหนังสือเรียนสามารถนำไปใช้ในการสอนผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในแบบที่ถูกต้อง ผู้เรียนจะได้กระทำพฤติกรรมอันพึงประสงค์ เพื่อที่จะเป็นพลเมืองไทยที่ดีของประเทศชาติบ้านเมือง และเป็นสมาชิกที่ดีของสถาบันครอบครัว

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ ปัญจพล ธิดา (2557, น. 63-69) เรื่อง **การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา** สรุปได้ดังนี้

ปัญจพล ธิดา (2557, น. 68) พิจารณาถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีครบ 8 ประการตามที่หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดไว้ และพบระดับพัฒนาการทางจริยธรรม รวมถึงกลวิธีการนำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ดังนี้

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา

ปัญญาพล ธิดา (2557, น. 68) สรุปว่า มี 8 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่
 1) มีจิตสาธารณะ 2) ใฝ่เรียนรู้ 3) อยู่อย่างพอเพียง 4) รักความเป็นไทย 5) รักสถาบันชาติ 6) ขยันทำงาน 7) มีวินัย 8) ซื่อสัตย์

ระดับพัฒนาการทางจริยธรรม

ปัญญาพล ธิดา (2557, น. 68) สรุปว่า ระดับพัฒนาการทางจริยธรรมที่ปรากฏเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ขั้นที่ 2 เอกบุคลนิยมการตอบสนองความต้องการและการชำระแลกเปลี่ยน รองลงมาคือ ขั้นที่ 3 ความคาดหวังทางสังคมความสัมพันธ์ และการคล้อยตาม ขั้นที่ 5 สัญญาสังคม หรือบรรทัดฐานและสิทธิส่วนบุคคล ขั้นที่ 6 หลักการจริยธรรมสากล ขั้นที่ 1 การลงโทษ และการชื้อพียง ขั้นที่ 4 ระบบสังคมและมโนธรรม

กลวิธีการนำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ปัญญาพล ธิดา (2557, น. 69) สรุปว่า กลวิธีการนำเสนอคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การนำเสนอผ่านการกระทำและทรศนะของตัวละคร กลวิธีที่พบรองลงมาคือ การนำเสนอผ่านศิลปะการใช้ภาษา การนำเสนอผ่านแกนเรื่อง และการนำเสนอผ่านการบอกเล่าของผู้แต่งโดยตรง

จากผลสรุปดังกล่าว ปัญญาพล ธิดา (2557, น. 69) ได้ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า “หนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา สามารถใช้ในการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน” เพื่อให้ผู้เรียนเติบโตเป็นพลเมืองไทยที่ดี มีคุณลักษณะที่เหมาะสมในการช่วยพัฒนาประเทศชาติ บ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองต่อไปในอนาคต

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เป็นผลจากการเรียนวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ซึ่งมีการสอดแทรกความรู้ คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมไทยคาดหวัง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ผ่านวรรณกรรมแบบเรียน เนื่องจากวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยเป็นที่ยอมรับให้ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวงการศึกษาในทุกระดับชั้น มีมาตรฐานรองรับจากกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงยังเป็นเครื่องมือกล่อมเกลาระบบความคิดของผู้เรียน นอกจากนี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กับ**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือก**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** เฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นขอบเขตด้านการวิจัย ซึ่งยังไม่มีผู้วิจัยท่านใดทำการศึกษามาก่อน

5.2 การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียนชั้นประถมศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียนชั้นประถมศึกษา โดยเลือกศึกษาเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภาษาไทย มีผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไปนี้

ผลการศึกษาของ วรกมล สีหานาวี และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563, น. 134-147) เรื่อง **การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาตอนปลาย** สรุปได้ดังนี้

วรกมล สีหานาวี และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563, น. 141) วิเคราะห์**หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดภาษาพาที และวรรณคดีลำนำ** ระดับชั้นละ 2 เล่ม โดยมีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบบันทึกการวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทย พบผลการวิจัย 4 ประเด็นดังนี้

การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ (KPA)

วรกมล สีหานาวี และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563, น. 141) วิเคราะห์ว่า “**หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดภาษาพาที และวรรณคดีลำนำ** ทั้ง 3 ระดับชั้น มีเนื้อหาบทเรียน และคำถามในแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน โดยใช้คำกริยาบ่งบอกจุดประสงค์การเรียนรู้” เน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านพุทธิพิสัย (K) มากที่สุด และ**หนังสือเรียนวรรณคดีลำนำ** มีเนื้อหาบทเรียนและคำถามในแบบฝึกหัดท้ายบทเรียน ใช้คำกริยาบ่งบอกจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านทักษะพิสัย (P) มากที่สุด ข้อมูลที่พบเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 3 ระดับชั้น

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหนังสือเรียนภาษาไทย

วรกมล สีหานาวี และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563, น. 141-142) วิเคราะห์ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหนังสือเรียนภาษาไทย พบว่าค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 ระดับชั้น มีเนื้อหาบทเรียนและคำสั่งกิจกรรมท้ายบทเรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 3 ระดับชั้น

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

วรกมล สีหานาวี และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563, น. 142) วิเคราะห์ว่า ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 ระดับชั้น มีเนื้อหาบทเรียนและคำสั่งกิจกรรมท้ายบทเรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญด้านความสามารถในการสื่อสาร ทั้งการสื่อสารด้วยภาษาพูดและภาษาเขียน เป็นไปในทิศทางเดียวกันทั้ง 3 ระดับชั้น

ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนศตวรรษที่ 21

วรกมล สีหานาวี และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563, น. 142) วิเคราะห์ว่า ค่าเฉลี่ยรวมทั้ง 3 ระดับชั้น มีเนื้อหาบทเรียนและคำสั่งกิจกรรมท้ายบทเรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้สาระเนื้อหา มากที่สุด ทั้งการอ่านและการเขียนอภิปราย เห็นได้ชัดว่าหนังสือเรียนภาษาไทยเป็นหนังสือเรียนที่ มุ่งเน้นด้านความรู้มากกว่าด้านอื่น

นอกจากนี้ วรกมล สีหานาวี และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์ (2563, น. 142) ขยายความเพิ่มเติมว่า “การพัฒนาผู้เรียนเพียงด้านความรู้ไม่เพียงพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเอาตัวรอด และ ดำรงชีวิตใน สังคมไทยได้อย่างมีความสุข เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้ นำความเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคม”

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า การก้าวให้ทันเทคโนโลยีสมัยใหม่และมีความเข้าใจใน การเปลี่ยนแปลงของสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่รอบตัว ต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์การเรียนรู้ที่อยู่บน พื้นฐานของคุณธรรมเป็นสำคัญ การจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมกำลังคนให้พร้อมเพื่อรับกับ การเปลี่ยนแปลงของโลก ต้องพัฒนาให้ครบในทุกด้านอย่างสมดุล ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร แกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ เพ็ญผกา ปัญจนะ (2552, บทคัดย่อ) เรื่อง **การพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่าน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบธรรมนุญการสอนอ่าน** สรุปได้ดังนี้

เพ็ญผกา ปัญจนะ (2552, บทคัดย่อ) ได้คัดเลือกนักเรียนโรงเรียนบ้านโนนม่วง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาขอนแก่น เขต 1 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 18 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย และต้องมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ขึ้นไป พบผลการวิจัย 3 ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เพ็ญผกา ปัญจนะ (2552, น. 42) วิเคราะห์ว่า “ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบ ธรรมนุญการสอนอ่าน ได้จัดกิจกรรมตามรูปแบบธรรมนุญการสอนอ่าน 5 ขั้นตอน” ได้แก่ ขั้นที่ 1 สอนอ่านให้รู้เรื่องที่อ่าน ขั้นที่ 2 ใช้ประโยชน์จากการอ่าน ขั้นที่ 3 ขยายประสบการณ์จากการอ่าน การเพิ่มคำศัพท์และการเขียนแผนภูมิประสบการณ์ ขั้นที่ 4 กิจกรรมหลากหลาย และขั้นที่ 5 กิจกรรม สรุปผลของการจัดกิจกรรม พบว่า สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เหมาะสมกับ กลุ่มเป้าหมาย เป็นผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการอ่านที่ดีขึ้น และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่ ได้กำหนดไว้

เพ็ญผกา ปัญจนะ (2552, น. 44) ขยายความเพิ่มเติมว่า “ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ตามรูปแบบธรรมเนียมการสอนอ่าน สามารถพัฒนาให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยร้อยละ 80.00” และจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์รอบรู้ คิดเฉลี่ยเป็นร้อยละ 82.90 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดและบรรลุเป้าหมาย

อีกทั้ง เพ็ญผกา ปัญญา (2552, น. 44) สรุปว่า “มีการประเมินทักษะการอ่านจาก 1) แบบสังเกตพฤติกรรมการอ่านของนักเรียนในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ ภายใต้เกณฑ์การประเมินจากแบบประเมินการอ่านที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น และ 2) แบบทดสอบการอ่านที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยนำบทความจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ มาปรับปรุงให้เหมาะสม” โดยบทความแต่ละเรื่องกำหนดให้มีแบบทดสอบ 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ทดสอบการอ่านออกเสียงจากบทความ ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 3 ตัวเลือก จำนวน 5 ข้อ จากการสะท้อนผลทักษะการอ่าน พบว่านักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะการอ่านดีขึ้นตามลำดับ

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ ศรีญดา เทียมหมอก (2557, บทคัดย่อ) เรื่อง **การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3** สรุปได้ดังนี้

ศรีญดา เทียมหมอก (2557, บทคัดย่อ) ได้คัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านป่าดง อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 35 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ศรีญดา เทียมหมอก (2557, น. 1176-1192) วิเคราะห์ว่า “การพัฒนาแบบฝึกการอ่านจับใจความโดยใช้ข้อมูลท้องถิ่นร่วมกับแผนที่ความคิด” พบว่า แบบฝึกการอ่านจับใจความโดยใช้สาระท้องถิ่นร่วมกับแผนที่ความคิด ประกอบด้วย ชื่อแบบฝึก คำนำ คำชี้แจง คำแนะนำขั้นตอนการใช้สำหรับครู คำแนะนำขั้นตอนการใช้สำหรับนักเรียน ตัวชี้วัด บทอ่านสาระท้องถิ่น แบบทดสอบหลังเรียน โดยในแต่ละแบบฝึก ประกอบด้วยชุดที่ 1 นิทานท้องถิ่นบ้านเรา ชุดที่ 2 พริกเพราะในบทความ ชุดที่ 3 ตามรอยเรื่องเล่าเมืองประจวบฯ ชุดที่ 4 รวบรวมบทกวีศรีสยาม ชุดที่ 5 บทเพลงไพเราะเลื่องลือนาม ชุดที่ 6 ติดตามข่าวสารบ้านเมือง การหาประสิทธิภาพได้ค่า 81.05/81.33

ศรีญดา เทียมหมอก (2557, น. 1189) สรุปว่า “ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 ด้วยแบบฝึกการอ่านจับใจความโดยใช้สาระท้องถิ่นร่วมกับแผนที่ความคิดหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ได้ค่าที่ระดับ .01” และผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยแบบฝึกการอ่านจับใจความโดยใช้สาระท้องถิ่นร่วมกับแผนที่ความคิด ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ ปณิตดา รังคะราษฎร์ (2556, บทคัดย่อ) เรื่อง **การพัฒนาการอ่านและการเขียน เรื่องช่างน้อยน่ารัก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1** สรุปได้ดังนี้

ปนัดดา รังคะราษฎร์ (2556, บทคัดย่อ) ได้คัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านโคกมะนาว ภาคเรียนที่ 2 จำนวน 21 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ คือ การสร้างและพัฒนาแบบฝึกการอ่านและการเขียน เรื่อง **ข้างน้อยน่ารัก** ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลตามเกณฑ์ที่กำหนด เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การอ่าน การเขียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน ศึกษาความพอใจของนักเรียนในการพัฒนาการอ่านและการเขียน

ปนัดดา รังคะราษฎร์ (2556, น. 191-199) สรุปว่า “ประสิทธิภาพของแบบฝึกการอ่านและการเขียน เรื่อง **ข้างน้อยน่ารัก** มีค่าเท่ากับ 81.77/80.79 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ได้กำหนดไว้” ดัชนีประสิทธิผล มีค่าเท่ากับ 0.6340 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังได้รับการพัฒนาการอ่านและการเขียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าที่ระดับ 0.1 และนักเรียนมีความพึงพอใจในการพัฒนาการอ่านและการเขียนอยู่ในระดับที่ดีมาก

นอกจากนี้ยังมีผลการศึกษาของ อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร (2554, บทคัดย่อ) เรื่อง **การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกด้วยวรรณคดี เรื่อง รามเกียรติ์** สรุปได้ดังนี้

อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร (2554, บทคัดย่อ) ได้คัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3/4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2551 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) จำนวน 52 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบฝึกด้วยวรรณคดีเรื่อง **รามเกียรติ์** มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพแบบฝึกทักษะการเขียนภาษาไทยด้วยวรรณคดีเรื่อง **รามเกียรติ์** และเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนภาษาไทยด้วยวรรณคดีเรื่อง **รามเกียรติ์** ก่อนเรียนและหลังเรียน

อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร (2554, น. 205-212) สรุปว่า “แบบฝึกการเขียนด้วยวรรณคดีเรื่อง **รามเกียรติ์** มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.96/83.96 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้” เนื่องจากการสร้างแบบฝึกการเขียนด้วยวรรณคดีเรื่อง **รามเกียรติ์** มีขั้นตอนและวิธีการสร้างที่เข้าใจง่าย และศึกษาหลักการสร้างแบบฝึกการเขียน มีการวิเคราะห์จุดประสงค์และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม

อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร (2554, น. 210) ขยายความเพิ่มเติมว่า “นักเรียนให้ความสนใจในการทำแบบฝึกหัดการเขียนเป็นอย่างมาก เนื่องจากในแบบฝึกหัดมีรูปภาพประกอบ ผู้เรียนจึงเกิดความสนใจในการเรียน มีพัฒนาการในการเขียนดีขึ้น ทำให้แบบฝึกการเขียนด้วยวรรณคดีเรื่อง **รามเกียรติ์** มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์”

นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนภาษาไทยที่ใช้วรรณคดีเรื่อง **รามเกียรติ์** หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีค่าที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร (2554, น. 210) วิเคราะห์ว่า “แบบฝึกการเขียนเป็นแบบฝึกที่สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับหลักจิตวิทยาการศึกษา เพื่อให้การเขียน

ด้วยวรรณคดีเรื่อง**รามเกียรติ์** เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย” จึงอาศัยหลักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบฝึก คือ 1. ความแตกต่างระหว่างบุคคล 2. ความพร้อม 3. กระบวนการเรียนรู้ 4. การเรียนโดยมีจุดมุ่งหมาย 5. การเรียนรู้โดยการกระทำ 6. การเรียนรู้โดยการฝึกฝน 7. กฎแห่งผล 8. กฎแห่งการใช้และไม่ใช้ 9. แรงจูงใจ 10. การเสริมแรง

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่าการใช้หลักจิตวิทยาเป็นองค์ประกอบในการสร้างแบบฝึก การเขียนด้วยวรรณคดีเรื่อง**รามเกียรติ์** ส่งผลให้แบบฝึกการเขียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเหมาะสมกับผู้เรียน

นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยของ สัญญา สอนบุญทอง (2560, บทคัดย่อ) เรื่อง **การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดมารยาทไทย สำหรับผู้อ่านภาษาไทยแบบข้ามวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษาปีที่ 6** สรุปได้ดังนี้

สัญญา สอนบุญทอง (2560, บทคัดย่อ) ได้คัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 17 คน ของโรงเรียนบ้านปางคาม เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยเครื่องมือที่นำมาใช้ ได้แก่ **หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด มารยาทไทย** จำนวน 5 เล่ม (5 เรื่อง) แบบประเมินคุณภาพหนังสือส่งเสริมการอ่าน แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนที่ใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและครูผู้ใช้หนังสือส่งเสริมการอ่าน

สัญญา สอนบุญทอง (2560, น. 200-203) วิเคราะห์ว่า “**หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด มารยาทไทย** มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 85.19/83.93 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ที่ 80/80” ค่าผลลัพธ์ที่เกินเกณฑ์สะท้อนให้เห็นว่า **หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด มารยาทไทย** จำนวน 5 เล่ม เป็นหนังสือที่มีเนื้อเรื่องกระชับ เข้าใจง่าย ในส่วนท้ายของเนื้อเรื่องมีคำถามเพื่อทดสอบความรู้

นอกจากนี้ สัญญา สอนบุญทอง (2560, น.199) สรุปว่า “ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของนักเรียนที่ใช้**หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด มารยาทไทย** ได้คะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยร้อยละ 83.93 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกคน รวมถึงความคิดเห็นของนักเรียนและครูที่ใช้**หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด มารยาทไทย** มีความคิดเห็นอยู่ในระดับที่ดีมากทั้งคู่”

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า **หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด มารยาทไทย** มีเนื้อหาที่น่าสนใจ และมีภาพประกอบสวยงาม ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการอ่านเป็นสำคัญ มีความกระตือรือร้นในการเรียนและเหมาะสมกับวัยประถมศึกษา ทำให้ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการอ่านของนักเรียนที่ใช้**หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด มารยาทไทย** มีเกณฑ์ที่น่าพึงพอใจเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ยังมีผลการวิจัยของ สุวิทย์ ชัยเพชร (2558, บทคัดย่อ) เรื่อง **การพัฒนาหนังสือนิทานร้อยกรอง เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1** สรุปลงได้ดังนี้

สุวิทย์ ชัยเพชร (2558, บทคัดย่อ) ได้คัดเลือกนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสี่แยกคลองศิลา จำนวน 24 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีหนังสือนิทานร้อยกรองเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านการเขียนภาษาไทย จำนวน 3 เรื่อง คือ **เรื่องนกเอี้ยงกับงูเขียว** **เรื่องเที่ยวทุ่งทอง** และ **เรื่องคลองศิลา** แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 12 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนหลังเรียนแบบปรนัยชนิด 3 ตัวเลือก และแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมในการเรียนโดยเลือกใช้หนังสือนิทานร้อยกรอง เป็นเครื่องมือในการวิจัย

สุวิทย์ ชัยเพชร (2558, บทคัดย่อ) มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาหนังสือนิทานร้อยกรองเพื่อส่งเสริมการอ่านการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการใช้หนังสือนิทานร้อยกรอง และศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยเลือกใช้หนังสือนิทานร้อยกรอง

ผลการศึกษาของ สุวิทย์ ชัยเพชร (2558, น.177) วิเคราะห์ว่า “หนังสือนิทานร้อยกรองเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่าน และการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 82.22/ 81.11 ตามรูปแบบเกณฑ์ 80/80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ .71” ค่าดัชนีที่ได้สื่อให้เห็นนัยสำคัญ คือ ผู้เรียนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากการใช้หนังสือนิทานร้อยกรองเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยเป็นสำคัญ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยเลือกใช้หนังสือนิทานร้อยกรองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีค่าทางสถิติที่ระดับ 0.1 และผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีกิจกรรมการเรียนโดยเลือกใช้หนังสือนิทานร้อยกรองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับมาก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.95

นอกจากนี้ สุวิทย์ ชัยเพชร (2558, น. 178) ได้ขยายความเพิ่มเติมว่า “หนังสือนิทานร้อยกรองเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้นำเรื่องราวใกล้ตัวผู้เรียนมาสร้างเป็นโครงเรื่อง และกำหนดลักษณะตัวละครในวัยเดียวกันกับผู้เรียน”

ผู้วิจัยมีทรรศนะเพิ่มเติมว่า จากบทสรุปดังกล่าวสื่อให้เห็นกลวิธีการสร้างหนังสือนิทานร้อยกรองเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีการดำเนินเรื่องที่น่าสนใจ เนื่องจากสุวิทย์ ชัยเพชร (2558) ได้เลือกตัวละครเป็นวัยเดียวกันกับผู้เรียนและเนื้อหาที่ระบุในหนังสือนิทานร้อยกรอง มีความกระชับเข้าใจง่ายเหมาะกับวัยประถมศึกษาตอนต้นที่มีความอยากรู้อยากเห็น มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการการอ่าน รวมถึงการเขียนภาษาไทยดีขึ้น และมีค่าเฉลี่ยเกินเกณฑ์ที่ได้กำหนด

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาเพื่อเป็นแนวทางประกอบการพิจารณาถึงทักษะการเรียนรู้ที่ได้จากการเรียนรู้รายวิชาภาษาไทย นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการเรียนหนังสือภาษาไทย ยังเป็นส่วนหนึ่งของเป้าประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดการวิเคราะห์วรรณกรรมผ่านองค์ประกอบของวรรณกรรม ได้แก่ โครงเรื่อง แก่นเรื่อง และลักษณะตัวละคร โดยผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาเฉพาะลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่เพียงเท่านั้นใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การนำแนวคิดการวิเคราะห์ตัวละครมาใช้ในการวิจัยแสดงให้เห็นความสำคัญของลักษณะบทบาทตัวละคร ดังที่ม.ล. บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2529, น. 144-145 อ้างถึงใน วนิดา มุสิกโก, 2541, น. 1) ได้กล่าวว่า “ลักษณะนิสัยของตัวละคร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุดของตัวละคร”

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้ศึกษาแสดงให้เห็นประเด็นบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในแง่ของวรรณกรรมแบบเรียน ทศนคติที่สอดแทรกในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษา และผลลัพธ์ด้านคุณภาพแบบเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา ทั้งในด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และด้านการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 รวมถึงกลวิธีการสร้างหนังสือเรียนภาษาไทย แต่ยังไม่พบผู้สนใจศึกษาบทบาทของตัวละครพ่อและแม่จากข้อมูลใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ทั้งนี้หนังสือแบบเรียนจัดเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่สะท้อนมุมมองของสังคมและอุดมการณ์บางประการต่องานวิจัยข้างต้นที่ได้ศึกษา

การทบทวนวรรณกรรมในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นแหล่งข้อมูลที่น่าสนใจ อย่างไรก็ตามการนำแนวคิดบทบาทของตัวละครพ่อและแม่มาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย โดยอาศัยการวิเคราะห์เฉพาะชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ยังไม่มีงานวิจัยได้ใช้ศึกษามาก่อน การวิจัยครั้งนี้จะแสดงให้เห็นถึงทัศนคติบางประการที่สังคมไทยคาดหวังต่อเยาวชนผู้เรียนในช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ซึ่งสอดแทรกอยู่ใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที**

สรุป และอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเพื่อวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ **บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3** มีวัตถุประสงค์การศึกษา คือ ศึกษาบทบาทหน้าที่ของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย **ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มีวิธีการศึกษา คือ ศึกษาจากลักษณะบทบาทหน้าที่ของตัวละครพ่อและแม่ที่ระบุในเนื้อหา **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 นำเสนอข้อมูลผ่านการพรรณนาวิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิเคราะห์ลักษณะบทบาทหน้าที่ของตัวละครพ่อและแม่ใน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

ในลำดับถัดไป ผู้วิจัยขอสรุปและอภิปรายผลการศึกษา เรียงลำดับตามประเด็นต่อไปนี้

1. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว
2. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี
3. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี

ผลการศึกษาที่ได้มีประเด็นโดยสรุปและอภิปรายดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย **ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3** ผู้วิจัยพบว่า บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ ได้แสดงถึงมุมมองบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ใน 2 ระดับประเด็นใหญ่ คือ ระดับประเด็นทางครอบครัว และระดับประเด็นทางสังคม ต่อไปนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอประเด็นในแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับประเด็นทางครอบครัว

1. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 แสดงถึงบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว การสร้างค่านิยมอันพึงประสงค์ดังกล่าวปรากฏชุดความคิดย่อย ดังนี้

- 1.1 บทบาทของตัวละครพ่อ เป็นผู้นำในการดูแลครอบครัว
- 1.2 บทบาทของตัวละครแม่ เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว
- 1.3 บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในด้านการอบรมสั่งสอนลูก

1.1 บทบาทของตัวละครพ่อ เป็นผู้นำในการดูแลครอบครัว

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทของตัวละครพ่อมีลักษณะการทำหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นเสาหลักในการดูแลปกป้องสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่ตั้งคมคาดหวัง ดังนี้

*“พ่อให้ภูผาดูแลใบโบก พ่อให้ภูผาดูแลใบบัว พ่อรักภูผา
รักใบโบก รักใบบัว” (ป.1, 2551, น. 15)*

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของภูผาได้มอบหมายให้ภูผาดูแลใบโบกและใบบัว การทำหน้าที่ของบทบาทตัวละครพ่อของภูผานอกจากมอบความรักให้แก่ลูกแล้วนั้น ยังรู้จักมอบหมายฝึกให้ภูผามีภาวะความเป็นผู้นำ และมีความรับผิดชอบต่อสิ่งที่ลูกได้รับมอบหมาย เป็นต้นแบบแก่ลูกเพื่อให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม

*“บ่ายมากแล้ว ความงัวโพงสั่งหยุดพักใกล้บึงใหญ่ ผู้ใหญ่
ช่วยกันเอาของใช้ลงจากหลังพังโคน เตรียมที่พักและอาหาร
เย็น เด็ก ๆ ช่วยกันเก็บกิ่งไม้แห้งมากองไว้ ส่วนช้างตัวใหญ่พา
ช้างตัวเล็กไปกินใบไม้*

*พ่อของภูผาบอกว่า “จะหุงข้าวป่าให้กิน” เด็ก ๆ งง ถาม
ว่า “ข้าวป่ากับข้าวบ้านต่างกันตรงไหน” “ต่างกลิ่นสิ ตรงที่ข้าว
ป่าใช้กระบอกไม้ไผ่แทนหม้อข้าว แล้วนำไปเผาไฟเหมือนเผา
ข้าวหลาม” พ่อบอก” (ป.2, 2551, น. 39)*

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และช่วงเวลาในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของภูผา “ควาญโพ” คุณครูใหญ่ของโรงเรียนลูกช้าง ได้มีการสั่งให้ขบวนควาญช้างหยุดพักในการเดินทางไปปางช้างหลวงที่เป็นโรงเรียนฝึกช้างและลูกช้าง บทบาทตัวละครพ่อของภูผา แสดงถึงการทำหน้าที่ของพ่อ คือ การทำหน้าที่ดูแลลูก โดยหุงข้าวป่า เพื่อประทังชีวิตในขณะที่เดินทางไปปางช้างหลวง

อนึ่ง ชุดความคิดที่ปรากฏของบทบาทตัวละครพ่อในฐานะต้นแบบการเป็นผู้นำในการดูแลครอบครัว ยังส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกพัฒนาการทางด้านความคิด เมื่อลูกมีคำถาม เกิดการสงสัย และอยากเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวที่เป็นประสบการณ์แปลกใหม่ สิ่งสำคัญของบทบาทตัวละครพ่ออย่าง “ควาญโพ” นอกจากการทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวแล้ว ยังให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยของภูผาให้กระจ่างชัด พร้อมทั้งให้ความรู้และแนะนำวิธีหุงข้าวป่าอย่างละเอียด

*“เป็นไงเด็ก ๆ หายกลัวกันแล้วใช่ไหม” พ่อของภูผาเข้ามาหา
“จริง ๆ แล้ว คิดกันไปเองทั้งนั้น ก็เลยกลัวกันไปเอง” ทั้งสอง
พยักหน้ารับทันที (ป.2, 2551, น. 58)*

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของภูผาได้เฝ้าถามภูผาและน้ำใสกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น คือ อยู่ภายในถ้ำที่มีมิติ บทบาทตัวละครพ่อของภูผาได้แสดงถึงความเป็นผู้นำ ความกล้าหาญ และสามารถดูแลสมาชิกครอบครัวในสถานการณ์ที่ยากลำบาก โดยปลูกฝังความมั่นใจไม่เกรงกลัวต่อสิ่งที่มองไม่เห็น ชุดความคิดที่แสดงการทำหน้าที่ของบทบาทตัวละครพ่อดังกล่าวจึงเป็นต้นแบบให้แก่ลูกเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นผู้นำ และมั่นใจในตนเอง สามารถดูแลผู้อื่นได้

*“ทุกคนอยากกินกล้วยเดี่ยว เพราะนาน ๆ จะได้มีโอกาสกิน
ของชอบ มื้อนี้พ่อของภูผาขอเป็นเจ้าของ”
“พ่อของน้ำใสไม่ยอมน้อยหน้า พาทุกคนไปเลี้ยงไอศกรีม
ที่ร้านใกล้ ๆ” (ป.2, 2551, น. 74-75)*

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของภูผา ได้อาสาเป็นเจ้ามือเลี้ยงอาหารเพื่อให้เด็ก ๆ อิ่มท้องเพราะได้ทานของที่ชอบ ส่วนบทบาทตัวละครพ่อของน้ำใสไม่ยอมน้อยหน้า จึงได้เลี้ยงไอศกรีมทุกคน ชุดความคิดดังกล่าวสะท้อนได้ว่า บทบาทตัวละครพ่อของแต่ละครอบครัว ไม่ยอมที่จะละทิ้งการแสดงถึงความเป็นผู้นำและการเป็นเสาหลักของครอบครัว การ

อาสาเป็นผู้เลี้ยงยี่งแสดงถึงการมีทุนทรัพย์มากเพียงพอที่สามารถเลี้ยงครอบครัวของตนเองได้จึงเพื่อ
 แผลไปเลี้ยงครอบครัวของผู้อื่น นอกจากนี้บทบาทตัวละครพ่อของภูผาและน้ำใสยังแสดงถึงความมี
 น้ำใจเอื้อเฟื้อต่อคนรอบข้าง ถือเป็นการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์อันเป็นต้นแบบที่น่าชื่นชม
 ให้แก่ลูกเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเป็นผู้ให้ได้เป็นอย่างดี

“ครูเริ่มว่ามี	เศรษฐีพ่อหม้าย
เลี้ยงดูลูกชาย	เข้าสายห้วงโย
เมื่อลูกเป็นหนุ่ม	ข่มขืนหัวใจ
รีบพาลูกไป	ฝากให้บวชเรียน
วัดพ่อเคยบวช	ท่องสวดอ่านเขียน
ให้ลูกพากเพียร	ปรับเปลี่ยนฝึกตน
ถวายอาหาร	ศีลทานกุศล
พระลูกเวียนวน	ท่องบ่นตำนาน
เมื่อพ่อชรา	ลูกยาสงสาร
อยากกลับไปบ้าน	ช่วยงานดูแล
จึงสึกจากพระ	มานะแน่วแน่
เลี้ยงพ่อยามแก่	รักแท้ห้วงโย
ลูกสึกวันนี้	เศรษฐีดีใจ
ขี่ม้าเร็วไว	ไม่ทันไตร่ตรอง
ไปรับลูกยา	ม้าหนึ่งคนสอง
เดินทางไม่คล่อง	ต้องทำอย่างไร
ต่างฝ่ายต่างเกียด	ถกเถียงกันใหญ่
ตกลงกันได้	ให้พ่อขี่ม้า
ส่วนลูกจงเดิน	เพลิดเพลินอุรา
หญิงสาวผ่านมา	ว่าให้ได้ยิน
เศรษฐีทำไม	ช่างใจร้ายสิ้น
ให้ลูกเดินดิน	เหงื่อรินท่วมกาย
เศรษฐีนิ่งนึก	รู้สึกละอาย
ตนเองสบาย	ลูกชายเหนื่อยล้า
เปลี่ยนให้ลูกขี่	ก็มีคนว่า

ลูกขายนั่นหนา	หารู้คุณคน
บวชเสียผ้าเหลือง	สิ้นเปลืองเสียผล
ให้พ่อทุกข์ทน	ตนสุขกาย
พ่อลูกกลุ่มจิต	นั่งคิดปรึกษา
แล้วขึ้นหลังม้า	ขี่มาสองคน
ขี่มาไม่นาน	ชาวบ้านด่ากัน
ใจร้ายเหลือทน	นี่คนอะไร
ม้าหนักหลังแอน	วิ่งเล่นไม่ไหว
คนไร้หัวใจ	ต้องไปอเวจี
พ่อลูกฟังคำ	เข้าใจเหลือที่
โดดลงทันที	มีแต่ทุกข์ใจ
พ่อลูกสับสน	กังวลสงสัย
จะทำแบบไหน	ใครก็ว่าเอา
แล้วจูงม้าเดิน	เพลิดเพลินป่าเขา
ผ่านแนวลำเนา	เข้าเขตชุมชน
ชายหนุ่มกลุ่มใหญ่	แปลกใจเหลือล้น
พ่อลูกสองคน	ทนเดินมาไกล
มีม้าไม่ขี่	นี่เพราะอะไร
มันน่าสงสัย	ไม่บ้าก็เมา
ช่างโง่หนักหนา	ปล่อยม้าตัวเปล่า
ส่วนคนนั้นเล่า	ย่ำเท้าเดินมา
โธ่! คนอะไร	ช่างไร้ปัญญา
แล้วหัวเราะรำ	พากันเดินไป
พ่อลูกได้ฟัง	นั่งถอนใจใหญ่
เหน็ดเหนื่อยกายใจ	ไม่อยากพูดจา
ชวนพ่อพักก่อน	นอนกันเถิดหนา
ตลอดทางมา	ถูกด่าเข้าใจ
เศรษฐีได้คิด	เลิกจิตหวนไหว
จะทำอย่างไร	ใครก็วิจารณ์
ขึ้นพักที่นี่	คงมีชาวบ้าน
มาพูดระราน	รำคาญหัวใจ

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และช่วงเวลาในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของ ออย อ้อม และอ้อม ได้พาเด็ก ๆ มาเยี่ยมปู่ บทบาทของตัวละครพ่อได้แสดงถึงความเป็นผู้นำครอบครัว โดยเป็นแบบอย่างให้ลูกรู้จักความรักความผูกพัน สร้างสายใยกับคนในครอบครัว ถึงแม้บทบาทของตัวละครพ่อจะมีครอบครัวและแยกบ้านไปเป็นครอบครัวของตนเองแล้วก็ตาม แต่บทบาทของตัวละครพ่อยังไม่ลืมที่จะแสดงถึงความกตัญญูทวดเวทีพร้อมทั้งแสดงถึงความเป็นผู้นำให้แก่ลูกพร้อมกัน

1.2 บทบาทของตัวละครแม่ เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทของตัวละครแม่มีลักษณะการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามกรอบอุดมการณ์ปีตาทิปไตย การดูแลสมาชิกในครอบครัวและจัดการความเรียบร้อยในบ้าน ตัวอย่างเช่น เตรียมอาหารการกินอย่างอุดมสมบูรณ์ให้แก่สมาชิกในครอบครัวและแขกที่มาเยี่ยมเยือน รวมถึงดูแลความสะอาดในบ้าน เป็นภาพบทบาทหน้าที่ของตัวละครแม่ที่คนในสังคมฝังรากความคิด คือ ผู้หญิงจะต้องเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง

“ภุผาและน้ำใส ทั้งสองคนร้องเล่นจนหัว จึงหยิบห่อข้าวที่แม่เตรียมมาให้ พอเปิดห่อข้าวออก เพื่อนรักเพื่อนเล่นทั้งสองคนหัวเราะจนตัวงอ เพราะข้าวในห่อใบต้องมีเนื้อเค็มกับน้ำพริกมะขามเหมือนกันราวกับนัด” (ป.2, 2551, น. 38)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครแม่ของภุผาและบทบาทตัวละครแม่ของน้ำใสได้เตรียมห่อข้าวใบตองที่มีเนื้อเค็มกับน้ำพริกมะขามให้ลูกได้ไปรับประทาน ระหว่างติดตามบทบาทของตัวละครพ่อไปทำงาน บทบาทตัวละครแม่ของภุผาและบทบาทตัวละครแม่ของน้ำใสได้แสดงถึงการเป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว และปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่ขาดตกบกพร่องในเรื่องอาหารการกิน ให้ลูกได้รับประทานอย่างอุดมสมบูรณ์ ได้รับสารอาหารครบถ้วนและมีประโยชน์ต่อร่างกาย

นอกจากนี้บทบาทตัวละครแม่ของภุผาและบทบาทตัวละครแม่ของน้ำใสยังได้นำเสนอชุดความคิดอย่างมีความนัยเชื่อมโยงกับประเด็นการเป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว โดยการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ การนำวัสดุเหลือใช้จากธรรมชาติมาประกอบ

เป็นภาระใส่อาหาร การคำนึงถึงการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันนั้น ทำให้บทบาทตัวละครแม่ของภูผาและบทบาทตัวละครแม่ของน้ำใสถือเป็นแบบอย่างการเป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวได้อย่างยอดเยี่ยม เนื่องจากการช่วยประหยัดค่าใช้จ่าย โดยนำวัสดุจากธรรมชาติมาใช้เพื่อลดรายจ่ายในสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่น การนำเงินไปซื้อภาระใส่อาหาร หรือถุงพลาสติก ถ้วน เป็นสิ่งที่สิ้นเปลือง รวมถึงการสร้างขยะและมลพิษซึ่งอาจส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อนในอนาคตได้

““พ่อกลับมาแล้ว คิดถึงพ่อจังเลย” แม่นั่งยิ้มดูพ่อลูกกอดกัน
 คู่กันอย่างมีความสุข สักพักหนึ่ง แม่จึงบอกภูผาให้ไปอาบน้ำ
 แล้วมาช่วยแม่จัดกับข้าว เพราะครอบครัวของน้ำใสจะมา
 รับประทานอาหารเย็นด้วย” (ป.2, 2551, น. 141)

จากบทบรรยายข้างต้นและบทสนทนาของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครแม่ของภูผาได้แสดงถึงการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลครอบครัว โดยการชี้แนะให้ ภูผาได้ไปอาบน้ำจัดการตนเองให้สะอาดเรียบร้อยอย่างถูกสุขอนามัย และมาช่วยบทบาทของตัวละครแม่จัดกับข้าว การปฏิบัติหน้าที่ของบทบาทตัวละครแม่ดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงการดูแลลูกโดยฝึกนิสัยในการทำกิจวัตรในชีวิตประจำวันให้อย่างเป็นระเบียบและเรียบร้อย รวมถึงรู้จักหน้าที่ของตนเพื่อให้เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่มีระเบียบวินัย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

อนึ่ง ไม่เพียงแต่บทบาทตัวละครแม่ของภูผาจะเป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวของตนเองเพียงเท่านั้น แต่ยังมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่แขกที่มาเยี่ยมเยียนบ้าน โดยเป็นผู้ดูแลอาหารการกินอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

““แม่จ๋า น้ำใสขอออกไปบ้านพี่ส้มป่อยแป๊บเดียวนะแม่ เดียว
 กลับมา” น้ำใสจะขออนุญาตแม่ หรือพ่อทุกครั้งที้ออกนอก
 บ้าน น้ำใสไม่ยอมให้ผู้ใหญ่เป็นห่วง เพราะไม่รู้ว่าจะลูกหายไป
 ไหน

น้ำใสช่วยทำงานบ้านด้วยความเต็มใจ เช่น ล้างจาน พับผ้า
 ถูบ้าน รดน้ำต้นไม้ แม่อยากให้อะไร น้ำใสจะทำให้ทันที”

(ป.2, 2551, น. 175)

จากบทบรรยายและบทสนทนาข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครแม่ของน้ำใสได้แสดงถึงการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลครอบครัว เมื่อน้ำใสจะออกไปไหน หรือไปทำอะไร น้ำใสจะต้องคอยบอกบทบาทของตัวละครแม่ก่อนเสมอเพื่อป้องกันอันตราย และให้ผู้เป็นแม่ตัดสินใจด้วยเหตุผล

ตามสมควรว่าสามารถออกไปข้างนอกได้หรือไม่ เพราะความปลอดภัยของลูกเป็นสิ่งสำคัญสำหรับหัวอกผู้เป็นแม่ การที่บทบาทของตัวละครแม่ได้อนุญาตให้น้ำใสได้ออกไปพบปะเพื่อน ถือเป็นกาเปิดโอกาสให้น้ำใสได้มีส่วนร่วมและสามารถอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกไม่เพียงแต่เฉพาะในบ้าน แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบทบาทของตัวละครแม่จะปล่อยปละละเลยไม่สนใจน้ำใส การที่บทบาทของตัวละครแม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลครอบครัวจึงไม่จำเป็นต้องดูแลครอบครัวเพียงเฉพาะเรื่องภายในบ้านเท่านั้น แต่สามารถทำหน้าที่ควบคู่เป็นผู้ดูแลครอบครัวในเรื่องภายนอกบ้านได้เช่นกัน

นอกจากนี้บทบาทตัวละครแม่ของน้ำใสได้แสดงถึงชุดความคิดย่อยอีกประการ คือ การเป็นผู้ดูแลครอบครัวในด้านการมอบหมายหน้าที่ให้แก่ลูก เพื่อให้ลูกสามารถปฏิบัติหน้าที่ที่ดีในฐานะสมาชิกครอบครัว ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่สังคมคาดหวัง คือ มอบหมายให้ลูกรู้จักช่วยเหลืองานบ้าน เช่น ล้างจาน พับผ้า ภูบ้าน รดน้ำต้นไม้ กิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่พื้นฐานที่บทบาทของตัวละครแม่สามารถปลูกฝังให้ลูกรู้จักหน้าที่ของตน โดยไม่ต้องบังคับให้ทำ กิจกรรมเหล่านี้ ชุดความคิดดังกล่าวที่บทบาทของตัวละครแม่ได้แสดงถึงการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลครอบครัว ไม่เพียงแต่เป็นผลดีแก่บทบาทของตัวละครแม่เพียงเท่านั้น แต่ยังส่งผลดีต่อลูก ให้ลูกมีเจตคติที่ดีในเรื่องการเป็นเด็กดี รู้จักหน้าที่ต่อครอบครัว กตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ไม่ทำให้คนในบ้านต้องเดือดร้อนเพราะตนเอง โดยแฝงชุดความคิดเด็กดีผ่านกิจกรรมที่บทบาทของตัวละครแม่ได้ดูแลและมอบหมายให้แก่ลูก

“ปอ ป้อ ได้เวลาตื่นแล้วลูก วันอาทิตย์นี้เราจะไปออกกำลัง ภายที่สวนสมเด็จย่ากันไม่ใช่หรือ พ่อแต่งตัวเสร็จแล้วนะ กำลัง คอยลูก ๆ อยู่” แม่มาปลุกปอและป้อ

ปอและป้อ ต่างรีบลุกขึ้น อาบน้ำ แต่งตัวและรับประทาน อาหารเช้าที่แม่เตรียมเอาไว้ วันนี้ พ่อ แม่ และลูกได้ รับประทานอาหารเช้าร่วมกัน

และเมื่อถึงวันอาทิตย์ ครอบครัวของปอและป้อจะช่วยกัน ทำอาหารโดยเลือกรายการอาหารจากหนังสือ 190 เมนู สุขุภาพ ที่แม่ได้รับแจก วันนี้ทุกคนยกให้พ่อเป็นคนเลือก ก่อน พ่อเลือกข้าวคลุกกะปิ กับแกงจืดเต้าหู้สำหรับมื้อกลางวัน เพราะว่ามีแคลเซียมสูง ทำให้กระดูกและฟันแข็งแรง ซึ่งทุกคน เห็นด้วย

“เย็นนี้แม่จะทำลาบปลาตุก กินกับผักสดที่เก็บจากสวน หลังบ้านเราดีไหม” แม่ออกความเห็น

“แล้วจะช่วยให้สุขภาพดีอย่างไรคะ” ปอถาม
 “ก็เพราะเป็นอาหารที่ไขมันต่ำ กินแล้วทำให้ไม่อ้วน ไม่เป็น
 โรคหัวใจไงล่ะ” แม่ตอบ
 “อาทิตย์หน้าขอป้อเลือกบ้างนะครี๊บ ขอเป็นผักเพราะไก่
 ใส่น้ำมัน แกงจืดตำลึงใส่หมูสับ เพราะเป็นกลุ่มอาหารที่มีวิตามิน
 เอ และธาตุเหล็ก”
 “ทำไมต้องเลือกอาหารกลุ่มนี้ด้วย” ปอถามขึ้น
 “วิตามินเอบำรุงสายตา ส่วนธาตุเหล็กนั้นจะช่วยให้เวียน
 เก้ง และโตเร็ว” แม่ช่วยอธิบาย” (ป.3, 2551, น. 48-52)

จากบทบรรยายและบทสนทนาข้างต้นของเหตุการณ์และเวลาในเรื่อง บทบาทตัวละครแม่ของป้อและป้อได้แสดงถึงการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลครอบครัวโดยเริ่มจากกิจวัตรประจำวันตั้งแต่ตื่นนอน โดยบทบาทของตัวละครแม่ได้ทำการปลุกป้อและป้อ ซึ่งแสดงถึงการฝึกวินัยในการตื่นเช้าและรู้จักหน้าที่ของตนว่าเมื่อตื่นนอนต้องทำกิจกรรมอะไรเป็นลำดับถัดไป บทบาทของตัวละครแม่ได้กล่าวในบทสนทนาว่า “พ่อแต่งตัวเสร็จแล้วนะ กำลังคอยลูก ๆ อยู่” จากบทสนทนาดังกล่าว ได้แสดงถึงความนัยว่าบทบาทของตัวละครแม่ไม่เพียงแต่ฝึกวินัยในการตื่นนอนให้ป้อและป้อเพียงเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงการดูแลครอบครัวในเรื่องเวลาของการทำกิจวัตรประจำวัน เพื่อไม่ให้บทบาทของตัวละครพ่อต้องคอยป้อและป้อนานจนเกินไป

ไม่เพียงแต่บทบาทของตัวละครแม่ได้แสดงถึงการเป็นผู้ดูแลครอบครัวในด้านกิจวัตรประจำวันของสมาชิกในครอบครัวเพียงเท่านั้น แต่บทบาทของตัวละครแม่ยังได้แสดงถึงการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลครอบครัวในด้านอาหารการกินอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวได้ทานอาหารร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นการสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้บทบาทของตัวละครแม่ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลครอบครัวในด้านอาหารการกินไม่พอ แต่ยังคำนึงถึงการสร้างกิจกรรมสานสัมพันธ์ในครอบครัวโดยการช่วยกันทำอาหารในวันหยุดสุดสัปดาห์ โดยเลือกเมนูสุขภาพจากหนังสือ 190 เมนูสุขภาพ นอกจากนี้จะได้ทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัวแล้ว อาหารที่เลือกยังมีประโยชน์ มีสารอาหารครบถ้วนทำให้สมาชิกในครอบครัวสุขภาพแข็งแรงอีกด้วย

จากบทบรรยาย “วันนี้ทุกคนยกให้พ่อเป็นคนเลือกก่อน” บทบาทของตัวละครแม่ไม่เพียงแต่เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวด้านกิจวัตรประจำวัน การดูแลเรื่องอาหารการกิน การสร้างกิจกรรมสานสัมพันธ์ในครอบครัวเพียงเท่านั้น บทบาทของตัวละครแม่ยังได้เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวด้านการให้ความเท่าเทียมในการเลือกเมนูอาหาร โดยไม่ตัดสินใจจากความต้องการของบทบาทของตัวละครแม่เป็นลำดับแรก บทบาทของตัวละครแม่ได้ให้เกียรติบทบาทของตัวละครพ่อ

ในฐานะผู้นำสมาชิกในครอบครัว ให้เป็นผู้เลือกเมนูอาหารสุขภาพก่อน ซึ่งสมาชิกทุกคนในครอบครัว เห็นด้วย แล้วจึงตามด้วยปอและป้อเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกัน การช่วยแสดงออกทางความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัวทำให้เกิดความเข้าใจอันดีมากขึ้น

นอกจากนี้การแสดงออกทางความคิดเห็นของสมาชิกในครอบครัวจะส่งผลเชิงบวกในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข บทบาทของตัวละครแม่ยังได้แสดงถึงการเป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว โดยการให้ความรู้แก่ปอและป้อ พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลเพื่อให้ปอและป้อเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ไม่รู้ หรือเป็นความรู้ใหม่สำหรับเด็กวัยประถมศึกษา ดังบทสนทนาที่บทบาทของตัวละครแม่ได้กล่าวตอบคำถามปอและป้อในเรื่องเมนูอาหารว่า *“ก็เพราะเป็นอาหารที่ไขมันต่ำ กินแล้วทำให้ไม่อ้วน ไม่เป็นโรคหัวใจใจละ” แม่ตอบ* และ *“วิตามินเอบำรุงสายตา ส่วนธาตุเหล็กนั้นจะช่วยให้เรียนเก่ง และโตเร็ว” แม่ช่วยอธิบาย* การอธิบายให้ความรู้เพิ่มเติมของบทบาทของตัวละครแม่แสดงให้เห็นถึงการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวด้านการให้ความรู้แก่สมาชิกในครอบครัว

อนึ่ง เมนูสุขภาพที่บทบาทของตัวละครแม่ได้เตรียมให้แก่สมาชิกในครอบครัว ล้วนเป็นอาหารที่มีสารอาหารครบถ้วน ในบทสนทนาที่บทบาทของตัวละครแม่ได้กล่าวว่า *“เย็นนี้แม่จะทำลาบปลาตุก กินกับผักสดที่เก็บจากสวนหลังบ้านเราดีไหม”* บทบาทของตัวละครแม่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้จะเลือกใช้วัตถุดิบที่มีประโยชน์แล้วยังเลือกใช้พืชผักที่ทำการปลูกเองโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

“คุณย่าบอกพ่อว่า วันเสาร์ถ้ามีเวลาว่างให้ช่วยตัดหญ้าบริเวณเสาไฟฟ้า ใกล้ต้นหว้าที่ทำน้ำหน้าบ้านด้วย มันรกมากไม่น่าดู คุณย่าสงสัยว่าบริเวณนั้น นอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยของพวกสัตว์มีพิษแล้ว ยังอาจเป็นที่หลบซ่อนของคนเกเร ไม่ซื่อสัตย์ และติดยาเสพติดอีกด้วย” (ป.3, 2551, น. 101)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และเวลาในเรื่องบทบาทตัวละครแม่ของบทบาทตัวละครพ่อได้แสดงถึงการเป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว โดยมอบหมายงานให้แก่บทบาทของตัวละครพ่อได้ทำหน้าที่ตัดหญ้าบริเวณเสาไฟฟ้า เพื่อป้องกันสัตว์อันตรายที่มีพิษ รวมถึงบุคคลที่ไม่พึงประสงค์ ที่อาจนำอันตรายมาสู่สมาชิกในครอบครัว เช่น คนเกเร หรือคนที่อาจเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมาหลบซ่อนในโพรงหญ้าก็เป็นได้ บทบาทของตัวละครแม่ได้คำนึงถึงความปลอดภัยของสมาชิกในครอบครัวทั้งเรื่องในบ้านและเรื่องนอกบ้าน จึงเป็นที่น่าชื่นชมว่าการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวของบทบาทตัวละครแม่เป็นที่น่าชื่นชมเป็นอย่างมาก

““สวัสดีค่ะ” เสียงแม่รับโทรศัพท์

“ตกลงค่ะ...เชิญเลยค่ะ” เมื่อวางหูโทรศัพท์ เสียงแม่เรียกหาผมทันที

“แม่น คุณแม่ของป๊อกโทรมา บอกว่าป๊อกจะมาช้าหน่อยนะเพราะรถเสีย...” แม่เตรียมแซนด์วิช และน้ำให้พวกเรารับประทาน แม่บอกว่า ท้องอืดแล้ว สมองจะได้แจ่มใส ทำงานคล่อง

“แม่น ขอแอนติไบรฟ์ เซฟข้อมูล” ป๊อกพูดสั้นแต่ได้ใจความดีที่ป๊อกเตือน เมื่อมีการแก้ไข จะได้ไปทำต่อที่โรงเรียน

“เฮ้! หนุ่มๆ หยุดได้แล้ว มากินอาหารก่อน เที่ยงแล้ว”

เสียงแม่ดังมาจากในครัว ของอย่างนี้เข้าไม่ได้ ผมกับป๊อกริบกระโดไปทันที เมนูวันนี้สุดยอดเยี่ยม เป็นของโปรดเราทั้งสองคน มีสลัดมะกะโรนีใส่แคร่รอต แต่ป๊อกต้องขอเหยาะชีอิ้วนิดหน่อย ส่วนของหวานมีให้เลือกรวมมากมาย แล้วแต่ใครจะชอบอะไร เฉาก๊วย คุกกี้ เค้ก ช็อกโกแลต ไอศกรีมเยลลี่ เราทั้งสองคนเอามือลูบท้องอย่างมีความสุข เสียงแม่พูดว่า “เดี๋ยวแม่จะไปจ่ายตลาด ใครอยากกินอะไรอีกไหม” แม่คงถามไปอย่างนั้น ไม่คิดว่าจะได้คำตอบ แต่ผิดคาด

“เย็นตาโฟ เต้าฮวยครับ” เสียงผม

“พิซซ่า เฟรนช์ฟรายครับ” เสียงป๊อก

“-อ๊ก” เสียงแม่ถามขึ้น เมื่อแม่ออกไปแล้ว ผมและป๊อกมองหน้ากันและหัวเราะ” (ป.3, 2551, น. 112-115)

จากบทบรรยายและบทสนทนาข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง แม่ไม่ได้บังคับป๊อกมาทำรายงานที่บ้าน บทบาทของตัวละครแม่ของแม่นจึงได้ทำหน้าที่ต้อนรับป๊อกด้วยความเต็มใจเปรียบเสมือนลูกของตนเองอีกคนหนึ่ง และจัดการเตรียมอาหารว่างให้แก่แม่นและป๊อก เพื่อให้อึดท้องและมีพลังและสมองแล่นในการทำรายงานส่งคุณครู ป๊อกซึ่งเป็นเพื่อนของแม่นที่มีภาวะออทิสติก ซึ่งบทบาทตัวละครแม่ของแม่นไม่ได้มีหน้าที่รังเกียจแต่อย่างใด แต่กลับเต็มใจดูแลอย่างเต็มที่ บทบาทตัวละครแม่ของแม่นได้แสดงถึงการทำหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ลูก เตรียมอาหารการกินให้กับลูกอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ไม่เพียงเท่านั้นบทบาทตัวละครแม่ของแม่น ยังมีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อลูกของผู้อื่นไม่เพียงแต่ลูกของตนเอง และให้การแบ่งปันอย่างเท่าเทียมเหมาะสม การนำเสนอบทบาทตัวละครแม่

ของแม่นิ่งจึงได้แสดงถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง คือ ผู้เป็นแม่ต้องทำหน้าที่ดูแลลูกอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง มีจิตใจที่โอบอ้อมอารี มีความรักความเมตตา และความอ่อนโยนจึงเหมาะสมแก่คุณสมบัติของการเป็นแม่ที่ดีได้

1.3 บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก

บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านบทบรรยายและบทสนทนาใน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ยังพบชุดความคิดย่อยในการนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว คือ การเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก ดังนี้

1.3.1 บทบาทของตัวละครพ่อในด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก

การนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อที่ถูกระบุใน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 บทบาทของตัวละครพ่อยังแสดงถึงการทำหน้าที่ในแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากภาพที่เราคุ้นชิน คือ การเป็นเสาหลักครอบครัว ซึ่งไม่เพียงแต่การทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวเท่านั้น แต่ยังแสดงความลุ่มลึกในมิติที่หลากหลายด้านการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกซึ่งไม่ต่างจากบทบาทของตัวละครแม่ ดังนี้

“ความงูโง่ พ่อของงูมา บอกว่าข้างขอบคนพูดเพราะ ถ้าความงูพูดไม่เพราะ ข้างก็โกรธเป็นเหมือนกัน งูผา และเพื่อน ๆ รู้แล้วว่า ไม่ว่าจะคนหรือสัตว์ ก็ชอบคำพูดเพราะ ๆ ทั้งนั้น” (ป.1, 2551, น. 82)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของงูมาได้แสดงถึงการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก บทบาทตัวละครพ่อของงูมาได้ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกให้เห็นความนัยสำคัญผ่านการเปรียบเทียบ ดังเช่นตัวอย่างบทบรรยาย บทบาทตัวละครพ่อของงูมาได้อบรมสั่งสอนลูกให้มีมารยาทในการพูดเพราะไม่ว่ากับใคร หรือแม้กระทั่งสัตว์ที่ไม่สามารถพูดได้ การพูดจาให้เกียรติผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญ และถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่ทำให้คนในสังคมยอมรับกับคนที่มีคุณสมบัติอันดีด้านมารยาท และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างไม่มีปัญหาในเรื่องการพูดจา

“พ่อเคยสอนให้ป่อและป้อระมัดระวังในการเดินข้ามถนน
ไม่ควรซี้จักกรยานในถนนใหญ่ที่มีรถพลุกพล่าน เพราะจะเกิด
อุบัติเหตุได้ง่าย

“ระวังนะลูก อย่าซี้เร็ว เดี่ยวจักกรยานล้มแล้วเป็นแผล
เหวอะหวะ แผลของลูกเพ็งหาย ถ้าเป็นอะไรไปอีกก็จะ
เดือดร้อนนะจ๊ะ” พ่อเตือนป่อด้วยความห่วงใย” (ป.3, 2551,
น. 48)

จากบทบรรยายและบทสนทนาข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง เป็นสถานการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกัน บทบาทตัวละครพ่อของป่อและป้อ ได้นำเสนอการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ด้านการอบรมสั่งสอนลูก ในแง่มุมการว่ากล่าวตักเตือนป่อและป้อ ให้ดำเนินชีวิตด้วยความระมัดระวัง และไม่ประมาท เนื่องจากความอันตรายนอกบ้านเป็นสิ่งที่ไม่สามารถรับรู้ล่วงหน้าได้ และอันตรายมีอยู่รอบตัวจึงต้องรู้จักระมัดระวังตนเอง ไม่เพียงแต่อบรมสั่งสอนแค่เพียงครั้งเดียว แต่บทบาทตัวละครพ่อของป่อและป้อยังให้ความสำคัญในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนซ้ำในหลายครั้ง แสดงให้เห็นถึงมิติอันซับซ้อนเพื่อจูงใจความคิดของป่อและป้อโดยใช้หลักการทำซ้ำ เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการดำเนินชีวิตให้ปลอดภัย โดยระมัดระวังทั้งตนเองและผู้อื่นไม่ให้ได้รับบาดเจ็บจากการซี้จักกรยาน การอบรมสั่งสอนดังกล่าวนอกจากจะคำนึงถึงความปลอดภัยของป่อและป้อ บทบาทตัวละครพ่อของป่อและป้อ ยังแสดงความลุ่มลึกให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวังด้านการทำหน้าที่พลเมืองไทยที่ดีในเวลาเดียวกัน โดยมีการคำนึงถึงบุคคลรอบข้างที่จะได้รับอันตราย หากป่อไม่ระมัดระวังในการซี้จักกรยาน เพราะไม่เพียงแต่จะเดือดร้อนตนเองเพียงเท่านั้น ยังเดือดร้อนถึงผู้อื่นอีกด้วย

“วันหนึ่งพ่อพาเวหาไปที่สนามบินของชมรมอนุรักษ์และ
พัฒนาอากาศยานไทย เวหาตื่นเต้นมากที่ได้เห็นเครื่องบิน
แบบต่าง ๆ ลอยไปช้า ๆ ตามทิศทางลม พ่อบอกว่า ความฝัน
ของเวหาจะบรรลุความสำเร็จ ถ้าตั้งใจใฝ่รู้ มีความกล้าค้นหา

ความสามารถของตนเอง พ่อเลยท่องบทกลอนที่เคยเขียนไว้
นานมาแล้วให้เวหาฟัง

“แต่วันวานการบินคือความฝัน ปัจจุบันใครใคร่ก็บินได้
คนคิดค้นเครื่องยนต์เป็นกลไก พาเราไปฟากฟ้าน่าชื่นชม
แม้เป็นเด็กเล็กอยู่เรียนรู้ก่อน พ่อแม่ครูสั่งสอนค่อยสะสม
พอเติบโตเก่งกล้าปัญญาคม จึงลอยลมบินเล่นเป็นความจริง”

เวหากคิดว่า วันหนึ่งเราจะต้องเป็นนักบินให้ได้” (ป.3, 2551,
น. 91)

จากบทบรรยายและบทกลอนข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของเวหา ได้ทำหน้าที่การเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก โดยบทบาทตัวละครพ่อของเวหาได้แสดงให้เห็นถึงการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเวหาให้รู้จักค้นหาความสามารถของตนเอง และเดินทางตามหาความฝันของตนเองโดยเริ่มจากการใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่ดี กล้าที่จะพัฒนาตนเอง เมื่อเวหากล้าที่จะพัฒนาความสามารถของตนเอง ความฝันและความเสร็จที่เวหาตั้งใจจะสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี บทบาทตัวละครพ่อของเวหาได้แสดงถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง ได้เป็นแบบอย่างที่น่าชื่นชม โดยปกติแล้วบทบาทตัวละครพ่อส่วนใหญ่ในวรรณกรรมแบบเรียนจะ เน้นการนำเสนอภาพผู้นำครอบครัว โดยไม่ได้เน้นภาพการอบรมสั่งสอนลูก

อนึ่ง บทบาทตัวละครพ่อของเวหายังทำหน้าที่และนำเสนอการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกได้ อย่างน่าสนใจ โดยการใช้คำอบรมสั่งสอนผ่านบทกลอนที่สามารถจดจำได้อย่างง่าย ซึ่งเหมาะกับ เวหาซึ่งเป็นเด็กวัยประถมศึกษา แม้ความหมายของบทกลอนที่บทบาทตัวละครพ่อของเวหาได้ กล่าวอาจจะไม่ต้องใช้การตีความอย่างลึกซึ้ง แต่เวหาเองก็สามารถเข้าใจความหมายของบทกลอน นี้ได้ ดังที่ความหมายของบทกลอนที่บทบาทตัวละครพ่อของเวหาได้สื่อให้เห็นความหมายว่า ใน อดีตเรื่องการบินยังเป็นแค่จินตนาการ ความฝัน ไม่มีใครคาดคิดว่าในปัจจุบันเรื่องการบินจะเป็น เรื่องที่มีมนุษย์สามารถคิดค้นนำมาใช้ได้ เป็นเรื่องน่ายินดีอย่างยิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นเครื่องยนต์ทำให้ มนุษย์ไม่มีปีกอย่างเราสามารถล่องลอยบนท้องฟ้าได้อย่างน่าอัศจรรย์ เช่นเดียวกัน แม้เราเป็นเด็ก เราต้องเริ่มเรียนรู้ เก็บเกี่ยวความรู้ ประสบการณ์ คำแนะนำจากพ่อ แม่ และครูที่คอยสอน และ เมื่อเติบโตใหญ่ความรู้และประสบการณ์ที่เราได้สั่งสมมา มีปัญญาอันเฉียบแหลม จึงคอยนำ เอาความรู้และประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ ไปค้นหาตนเอง และดำเนินชีวิตไปในแบบที่เวหา อยากจะเป็น

บทบาทตัวละครพ่อของเวหาได้ใช้บทกลอนอบรมสั่งสอนเวหาโดยการเปรียบเทียบตัว เวหาเองกับเครื่องบิน หรือลมที่ลอยละลิวเพื่อให้ตัวเวหาเองได้เห็นภาพอย่างชัดเจนมากยิ่งขึ้น ถือเป็น

ได้ว่าบทบาทตัวละครพ่อของภูผาได้ใช้คำอบรมสั่งสอนเวหาอย่างมีมิติที่ลุ่มลึก เพื่อแสดงให้เห็นว่ามนุษย์เราเองเป็นได้ทุกอย่างที่เราอยากจะเป็นเมื่อเรามีสติปัญญาอันเฉียบแหลมมากพอ

“คุณปู่ครับ” ออยพูดขึ้น

“แล้วจริง ๆ รำไม่ดีต้องต่อว่าอะไรล่ะครับ”

“อ้อ! รำไม่ดี โทษปีโทษกลองไงล่ะ” พ่อพูดขึ้น

“พ่อจำได้สมัยเด็ก ๆ คุณครูจะให้ต่อสำนวนเหล่านี้ในห้องเรียน สนุกดี”

“แล้วมันหมายถึงอะไรล่ะครับ คุณปู่”

“ที่ว่า รำไม่ดี โทษปีโทษกลอง หมายถึง คนที่ออกไปรำหน้าเวที แล้วรำผิด ๆ ถูก ๆ รำไม่สวย แต่ไม่ยอมรับผิด กลับโทษปีโทษกลองว่าให้ทำนองให้จังหวะไม่ดี เลยทำให้รำไม่สวย ซึ่งหมายถึงว่า ตัวเองทำผิดแล้วไม่ยอมรับผิด กลับไปโทษคนอื่นนะซี” ปู่ตอบ

“ส่วนที่ว่า หวานเป็นลม ขมเป็นยานะ เขาเปรียบเทียบว่าอะไรที่หวานมักจะไม่ให้คุณค่า ไม่ได้เกิดประโยชน์อะไร นอกจากอร่อยลิ้น แต่สิ่งที่ขมกลับเป็นยาช่วยแก้ ช่วยรักษา ซึ่งหมายถึงว่า คำพูดเพราะ ๆ อาจทำให้ฟังแล้วสบายใจ แต่ไม่ได้ช่วยแก้อะไร ส่วนคำพูดที่พูดตรง ๆ อาจไม่เพราะนัก แต่มันก็เหมือนการติดเพื่อแก้ จะได้รู้จักแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น ไข้ไหมครับคุณพ่อ” พ่อพูดเสริมต่อจากปู่

“ใช่แล้ว คนโบราณเขาจะพูดอะไร มักจะเอาสำนวนมาใช้ ทั้งเปรียบเทียบ เปรียบเปรย และให้ข้อคิด เขาไม่พูดกันตรง ๆ การพูดตรง ๆ บางทีมันก็แสบหู แสบใจ ถ้าฟังไม่เข้าใจก็ฟังเพลิน ๆ ไปเท่านั้นเอง” (ป.3, 2551, น. 193-194)

จากบทบรรยายและสำนวนไทยข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครปู่รวมถึงบทบาทตัวละครพ่อ ได้ทำหน้าที่การเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก โดยบทบาทของตัวละครพ่อได้ใช้การเล่นปริศนาคำทายสำนวนไทยกับออยและอ้อม การเล่นปริศนาคำทายโดยใช้สำนวนไทยดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการอบรมสั่งสอนลูกไปในคราวเดียวกัน ได้ทั้งความสนุกและสาระ การสื่อถึงความหมายของปริศนาคำทายสำนวนไทย เปรียบได้เสมือนว่าเป็นคติสอนใจที่

คนไทยตั้งแต่อดีตมักพูดเปรียบเทียบกับ เปรียบเปรย และให้ข้อคิดที่ตีแก่เด็ก ดังเช่นบทบาทของตัวละครปู่ได้กล่าวสำนวนไทยว่า “*รำไม่ดี โทษปีโทษคลอง*” เป็นการอบรมสั่งสอนว่าตัวเองทำผิดกลับไม่ยอมรับผิดชอบแต่กลับไปโทษผู้อื่น รวมถึง “*หวานเป็นลม ขมเป็นยา*” ซึ่งสำนวนไทยที่บทบาทของตัวละครพ่อได้กล่าว หมายถึง คำพูดที่ไพเราะอาจฟังแล้วสบายใจ แต่ไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาอะไร ส่วนคำพูดที่พูดตรงอาจไม่ไพเราะ แต่มันก็เหมือนการตีเพื่อก่อ จะได้รู้จักแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น การใช้กลวิธีอบรมสั่งสอนลูกผ่านสำนวนไทยของบทบาทตัวละครปู่และพ่อได้แสดงถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวังได้เป็นแบบอย่างที่น่าชื่นชม เพราะเด็กในวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นวัยที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นสำคัญ การใช้กลวิธีในการอบรมสั่งสอนเช่นนี้ก็เพื่อให้จำคำอบรมสั่งสอนได้ง่ายมากขึ้น

1.3.2 บทบาทของตัวละครแม่ในด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก

การนำเสนอบทบาทของตัวละครแม่ที่ถูกระบุผ่านบทบรรยายและบทสนทนาใน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 บทบาทของตัวละครแม่ที่เราค้นหามักพบว่าตัวละครแม่มีหน้าที่หลักที่ต้องทำอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง คือ การอบรมสั่งสอนลูกให้ดำเนินชีวิตและปฏิบัติตนเป็นคนดีต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม และไม่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

*“แม่ลูบหัวให้พรญา ขอให้ญา ไบโบก ไบบัว โตไปไม่ตี
ไม่เกร เป็นที่รักของทุก ๆ คน นะจ๊ะ ” (ป.1, 2551, น. 142)*

จากบทบรรยายและบทสนทนาข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครแม่ของญา ได้ทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก บทบาทตัวละครแม่ของญา ได้ให้พรแก่ญา พร้อมทั้งอบรมสั่งสอนญาให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ไม่เป็นเด็กเกรที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น และเป็นที่รักของทุกคนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

อนึ่ง คำโบราณที่เราคุ้นหูและได้ยินสืบต่อกันมา คือ พรของผู้มีพระคุณ เป็นพรอันประเสริฐ เมื่อผู้มีพระคุณหรือบทบาทตัวละครแม่ของญาได้กล่าวให้พรแก่ลูก จึงถือเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ เป็นเกราะป้องกันและที่พึ่งทางใจให้แก่ญายึดถือและเชื่อมั่นในการที่จะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี ตามคำอบรมสั่งสอนของบทบาทตัวละครแม่

“เรื่องนี่คงจะผ่านไปได้ด้วยดี ถ้าขามาไม่ไปที่ร้านขายหนังสือในศูนย์การค้า แล้วบังเอิญเดินผ่านหน้าร้านตุ๊กตาท้ายห้อง ดั่ง อะไรนั่น! ตุ๊กตาแสนสวย ราคาพันกว่าบาท ลดราคาเหลือ 200 บาท หหมดเขตสิ้นเดือนนี้ ขามาใจเต๋นตุ๊กตุ๊ก อยากรู้เหลือเกิน “แม่ขา แม่ซื้อตุ๊กตาดังนั้นให้ลูกได้ไหมคะ” แม่มองหน้าขามา “ตุ๊กตาดังนั้นเป็นความจำเป็นของลูกหรือเปล่า ที่บ้านก็มีอยู่หลายตัว แม่เพิ่งจ่ายเงินซื้อหนังสือที่เป็นของจำเป็นให้ลูกไปแล้ว ถ้าลูกคิดว่าจำเป็นและอยากรู้ ก็เก็บเงินซื้อเองดีไหมลูก”” (ป.3, 2551, น. 19)

จากบทบรรยายและบทสนทนาข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่องบทบาทตัวละครแม่ของขามา ได้ทำหน้าที่การเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักประหยัดอดออม และซื้อในสิ่งของที่จำเป็นสำหรับการศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่ตนเอง และการสอนให้ขามาเข้าใจถึงการให้ลำดับความสำคัญก่อนและหลังว่าสิ่งไหนควรซื้อและไม่ควรซื้อ ซึ่งการลำดับความสำคัญต่อสิ่งที่เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันนับว่าเป็นการปลูกฝังความคิดอย่างเป็นระบบโดยใช้เหตุผลเป็นฐานรองรับ เพื่อให้เข้าใจเหตุและผลของการกระทำ

บทบาทตัวละครแม่ของขามาได้นำเสนอให้เห็นแง่มุมที่คนในสังคมอาจต้องเผชิญกับเหตุการณ์เหล่านี้เมื่อมีครอบครัว เช่น กิเลสตัณหา ความอยากได้อะไรก็มี ตามประสาของเด็กวัยประถมศึกษาตอนต้นที่ยังไร้เดียงสา อ่อนต่อโลก ที่ยังขาดความยับยั้งชั่งใจ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาเยาวชนตามมา หากไม่ได้ถูกอบรมสั่งสอนอย่างถูกต้องและถูกวิธี

บทบาทตัวละครแม่ของขามาถือได้ว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในการอบรมสั่งสอนลูก เนื่องจากมีการใช้หลักเหตุและผลในการอบรมสั่งสอนโดยไม่ได้ใช้อารมณ์เป็นที่ตั้ง และหลักคำสอนดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่คนในสังคมยึดถือเป็นหลักพื้นฐานในการดำรงชีวิตประจำวัน การปลูกฝังทัศนคติในเรื่องการประหยัดอดออมให้กับเด็กในวัยชั้นประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพื่อไม่ให้เด็กวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 หลงไหลไปกับกระแสวัตถุนิยม อันเป็นเหตุให้เกิดการใช้จ่ายที่สุรุ่ยสุร่าย

“บ้านผมมีดีไปเลย เพราะแม่บอกให้เปิดไฟเท่าที่จำเป็น ไฟดวงไหนไม่ใช้ต้องปิดทันที” (ป.3, 2551, น. 77)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทของตัวละครแม่ได้ทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักการประหยัดพลังงาน บทบาทของตัว

ละครแม่ได้แสดงให้เห็นถึงปัญหาของการขาดแคลนพลังงาน ส่งผลกระทบต่อเราทุกคนบนโลก เนื่องจากพลังงานหลัก คือ น้ำมันดิบ ซึ่งทั่วทั้งโลกกำลังขาดแคลนและมีราคาสูง และจะหมดเมื่อไหร่ก็ไม่ทราบ พอเกิดวิกฤตน้ำมันแพงก็มีผลกระทบต่ออีกหลายอย่างตามมา เช่น การคมนาคม การขนส่ง การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น อีกทั้งโลกของเรายังต้องเผชิญกับภาวะโลกร้อน

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจดูเหมือนไม่เกิดปัญหาโดยตรงต่อครอบครัวของบทบาทตัวละครแม่ แต่แท้ที่จริงแล้วทุกคนล้วนได้รับผลกระทบไม่มากนักน้อยเพียงแค่ทุกคนไม่ทันได้ตระหนักว่าการใช้พลังงานสิ้นเปลืองส่งผลกระทบต่อคนในสังคม บทบาทของตัวละครแม่จึงได้นำเสนอแง่มุมที่แตกต่างออกไปในด้านของการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูกให้ประหยัดพลังงาน โดยปกติแล้วภาพที่เราคุ้นชิน บทบาทของตัวละครแม่จะอบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นเด็กดี ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น แต่จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง ถือได้ว่าบทบาทของตัวละครแม่เป็นแบบอย่างที่ดีเยี่ยมเป็นอย่างยิ่งในการอบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักประหยัดพลังงาน เพราะเป็นเรื่องสำคัญที่คนในสังคมต้องรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยกันประหยัดพลังงาน ไม่ควรใช้พลังงานอย่างสิ้นเปลืองตามความต้องการของตนเองโดยไม่นึกถึงส่วนรวม ต้องรู้จักคิด รู้จักใช้ให้ได้คุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด

ระดับประเด็นทางสังคม

2. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 แสดงถึงบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ การสร้างค่านิยมอันพึงประสงค์ดังกล่าว มีประเด็นต่อไปนี้

- 2.1 บทบาทของตัวละครพ่อในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ
- 2.2 บทบาทของตัวละครแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ

2.1 บทบาทของตัวละครพ่อในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทของตัวละครพ่อมีการทำหน้าที่และการปฏิบัติงานที่น่าชื่นชม มีการประกอบอาชีพที่สุจริต มีความขยันขันแข็ง และแสดงถึงความเป็นผู้นำ รวมถึงพร้อม

ทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ เพื่อทำหน้าที่ในการส่งเสริมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

“ไบโบก ไบบัว และลูกข้างหลายเชือก ไปโรงเรียน โรงเรียนอยู่
ท้ายหมู่บ้าน ความญโท พ่อของญาติเป็นครูใหญ่ ข้างแต่ละเชือก
มีความญคอยฝึก” (ป.1, 2551, น. 55)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง “ความญโท” บทบาทตัวละครพ่อของญาติทำหน้าที่รับผิดชอบในการดำรงตำแหน่งเป็นคุณครูใหญ่ของโรงเรียนลูกข้าง ซึ่งโรงเรียนลูกข้างเป็นโรงเรียนที่มีการฝึกหัดลูกข้างให้มีความสามารถ การปฏิบัติงานของความญโท แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้นำที่คอยมอบหมายการฝึกความสามารถลูกข้างให้แก่ความญข้าง

“พ่อเอามือโอบไหล่ญาติ แล้วพูดว่า “พ่อต้องไปทำงานไกล ไป
นานมาก ไม่มีใครฝึกลูกข้าง พ่อเลยจะพาไบโบก ไบบัว ไป
ปางข้างหลวง ซึ่งเป็นโรงเรียนฝึกลูกข้างของจังหวัด ไบโบก
และไบบัวจะได้เก่งมากขึ้น และวันมะรืนนี้ไปพร้อมกับขบวน
ของพ่อ เดินลัดป่าไปแวะส่งไบโบก ไบบัวที่โรงเรียนฝึกลูกข้าง
ก่อน พ่อจึงจะไปทำงาน” (ป.2, 2551, น. 22-23)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง “ความญโท” บทบาทตัวละครพ่อของญาติต้องเดินทางไปทำงานไกล และใช้เวลาในการเดินทางไปทำงานนาน จึงต้องเดินทางแวะไปส่งลูกข้างไบโบก ไบบัว ที่โรงเรียนลูกข้างก่อนจึงสามารถเดินทางไปทำงานได้ บทบาทตัวละครพ่อของญาติได้แสดงถึงความขยันขันแข็งในการทำงาน รู้จักวางแผนการในการปฏิบัติงานอย่างเป็นขั้นตอน รวมถึงไม่หวั่นไหวและเกรงกลัวในการไปทำงานในที่ห่างไกลจากครอบครัว แสดงถึงความอดทนทั้งด้านกำลังทางกาย และความ รับผิดชอบในหน้าที่หลากหลายที่ตนได้รับ ทั้งดำรงตำแหน่งเป็นคุณครูใหญ่ของโรงเรียนลูกข้าง และเป็นความญข้างในเวลาเดียวกัน

“กลุ่มของความญโทและความญมิ่ง ออกเดินทางไปทำงานกัน
ตั้งแต่เช้าตรู่” (ป.2, 2551, น. 37)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และเวลาในเรื่อง “ความงูโง” และ “ความงูมิ่ง” บทบาทตัวละครพ่อของงูผาและบทบาทตัวละครพ่อของน้ำใส ได้ออกเดินทางไปทำงานตั้งแต่เช้าตรู่ บทบาทตัวละครพ่อของงูผาและบทบาทตัวละครพ่อน้ำใสได้แสดงถึงการเป็นฐานะต้นแบบแก่เยาวชนในการขยันขันแข็ง อดทน รู้จักตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และเวลาในการปฏิบัติงานของตนอย่างเคร่งครัด

“พ่อทำงานแค่นี้ยังไม่หนักหรอกลูก” พ่อของงูผาพูด “แต่พระมหากษัตริย์ไทยของเราทุกพระองค์ทรงงานหนักยิ่งกว่า”
(ป.2, 2551, น. 143)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง “ความงูโง” บทบาทตัวละครพ่อของงูผา ได้บอกกับงูผาว่า งานที่ตนทำไม่ได้หนักถึงเสียหนึ่งของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ ชุตความคิดที่ปรากฏนอกจากบทบาทตัวละครพ่อของงูผาจะอดทน ขยันขันแข็ง ไม่เคยบ่นว่าเหนื่อยแสดงถึงความ เป็นผู้ผู้นำและอดทนในการทำงาน ยังเชื่อมโยงไปถึงชุตความคิดย่อยที่ปรากฏ คือ การรักและเคารพสถาบันกษัตริย์เป็นสำคัญ การมีพระมหากษัตริย์ไทยที่ทรงงานอย่างหนักเพื่อปวงชนชาวไทย ทรงยอมลำบากเพื่อให้ประชาชนของพระองค์มีความสุข และอยู่ในประเทศที่สงบสุข ยอมเสียสละตนเองเพื่อประเทศชาติ ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ล้วนเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตให้ บทบาทตัวละครพ่อของงูผาเป็นคนที่อดทนและขยันขันแข็ง และอดทนพยายามเพื่อความสุขของสมาชิกในครอบครัว

“ไก่แจ้ตื่นนอนประมาณ 6 โมงเช้า แล้วรีบมาช่วยพ่อให้อาหาร ไก่ เก็บไข่ส่วนหนึ่งไว้เป็นอาหาร ที่เหลือนำไปขายที่ตลาด”
(ป.2, 2551, น. 143)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และเวลาในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของไก่แจ้ได้ยึดอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยนำผลผลิตจากพืชผักสวนครัว และสัตว์ที่เลี้ยงไว้ในพื้นที่บริเวณบ้านของตนนำไปขายเพื่อนำมาเป็นค่ากับข้าวให้แก่ครอบครัว ชุตความคิดย่อยที่ปรากฏดังกล่าวได้แสดงถึงบทบาทตัวละครพ่อในฐานะต้นแบบที่รู้จักนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้กับครอบครัวของตน ไม่เพียงเท่านั้นยังเป็นต้นแบบให้แก่ลูกให้มีความรับผิดชอบต่อน้ำที่และเวลาในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

2.2 บทบาทของตัวละครแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีพ

บทบาทของตัวละครแม่ที่ถูกระบุผ่านบทบรรยายในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ไม่เพียงแต่พบการนำเสนอชุดความคิดของบทบาทตัวละครแม่เพียงแง่มุมเดียวเท่านั้น แต่ยังมีการนำเสนอบทบาทของตัวละครแม่ที่ทำหน้าที่อย่างนำชื่นชมในแง่มุมการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพ ดังนี้

“แม่ ๆ รถทัวร์มาแล้ว เสียงยี่หวาร้องลั่นอยู่หน้าร้าน ถ้ารถทัวร์มาจอดเมื่อใด แสดงว่าสินค้าในร้านจะต้องขายดี ขายดี ป้า ๆ น้ำ ๆ ทั้งหลายเดินกันซุกซุน เพื่อหยิบสินค้าสวย ๆ ขายให้ลูกค้า ส่วนแม่ได้รับมอบหมายหน้าที่เก็บเงิน เพราะแม่คิดเงินทอนได้เร็วมาก”

ขณะที่น้ำแข็งกำลังอธิบายให้ลูกค้ากลุ่มนั้นฟัง แม่ก็เข้ามาช่วยอธิบายให้อีกกลุ่มหนึ่งฟัง “ดอกไม้พวกนี้ทำจากเกล็ดปลา ค่ะ เป็นปลาในท้องถื่น พวกปลากระพง ปลากระบอก ทำให้พวกชาวประมงมีรายได้เสริมด้วย เราเอามาล้าง และย้อมสีต่าง ๆ ผึ่งแดดจนแห้งดี แล้วก็เอามาทำดอกไม้นี้แหละค่ะ”

(ป.3, 2551, น. 162-164)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครแม่ของยี่หวา ได้รับมอบหมายให้มีการทำหน้าที่เก็บเงินแก่ลูกค้าที่เข้ามาซื้อของดีในตำบลที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านช่วยกันผลิต ซึ่งร้านค้าที่แม่ของยี่หวาได้ทำงานอยู่นั้นเป็นร้านค้าของตำบลที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมเข้ามาเลือกซื้อของฝาก การที่แม่ของยี่หวาได้รับหน้าที่ในการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพในการเก็บเงิน แสดงให้เห็นถึงความละเอียดรอบคอบ รวมถึงแสดงให้เห็นถึงทักษะทางความคิดที่สามารถนำมาต่อยอดในการประกอบอาชีพ และแสดงความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าในการรับและทอนเงิน นอกจากนี้การอธิบายถึงรายละเอียดของสินค้าอย่างถ่องแท้เป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของการประกอบอาชีพในการบริการลูกค้า บทบาทตัวละครแม่ของยี่หวาถือเป็นแบบอย่างการทำหน้าที่ที่ดีอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง

3. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี

ลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและตัวละครแม่ที่ถูกกระบุผ่านบทบรรยายและบทสนทนา ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 แสดงถึง ประเด็นบทบาทในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี การสร้างค่านิยมอันพึง ประสงค์ที่สังคมคาดหวังดังกล่าว มีประเด็นต่อไปนี้

3.1 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม

3.2 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย

3.1 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 แสดง ถึงการนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและตัวละครแม่ในการทำหน้าที่เป็นพลเมืองไทยดีที่ช่วยเหลือ สังคม ดังนี้

3.1.1 บทบาทของตัวละครพ่อทำหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม

การนำเสนอลักษณะบทบาทตัวละครพ่อในชุดความคิดย่อยที่ปรากฏมีการสะท้อนให้เห็นถึง ตัวละครพ่อทำหน้าที่ในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม ซึ่งย่อมส่งผลให้ผู้คน ในสังคมอยู่ในภาวะเป็ียบ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมถึงสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบเป็นอันดับหนึ่งในเนื้อหาวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษา เพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ดังบทบรรยายและบทสนทนาต่อไปนี้

“หลังฝนตกหนัก พ่อพาพลายมะปิ่น พลายมะค่า และ ช้างพลายของเพื่อนบ้านอีกสองเชือก ไปช่วยลากต้นไม้ที่ล้ม ขวางถนน ภูผาขอไปกับพ่อ พาไบโบก ไบบัวไปด้วย พ่อกับ ภูผาขี่คอ พลายมะปิ่น มีลูกช้างเดินตามหลังทั้งหมด พวกกัน เดินทางลัดผ่านป่า เพื่อให้ถึงเร็วขึ้น” (ป.1, 2551, น. 94)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และช่วงเวลาในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของภูผาได้แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคม โดยบทบาทตัวละครพ่อของภูผา ได้พาช่างของตนและช่างของเพื่อนบ้านไปช่วยลากต้นไม้ที่ล้มขวางถนน เนื่องจากในขณะนั้นเป็นช่วงเวลาที่ฝนตก โดยใช้เส้นทางที่ถึงที่หมายโดยเร็วที่สุดเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สัญจรไปมาในระแวกนั้น การทำหน้าที่บทบาทตัวละครพ่อของภูผา ถือเป็นกรกระทำที่น่ายกย่องเป็นอย่างยิ่งในการที่มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่น คำนึงถึงผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์ต้นไม้ล้มขวางถนน แม้จะไม่ใช่เรื่องของตนเองก็ตาม

“ตอนเช้า คนในหมู่บ้านไปวัด เพื่อร่วมทำบุญ เลี้ยงพระ สรงน้ำพระ แล้วกินข้าวด้วยกัน เป็นการฉลองวันขึ้นปีใหม่ไทย ตอนบ่าย เด็ก ๆ ผู้ใหญ่ และใบโบก ใบบัว ทิวถึงไปชนทรายวัด แต่ละกลุ่ม แต่ละครอบครัวช่วยกันนำทรายที่ชนมาก่อพระเจดีย์ทราย ตกแต่งกันอย่างสวยงาม” (ป.1, 2551, น. 140-141)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง แต่ละครอบครัวมีการช่วยกันชนทรายมาก่อพระเจดีย์รวมถึงครอบครัวของภูผา บทบาทตัวละครพ่อของภูผาจากบทบรรยาย ได้แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือคนในหมู่บ้านให้มีการดำเนินงานประเพณีวันสงกรานต์ ล่วงไปได้ด้วยดี นอกจากการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในสังคม ยังแสดงถึงชุดความคิดย่อยที่ปรากฏแสดงถึงความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี คือ การมีส่วนร่วมในสังคม แสดงถึงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน การรักและสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันโดยสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

“บ่ายมากแล้ว ความเหนื่อยหุดพักใกล้บึงใหญ่ ผู้ใหญ่ช่วยกันเอาของใช้ลงจากหลังพังโคน เตรียมที่พักและอาหารเย็น” (ป.2, 2551, น. 39)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และช่วงเวลาในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของภูผาได้แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคม โดยแสดงถึงความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น โดยไม่บ่นบ่นหาที่ของตนที่ต้องรับผิดชอบไปให้ผู้ใดผู้หนึ่ง พร้อมทั้งยังเตรียมที่พักและอาหารการกินเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้แก่ผู้ร่วมเดินทาง

“ผู้ใหญ่ช่วยกันก่อไฟเพิ่มที่ปากถ้ำอีก เพื่อป้องกันสัตว์ร้ายเข้ามา ตรงซอกหินใกล้ที่นอนก็วางใบตะไคร้หอมสุ่มไฟ เพื่อไล่ยุง และแมลง” (ป.2, 2551, น. 59)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และช่วงเวลาในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของภูผาได้แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี แสดงถึงความมีน้ำใจและห่วงใยต่อผู้ร่วมเดินทาง โดยหาวิธีป้องกันอันตรายจากสัตว์ร้ายที่จะเข้ามาทำร้ายตนและผู้ร่วมเดินทางในช่วงเวลากลางคืนในขณะที่หลับ นอกจากนี้ยังปรากฏชุดความคิดย่อยที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี คือ การรู้จักสามัคคีมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

“ตอนหนึ่งพ่อของภูผาเล่าว่า “พลายซอนเกิดพลาดตก หลุมลึก ต้องใช้ทั้งคน ทั้งช้าง และรถมาช่วยกันดึง กว่าจะช่วย ได้ก็ค้ำจนหมดแรงหุงข้าวกันเลย”

“ใช่ใช่” พ่อของน้ำใสพูด

“มีข้าวหลามเหลืออยู่กระบอเดียว พ่อจะแบ่งกินกับ ลุงโท เอ๊ะ! ทำไมจุกข้าวหลามนิ่มๆ มันมีดมองอะไรไม่เห็น พ่อ ดึงออกมา กลายเป็นหนูเสียนี่” ทุกคนหัวเรดงัน ทั้งพ่อและ ลุงโทเกือบได้กินหนูแทนข้าว” (ป.2, 2551, น. 142)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และช่วงเวลาในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของภูผาและพ่อของน้ำใส ได้แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีโดยแสดงความมีน้ำใจทั้งในมนุษย์ด้วยกันเอง และไม่ลืมที่จะแสดงความมีน้ำใจต่อสัตว์ร่วมโลก บทบาทตัวละครพ่อของภูผาและพ่อของน้ำใส ได้ร่วมแรงร่วมใจกันช่วยเหลือ ช้างที่ชื่อว่า “พลายซอน” ที่พลาดตกหลุมลึก หุ่นแรงกายแรงใจเพื่อช่วยพลายซอนออกจากหลุมลึกจนหมดแรง ซึ่งเป็นชุดความคิดย่อยที่ปรากฏในเรื่องความสามัคคีกัน และมีความเชื่อมโยงกับการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี นอกจากนี้บทบาทตัวละครพ่อของภูผาและน้ำใสที่แสดงถึงความมีน้ำใจแล้วนั้น ยังแสดงถึงการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แม้ตกอยู่ในช่วงเวลาที่ยากลำบากแต่ยังมีน้ำใจในการแบ่งปันข้าวหลามมารับประทานที่มีเพียงแค่กระบอเดียวเท่านั้น

“พ่อจะเข้าไปช่วยงานที่โบสถ์” (ป.3, 2551, น. 49)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของปอและป้อ ได้แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลืองานที่โบสถ์ ซึ่งเป็นงานยกช่อฟ้าอุโบสถของวัดใน

หมู่บ้าน ที่งานวัดในหมู่บ้านได้มีการออกร้านมากมาย แม้ไม่ใช้งานและภารกิจของตน แต่บทบาทตัวละครพ่อของปอและป้อได้เสียสละเวลาร่างกายและแรงใจเพื่อช่วยเหลืองานของหมู่บ้านแม้จะไม่ได้รับค่าตอบแทนก็ตาม

“ไก่อ้อยู่กับพ่อแม่ ตาและยาย บริเวณบ้านของไก่อ้อมพื้นที่กว้าง พอพ้นจากตัวบ้านจะเป็นพื้นที่สวน มีทั้งผลไม้และพืชผักสวนครัว ต้นมะม่วงน้ำดอกไม้ของยาย ขึ้นชื่อว่าหวานอร่อย พอถึงหน้ามะม่วง ตากับพ่อช่วยกันสอยลงมาแจกบ้านโน้นบ้านนี้” (ป.3, 2551, น. 124)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครพ่อของไก่อ้อม ได้แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีโดยการแสดงความมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งที่ตนมีแก่เพื่อนบ้าน จากภาพชนบทที่เราคุ้นชิน คนไทยมักมีน้ำใจต่อเพื่อนร่วมหมู่บ้าน อยู่กันเป็นพวกพ้อง และใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยพื้นที่ในบ้านของตนจะแบ่งเป็นสัดส่วน ทั้งปลูกพืชผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ และนำผลผลิตที่ได้แบ่งปันกันไปกินมา จึงเรียกได้ว่า อาหารมิตรภาพ ที่แสดงถึงความมีน้ำใจของคนไทย

3.1.2 บทบาทของตัวละครแม่ทำหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม

การนำเสนอลักษณะบทบาทของตัวละครแม่สะท้อนให้เห็นว่าหน้าที่ของตัวละครแม่ยังเด่นชัดในแง่มุมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคม มีน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น นับว่าเป็นการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะส่งต่อชุดความคิดอันมีคุณค่าที่ควรยึดถือและเป็นแบบอย่างให้ปฏิบัติตามแก่เยาวชนผู้เรียน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ดังบทบรรยายและบทสนทนาต่อไปนี้

“แม่จะเข้าไปช่วยงานที่โบสถ์” (ป.3, 2551, น. 49)

จากบทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง บทบาทตัวละครแม่ของปอและป้อ ได้แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลืองานที่โบสถ์ ซึ่งเป็นงานยกของฟ้าอุโบสถของวัดในหมู่บ้าน แม้ไม่ใช้งานและภารกิจของตน แต่บทบาทตัวละครแม่ของปอและป้อได้เสียสละเวลาส่วนตนในการเดินเกี่ยวกับครอบครัว เพื่อไปช่วยเหลืองานของหมู่บ้าน

3.2 บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 แสดงถึงการนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี โดยมีหน้าที่ปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย ยึดถือหลักประชาธิปไตยเป็นหลัก และความเสมอภาคและเท่าเทียมเป็นแนวปฏิบัติ รวมถึงการรักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ดังนี้

3.2.1 บทบาทของตัวละครพ่อทำหน้าที่ในการปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทของตัวละครพ่อมีลักษณะการทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียง และแสดงจุดยืนในการเคารพและให้เกียรติผู้อื่นในด้านสิทธิที่มนุษย์ควรจะได้รับ ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

ในสังคมของเราแต่ละครอบครัวมีฐานะที่แตกต่างกันไป ทั้งคนชนชั้นสูง คนชนชั้นกลาง และคนชนชั้นล่างที่ดูเหมือนจะประสบปัญหาความยากจน อดอยาก และขาดแคลนมากที่สุด การที่มีช่องว่างระหว่างชนชั้น ทำให้การเข้าถึงสวัสดิการของรัฐมักพบอุปสรรคสำหรับผู้ที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด ดังตัวอย่างบทบรรยายในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (2551, น. 49) ได้ระบุเนื้อหาว่า บทบาทตัวละครพ่อและแม่ของปอและป้อ ได้พาครอบครัวของกบไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ บทบาทตัวละครพ่อของปอและป้อ ได้ปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย เรื่องการให้ความช่วยเหลือด้านสิทธิมนุษยชนแก่คนยากไร้ เพราะครอบครัวของกบเล่าถึงความอดอยากยากจน ไม่มีงานทำ เดินทางมาไกล และขาดสารอาหาร

การแสดงการทำหน้าที่บทบาทตัวละครพ่อของปอและป้อ เลือกว่าจะไม่ละเลยในการปฏิบัติตามเป็นพลเมืองไทยที่ดี โดยยึดถือหลักวิถีประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต บทบาทตัวละครพ่อของปอและป้อจึงพาไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการซึ่งอยู่ไม่ไกล ทำให้พ่อแม่ของกบดีใจมาก และกล่าวขอบคุณด้วยความซาบซึ้งน้ำใจเป็นอย่างมาก

บทบาทตัวละครพ่อของปอและป้อได้ยึดถือหลักวิถีประชาธิปไตย ซึ่งให้ความหมายในด้านหลักความเสมอภาคที่เท่าเทียมกัน ไม่แบ่งชนชั้น แม้ฐานะระหว่างครอบครัวของตนกับครอบครัวของกบจะแตกต่างกัน แต่การได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการให้บริการจากหน่วยงานรัฐบาลอย่างเท่าเทียม เป็นการแสดงหลักความเสมอภาคทางโอกาสผ่านภาพจากเหตุการณ์ข้างต้นที่ได้เปรียบเทียบการได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันแม้ว่าจะต่างฐานะกัน

นอกจากนี้บทบาทตัวละครพ่อของปอและป้อได้ทำตามหน้าที่การปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตยที่ได้มุ่งเน้นการให้ความหมายแฝงเกี่ยวกับรัฐบาล โดยบทบาทตัวละครพ่อของปอและป้อกระทำการดังกล่าว จึงสะท้อนให้เห็นการนำเสนอความหมายแฝงเกี่ยวกับรัฐบาลว่าเป็นหน่วยงาน

ที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์ที่ยากลำบากแก่คนชนชั้นล่าง ซึ่งแสดงถึงระบบการจัดการของประเทศที่มีคุณภาพที่ดีเป็นที่พึงพิงให้แก่ประชาชนได้

3.2.2 บทบาทของตัวละครแม่ทำหน้าที่ในการปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทของตัวละครแม่มีลักษณะการทำหน้าที่โดยรักษารากเหง้าวัฒนธรรมประเพณีของไทยที่สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยยึดถือหลักวิถีประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเป็นลักษณะของการเป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

วัฒนธรรมประเพณีไทยอยู่คู่กับคนไทยมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะประเพณีวันสำคัญต่าง ๆ อาทิ วันสงกรานต์ เนื้อหาที่ถูกระบุใน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 (2551, น. 140-141) ได้ให้ความหมายพลเมืองไทยที่ดีในบทบาทของตัวละครแม่ที่ปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย ด้านการยึดถือในบรรทัดฐานประชาธิปไตย และประเพณีที่สำคัญของสังคม อาทิ บทบาทของตัวละครแม่ในการเป็นพลเมืองไทยที่ดีได้แสดงการทำหน้าที่ในการรักษาวัฒนธรรมของไทย ตามบรรทัดฐานของระเบียบประชาธิปไตยในประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีการไปวัด ประเพณีการทำบุญเลี้ยงพระ ประเพณีการสรงน้ำพระ ประเพณีการก่อกองทรายในวัด และประเพณีการฉลองศักราชใหม่ของไทย

นอกจากนี้การนำเสนอบทบาทของตัวละครแม่ในการทำหน้าที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีตามหลักวิถีประชาธิปไตย ได้แสดงถึงชุดความคิดย่อยที่ได้ปรากฏ คือ การรู้จักสามัคคี การให้ความร่วมมือร่วมใจพร้อมๆกับคนในหมู่บ้าน และยังแสดงถึงความเป็นพวกพ้องที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อรักษารากเหง้าวัฒนธรรมให้คงอยู่กับคนไทยสืบไป

จากผลและการวิเคราะห์ข้างต้น สรุปได้ว่าบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มุ่งค้นหาเฉพาะการนำเสนอในประเด็นการทำหน้าที่ บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย **ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นระดับประเด็นทางครอบครัว และระดับประเด็นทางสังคม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ระดับประเด็นทางครอบครัว คือ 1. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ระดับประเด็นทางสังคม คือ 2. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีวะ 3. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี ซึ่งผลและการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รัฐบาลได้มีการกำหนดต่อเยาวชนผู้เรียน โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ขยายความถึงคุณลักษณะอันพึง

ประสงค์ว่า “เยาวชนผู้เรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ” ซึ่งเป้าประสงค์ที่รัฐบาลกำหนดไว้ได้ครอบคลุมการนำเสนอในการทำหน้าที่บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่าน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

อย่างไรก็ดี นอกจากผลและการวิเคราะห์ดังกล่าวจะเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์แล้ว ในส่วนของคำนำใน **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ก็ยังเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รัฐบาลได้กำหนดไว้เช่นกัน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ระบุว่า กระทรวงศึกษาธิการได้มุ่งหวังให้นักเรียนตระหนักรู้ถึงความเป็นไทย และปฏิบัติตนเป็นคนดีของสังคมไทยและสังคมโลก ยิ่งแสดงถึงการต่อยอดในอุดมการณ์อันแรงกล้าของรัฐบาลที่มีการผลิตซ้ำเพื่อให้เยาวชนผู้เรียนได้ซึมซับแบบอย่างที่ดี

นอกจากนี้ ข้อค้นพบของผลและการวิเคราะห์ที่สื่อถึงการนำเสนอในการทำหน้าที่บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ พบว่า ในระดับประเด็นทางครอบครัว ได้แก่ 1. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว เมื่อพิจารณาในแง่มุมมองทางสังคม หรือพิจารณาในแง่มุมมองทางวรรณกรรมก็ตาม พบว่ามีหลักคิดที่สำคัญ คือ การอบรมสั่งสอนลูก การปฏิบัติตนดังกล่าวจึงเป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญเป็นอย่างมาก บทบาทของตัวละครพ่อและแม่จึงมีการทำหน้าที่การปลูกฝังจิตสำนึกและเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิตไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม มีการอบรมสั่งสอนในหลักคิดที่ถูกต้อง เมื่อบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ได้ทำหน้าที่การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวได้อย่างสมบูรณ์ ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายนอกครอบครัวก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ ในระดับประเด็นทางสังคม ได้แก่ 2. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีวะ พบว่า บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ มีการปฏิบัติอาชีพที่ซื่อสัตย์สุจริต มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ไม่กระทำอาชีพที่ผิดกฎหมาย ซึ่งเมื่อพิจารณาทั้งในแง่มุมมองทางสังคมและในแง่มุมมองทางวรรณกรรมแล้ว การปฏิบัติอาชีพที่สุจริตก็ยังเป็นบรรทัดฐานที่สำคัญของสังคมที่ถูกกำหนดไว้ ซึ่งในการประกอบอาชีพที่ไม่ผิดกฎหมายล้วนส่งผลต่อความเป็นอยู่ของสภาพความเป็นอยู่และเป็นหน้าเป็นตาแก่สมาชิกในครอบครัว และสามารถแสดงความภาคภูมิใจในตนเองได้อย่างเต็มที่ที่ได้ประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่เดือดร้อนผู้อื่น การขยันขันแข็งในการทำงาน เพิ่มพูนกำลังทรัพย์เพื่อรับผิดชอบในหน้าที่ที่ต้องหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว ถือเป็นแบบอย่างอันดีแก่สมาชิกในครอบครัวที่ควรปฏิบัติตาม รวมถึง 3. บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี พบว่า บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ได้มีการทำหน้าที่ช่วยเหลือสังคม ปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย รวมถึงหลักความเสมอภาคและเท่าเทียม ซึ่งเมื่อพิจารณาบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในแง่มุมมองทางสังคมและแง่มุมมองทางวรรณกรรมแล้ว พบว่าหลักพื้นฐานในการเป็นพลเมืองไทยเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ มุ่งสร้างชุดความคิดในการช่วยเหลือคนในสังคม

ที่กำลังได้รับความลำบาก มีจิตสาธารณะ เคารพในสิทธิของผู้อื่น และที่สำคัญที่สุด คือ การเห็นความสำคัญในหลักความเสมอภาคของมนุษย์ ซึ่งการได้รับสิทธิที่เท่าเทียมที่มนุษย์คนหนึ่งควรพึงจะได้รับในสังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อันสำคัญที่ผู้คนในสังคมคาดหวัง เมื่อเราปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีแล้วนั้น การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมจึงมีความสุขและไม่อาจเกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันได้

ดังนั้นบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มุ่งสร้างการกลมกลืนจิตใจผู้เรียนที่เป็นเด็กวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 และผู้ปกครองให้เลือกปลูกฝังชุดความคิดในสามประเด็นข้างต้นให้กับตนเองและครอบครัว โดยเลือกปฏิบัติตนในการเป็นพลเมืองไทยที่ดี ไม่ปฏิบัติตนเป็นความเดือดร้อนของผู้อื่น ไม่กระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย จึงเป็นตัวอย่างที่ดีในการยึดถือแนวปฏิบัติตนและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต มีคติสอนใจจากการกระทำโดยให้เหตุและผลมารองรับอย่างถูกต้อง เมื่อต้องเผชิญกับทางที่ไม่ถูกไม่ควร รวมถึงวิธีการแก้ไขปัญหาลดจนเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนตามเป้าประสงค์ของรัฐบาลที่ต้องการให้คนในสังคมดำเนินชีวิตไปในแนวทางเดียวกันกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ได้ถูกตีกรอบไว้ให้ปฏิบัติตาม โดยการปลูกฝังชุดความคิดดังกล่าวที่รัฐพยายามส่งต่อจึงมีความแตกต่างกันในระดับชั้นปีเพื่อให้มีความเหมาะสมกับอายุของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง **บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3** พบว่า บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านเนื้อหาในวรรณกรรมแบบเรียน ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์สำคัญที่รัฐได้กำหนด การปฏิบัติตนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากประเด็นที่ค้นพบมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังผู้เรียนที่อยู่ในวัยเด็กประถมศึกษาปีที่ 1-3 เมื่อลูกได้ซึมซับพฤติกรรมอันดีงามจากบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ ตัวลูกเองก็จะปฏิบัติตนตามแบบอย่างที่ถูกปลูกฝังเพื่อเป็นเยาวชนที่เติบโตอย่างมีคุณภาพในสังคมต่อไป แนวความคิดข้างต้นเป็นไปตามความคิดเห็นของนักวิชาการ ดังที่ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545) ได้ให้ความคิดเห็นที่ว่า “เด็กวัยนี้รู้จักควบคุมอารมณ์ และมีเหตุผลมากขึ้น” ซึ่งเด็กวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 อยู่ในวัยที่เจริญเติบโตได้อย่างรวดเร็วในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการทางด้านร่างกายและพัฒนาการทางด้านจิตใจ รวมถึงอารมณ์ และเหมาะแก่การที่จะพัฒนาในกิจกรรมที่ฝึกทักษะสมอง โดยใช้กิจกรรมใช้เหตุและผลเป็นสื่อกลาง จึงเป็นที่สรุปได้ว่าเด็กวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 เป็นวัยที่เหมาะสมกับการสอนพฤติกรรมว่าสิ่งใดที่ถูกหรือผิด การรู้จักเคารพกฎระเบียบสังคม รวมถึงการมีทักษะในการรู้จักพัฒนาความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและสังคมนอกครอบครัว

ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เนื้อหาที่ถูกถ่ายทอดผ่านบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในระดับประเด็นทางครอบครัว คือ บทบาทของตัวละครพ่อมีการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวในด้านการเป็นผู้นำในการดูแลครอบครัว และเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับบทบาทของตัวละครแม่ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวเป็นหลัก และคอยจัดการเรื่องภายในบ้าน รวมถึงการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีวินัยในการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ข้อค้นพบที่ได้จากผลการศึกษาเห็นได้อย่างชัดเจนว่า รัฐมีความพยายามที่จะปลูกฝังการทำหน้าที่ของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ตามแบบฉบับครอบครัวในอุดมคติ ในประเด็นข้างต้นนี้ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562) ได้มองบทบาทตัวละครพ่อและแม่ในแง่มุมของทางวรรณกรรม โดยวิเคราะห์ว่า บทบาทของตัวละครพ่อมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าบทบาทของตัวละครแม่ ไม่เพียงแต่จะทำหน้าที่เป็นเสาหลักในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว แต่ยังมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือลูก เช่น แบ่งเบาภาระเรื่องการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกไปจากแม่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ดังกล่าวจึงเป็นการนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่ถูกถ่ายทอดการทำหน้าที่อย่างไม่ขาดตกบกพร่องผ่านวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ผ่านมุมมองทางสังคมแล้ว หลักความคิดในบางประเด็นมีส่วนคล้ายคลึงกับมุมมองทางวรรณกรรม คือ บทบาทของตัวละครพ่อและแม่มีการอบรมสั่งสอนลูกเป็นหลัก รวมถึงพ่อต้องเป็นผู้นำในการดูแลครอบครัว หรือเป็นเสาหลักของบ้าน แต่เมื่อพิจารณาบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันร่วมด้วย จึงทำให้ข้อค้นพบใน**ตัวบทวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3** เห็นความแตกต่างในมุมมองทางสังคมอย่างเด่นชัด คือ บทบาทของตัวละครพ่อและแม่อาจไม่ได้เป็นไปตามครอบครัวแบบอุดมคติเท่าไรนัก เนื่องจากบริบททางสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายด้าน ปัจจัยจากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสังคม เช่น ภาวะย่าแย่งของเศรษฐกิจที่เป็นตัวแปรหลักในการกระตุ้นให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว การวิเคราะห์ดังกล่าวในแนวความคิดของมุมมองทางสังคม โดย วุฒิสพร ญัฐรุจิโรจน์ (2560, น. 1820) วิเคราะห์บริบทครอบครัวผ่านทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ได้มีการสรุปว่า “ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มองว่าสถาบันครอบครัวในปัจจุบันล้มเหลว” เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วทำให้ครอบครัวไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์

อนึ่ง ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคมย่อมส่งผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัว ดังนั้นปัญหาจากเศรษฐกิจที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้โครงสร้างและหน้าที่ของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเช่นกัน ซึ่งอัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 36) ได้ให้ความเห็นในประเด็นผลกระทบของปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคม โดยได้ระบุว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวในปัจจุบัน พ่อและแม่จึงต้องทำหน้าที่ช่วยกันเลี้ยงดูลูก ไม่ใช่หน้าที่ของพ่อและแม่หรือใครคนใดคนหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบเพียงผู้เดียว เนื่องจากปัจจัยทางปัญหาด้านเศรษฐกิจที่เพิ่มมากขึ้น การจะหารายได้เพื่อนำมาเลี้ยงครอบครัวจึงต้องช่วยกันทั้งสองฝ่าย ดังนั้นภาพที่เราคุ้นชินว่าบทบาทของตัวละครแม่จะต้องอยู่บ้านคอยเลี้ยงลูกอย่างเดียวจึงไม่เป็นเช่นนั้นเสมอไป โดยบทบาทของตัวละครพ่อแม่ในมุมมองทางสังคมข้างต้นมีทั้งความแตกต่างและคล้ายคลึงกับมุมมองทางวรรณกรรมในบางประการ

เมื่อพิจารณาถึงบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่า การทำหน้าที่บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในการประพฤติตนอย่างไม่ขาดตกบกพร่องของคุณสมบัติการเป็นพ่อและแม่ที่ดี ทำให้ได้รับการเชิดชูในสังคมมากกว่าบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่ปฏิบัติตนไม่เป็นที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาของเยาวชนตามมา ดังกรณีข่าวปัญหาท้องไม่พร้อมของเยาวชน ซึ่งมีการนำเสนอหัวข้อว่า “สถิติวัยรุ่น “ท้องไม่พร้อม” พุ่งพบตลอดลูกวันละ 169 คน” (คมชัดลึก, 2564) ซึ่งสาเหตุของการท้องไม่พร้อมเกิดจากปัญหาในหลายปัจจัย เช่น ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอน การถูกปล่อยปละละเลยจากบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่ควรซึ่่นำลูกไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสม ปัญหาการท้องไม่พร้อมจึงเป็นปัญหาอันดับต้นที่เยาวชนหญิงประสบปัญหา ผลเสียจากการท้องไม่พร้อมอาจไปถึงขั้นทำแท้งหรือทอดทิ้งลูกเมื่อไม่สามารถมีความรับผิดชอบที่จะเลี้ยงดูได้ สุกัญญา ขลิบเงิน (2562) อธิบายเพิ่มเติมในประเด็นการวิเคราะห์ข้างต้นว่า ครอบครัวสังคมปัจจุบัน สถาบันครอบครัวเป็นสิ่ง

สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อเกิดปัญหาซึ่งสุกก่อนห่าม ความไม่พร้อมในวัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การแก้ปัญหาคงหนีไม่พ้นการทำแท้งซึ่งผิดกฎหมายและศีลธรรม และซ้ำร้ายที่สุดคือ สังคมยังคงไม่ให้การยอมรับกับบทบาทของตัวละครแม่ที่ทอดทิ้งลูกในไส้ และบทบาทของตัวละครแม่ที่ทอดทิ้งลูกยังได้รับการประณามและถูกตราหน้าว่าไม่มีคุณสมบัติที่ดีพอในการที่จะเป็นแม่คนได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังยึดติดอยู่กับกรอบอุดมการณ์ปีตาธิปไตย รวมถึง สุพัตรา ประมาณผล (2561) กล่าวถึงบทบาทของตัวละครแม่ที่ได้แสดงพฤติกรรมในเชิงลบเป็นผลมาจากพฤติกรรมปมเอ็ดิปัส แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมด้านมืดของจิตใฝ่มนุษย์ ที่แม้จะเป็นแม่บังเกิดเกล้าก็สามารถทำร้ายลูกที่เกิดจากเลือดในอกของตนได้ พฤติกรรมและการทำหน้าที่ที่ขาดตกบกพร่องดังกล่าวในบทบาทของตัวละครแม่ แสดงให้เห็นถึงความอับยศอดสูที่จะใช้ชีวิตต่อไปในสังคมได้อย่างไรมีความสุขเนื่องจากเกิดปมในจิตใจที่ได้กระทำผิดไม่เหมาะสมแก่คุณสมบัติความเป็นแม่

แนวความคิดในมุมมองทางวรรณกรรมข้างต้นดังกล่าว มีส่วนสัมพันธ์และแตกต่างกันในบางประการกับมุมมองทางสังคม โดยวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที **ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3** รัฐพยายามมุ่งสร้างให้บทบาทตัวละครพ่อและแม่ปฏิบัติตนไปในทางดีงาม เมื่อปฏิบัติตนดีงาม คนในสังคมจึงให้การยกย่อง ทำให้ผู้เรียนวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 เห็นภาพจากเพียงแค่แง่มุมเดียว ซึ่งมีความแตกต่างกับบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน หากได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วนจะพบความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด คือ ปัจจุบันปัญหาพ่อแม่ร้าย ปัญหาการหย่าร้าง ทำให้ครอบครัวต้องพลัดพรากกระจายไปคนละทิศทางมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น การเป็นครอบครัวทางเลือกมักถูกตีตราจากคนในสังคมว่าปัญหาเกิดจากบทบาทการทำหน้าที่ของตัวละครพ่อและแม่ขาดคุณสมบัติที่ดี ประเด็นปัญหาพ่อแม่ร้าย วรุษสพร ญรัฐจิโรจน์ (2560, น. 1818) ได้ให้ข้อสนับสนุนในประเด็นดังกล่าว โดยมีการขยายความเพิ่มเติมว่า ครอบครัวที่มีพ่อหรือแม่ที่อยู่ในช่วงวัยเยาว์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น การปรับตัวจากบทบาทเด็กวัยเรียนสู่บทบาทความเป็นพ่อหรือแม่จึงเป็นเรื่องยากในการปรับตัว ทั้งนี้รัฐจึงจำเป็นต้องให้ความรู้และความกระจ่างชัดกับผู้เรียนอย่างเป็นระดับขั้นตามช่วงอายุเกี่ยวกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันร่วมด้วย มิเช่นนั้นผู้เรียนอาจเห็นภาพเพียงแค่แง่มุมเดียวคือ มีแค่ชุดความคิดครอบครัวในแบบอุดมคติเพียงเท่านั้น โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพปัญหาในบริบทความเป็นจริงของสังคมไทย

ไม่เพียงแต่บทบาทของตัวละครแม่ที่ไม่ควรทำหน้าที่อย่างขาดตกบกพร่อง บทบาทของตัวละครพ่อก็เช่นกัน บทบาทของตัวละครพ่อจึงมีส่วนขับเคลื่อนให้สถาบันครอบครัวไม่อาจล่มสลายได้ ดังเช่นที่ วนิดา มูสิกโก (2545, น. 27) วิเคราะห์ถึงบทบาทของตัวละครพ่อในแง่มุมที่สัมพันธ์กับประเด็นข้างต้นว่า เมื่อบทบาทของตัวละครพ่อสนใจแต่เพียงเรื่องส่วนตัวของตนเองโดยไม่ได้คำนึงถึงสมาชิกในครอบครัว หลงลืมการปฏิบัติตนในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ปัญหาความแตกแยกในครอบครัวจึงเกิดขึ้นและพังทลายลงในที่สุด เมื่อถึงช่วงเวลาหนึ่งที่ได้รับบทเรียนและผล

จากการกระทำ บทบาทของตัวละครพ่อได้สำนึกผิดและยังมีวุฒิภาวะมากพอที่จะไม่กล่าวโทษว่าเป็นความผิดของผู้อื่น จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเห็นได้ว่าทั้งบทบาทของตัวละครพ่อและแม่จึงมีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนสถาบันครอบครัวให้เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง ผลจากการกระทำที่รัฐบาลได้แฝงการนำเสนอผ่านบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ จึงมีมิติที่ซับซ้อนและแยบยลเพื่อให้บทเรียนเป็นที่จดจำแก่ผู้เรียนวัยประถมศึกษาและผู้ปกครองได้ทำตามเป้าประสงค์ของรัฐบาล หากไม่ทำตามจึงถือว่าผิดแปลกไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม

ในทางกลับกัน บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในมุมมองทางสังคมมีข้อสังเกตที่ควรพิจารณาว่า บริบทสังคมไทยในปัจจุบัน บทบาทของตัวละครพ่อไม่อาจเป็นต้นแบบที่ดีให้แก่ลูกได้เสมอไป เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณาในตัวบทวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 พบว่า รัฐบาลก็ยังผลิตซ้ำชุดความคิดเดิมที่สืบทอดกันต่อรุ่นสู่รุ่นในวาทกรรมคนดี เพื่อให้เห็นภาพเพียงแง่มุมเดียว ประเด็นการวิเคราะห์ข้างต้นมีส่วนสัมพันธ์กับแนวความคิดของ อัจฉรา สุขารมณ์ (2544, น. 36) ที่ได้ระบุถึงบทบาทของพ่อในมุมมองทางสังคมว่า “พ่อมีความสำคัญเพราะเป็นต้นแบบที่น่าศรัทธาให้แก่ลูก” เมื่อพ่อปฏิบัติตนอย่างไรก็ตาม ลูกก็จะนำมาเป็นแบบอย่าง ถ้าพ่อปฏิบัติตนดี ลูกก็จะซึมซับความดีนั้นมา ในทางตรงกันข้าม ถ้าพ่อปฏิบัติตนไม่เหมาะสมลูกก็อาจจะนำมาเป็นแบบอย่างได้

นอกจากนี้ บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในระดับประเด็นทางสังคม ได้แสดงถึงการทำหน้าที่ด้านสัมมาอาชีพ บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ก็มีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของสังคม การเลือกปฏิบัติตนประกอบอาชีพที่สุจริต มีความซื่อสัตย์ในสายงานที่ตนปฏิบัติหน้าที่ ไม่เลือกทำอาชีพที่ผิดกฎหมาย ส่งผลให้บทบาทของตัวละครพ่อและแม่มีกำลังทรัพย์สามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้โดยไม่ต้องรบกวนผู้อื่น และยังมีโอกาสที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ระบุว่า สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต รวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเองและพัฒนาสังคม นอกจากนี้การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ บทบาทของตัวละครพ่อ คือ การทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัวที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อตนเองและหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว ซึ่งการเลี้ยงดูลูกให้เติบโตไม่อาจเป็นเรื่องที่ง่าย นอกจากจะมอบความรักความเมตตาให้แก่ลูกแล้วยังต้องมีความพร้อมในเรื่องของกำลังทรัพย์ สุขัญญา ขลิบเงิน (2562, น. 46-47) ได้วิเคราะห์บทบาทของตัวละครพ่อในแง่มุมทางวรรณกรรมว่า บทบาทของตัวละครพ่อที่ดีมักไม่เที่ยวเตร่ ใช้จ่ายอย่างประหยัด ไม่ฟุ่มเฟือย เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ต้องรับผิดชอบ และขยันขันแข็งในการทำงาน ฝึกพัฒนาความสามารถตนเองให้มีรายได้ที่ดี และยอมทำงานหนักเพื่อให้ลูกได้อยู่สุขสบาย ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีของซิกมันด์ فروยด์ คือ สัญชาตญาณมุ่งเป็น โดยแสดงออกผ่าน

พฤติกรรมที่บทบาทของตัวละครพ่อได้กระทำ คือการวางรากฐานในอนาคตที่ดีให้แก่ลูก ซึ่งเป็นสิ่งที่คนเป็นพ่อต้องตระหนักในฐานะหัวหน้าที่ดีของครอบครัว

ไม่เพียงแต่บทบาทของตัวละครพ่อเท่านั้นที่เป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีวะ บทบาทของตัวละครแม่ได้มีการทำหน้าที่เป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านสัมมาอาชีวะเช่นกันเช่นเดียวกัน รังสิณี หลักเพชร (2561, น. 91) ได้ให้ข้อเสนอแนะในประเด็นการนำเสนอภาพของบทบาทตัวละครแม่ในโลกการทำงาน โดยมีการขยายความเพิ่มเติมว่า แม่ภาพของผู้หญิงยังถูกยึดติดอยู่กับกรอบอุดมการณ์ปีศาจปีศาจก็ตาม แต่บทบาทของตัวละครแม่ยังได้นำเสนอภาพที่แตกต่างออกไป คือ การประกอบอาชีพที่ดีพร้อมทั้งดูแลลูกไปในเวลาเดียวกัน ซึ่งสื่อถึงพื้นที่ของผู้หญิงกับโลกการทำงาน และทำหน้าที่ของแม่อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

มุมมองบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในทางวรรณกรรมข้างต้นด้านสัมมาอาชีวะนั้น สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่รัฐต้องการควบคุมพฤติกรรมประชาชน โดยนำเสนอภาพความหมายของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ในด้านดีของสัมมาอาชีวะ แต่เมื่อพิจารณาในมุมมองทางสังคมร่วมด้วย จึงเกิดข้อสังเกตว่า **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3** ได้ให้ความหมายบทบาทของตัวละครแม่ในโลกการทำงานได้ก็จริง แต่มีการนำเสนออย่างไม่เด่นชัด มีการนำเสนอแค่เพียงเล็กน้อยเท่านั้นเมื่อเทียบกับบทบาทของตัวละครพ่อ โดยรัฐมุ่งสร้างบทบาทของตัวละครพ่อในด้านสัมมาอาชีวะเด่นชัดมากกว่า ซึ่งเป็นข้อขัดแย้งกับมุมมองทางสังคม โดย อัจฉรา สุขารมณ (2544, น. 38-39) ได้ให้ความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับมุมมองทางด้านวรรณกรรมว่า พ่อเป็นผู้ที่สำคัญที่สุดในการช่วยเหลือครอบครัวทางด้านทุนทรัพย์ ซึ่งเป็นแนวความคิดครอบครัวตามแบบฉบับอุดมคติที่คาดหวัง แต่ด้วยสถานการณ์ปัญหาเศรษฐกิจที่ก่อตัวในปัจจุบัน ทำให้แม่ต้องออกไปช่วยทำงานเพื่อหารายได้เสริมเพื่อให้เพียงพอที่จะช่วยเหลือครอบครัวได้ และครอบครัวได้ก็ตามที่ขาดพอก็ยอมส่งผลเสียให้แก่แม่และลูก ทำให้เกิดปัญหาในด้านทุนทรัพย์ มีหน้าที่บทบาทแม่ยังต้องทำงานหนักเพิ่มมากขึ้นเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัวในขณะเดียวกันก็ยังคงทำหน้าที่ดูแลลูกไปด้วย

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งที่สำคัญ คือ บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี การสื่อถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของรัฐบาลที่พยายามจะส่งต่อความหมายในบทบาทของตัวละครพ่อและแม่มีการแฝงเนื้อหาและความนัยสำคัญในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย แสดงถึงประเด็นสำคัญที่เป็นการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบที่ติงตาม คือ การปฏิบัติตนเป็นต้นแบบพลเมืองไทยที่ดีต่อครอบครัวและสังคม การเป็นพลเมืองไทยที่ดีและยึดถือหลักตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวตรงกับบทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่รัฐได้กำหนดขึ้น โดยสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (2558, น. 1) ได้ให้ความหมายของการเป็นพลเมืองไทยในระบอบวิधिประชาธิปไตยว่า พลเมืองไทยต้องมีการรู้จัก

แบ่งปัน หรือช่วยเหลือผู้คนที่ได้รับความลำบาก รวมถึงทำหน้าที่รักษารากเหง้า และสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของไทยให้คงอยู่ ส่งผลให้คนในสังคมอยู่ในภาวะเปียบ และยึดอยู่ในบรรทัดฐาน เดียวกัน เป็นไปตามแนวความคิดของนักวิชาการ ดังที่ วิสันต์ สุขวิสิทธิ์ (2554) วิเคราะห์ถึง อุดมการณ์ในวรรณกรรมแบบเรียนว่ามีความเชื่อมโยงกับความคิด เจตคติ และความเชื่อที่ถูกหล่อ หลอมภายในสังคม รวมถึงเชื่อว่าความคิดที่ถูกส่งผ่านวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยเป็นสิ่งที่ถูกและ ควรค่าแก่ผู้เรียน ทั้งนี้ รัฐจึงพยายามถ่ายทอดแนวคิดหรืออุดมการณ์ไปสู่ผู้อ่าน โดยใช้วรรณกรรม แบบเรียนเป็นสื่อกลาง รวมถึงมาตรฐานการเรียนรู้ที่กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้ให้คำจำกัดความ ของสมรรถนะของผู้เรียนไว้ว่า “ผู้เรียนเองก็เป็นสิ่งที่สำคัญที่รัฐบาลมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีคุณภาพ มาตรฐานการเรียนรู้” โดยมีเป้าประสงค์ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถใน การรับและส่งสาร มีความเข้าใจในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ รวมถึงความสามารถในการแก้ปัญหา ดังเช่น ปัญจพล ธิดา (2557, น. 98) ได้ระบุว่า การมี จิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบมากที่สุดจากเนื้อหาใน **วรรณกรรมแบบเรียน ภาษาไทยประถมศึกษา วรรณคดีลำนานา** โดยการนำเสนอความหมายแฝงของรัฐได้เน้นให้บทบาท หน้าที่ของประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน เฉก เช่นเดียวกับกับ ฌ์ฎกฤตา นามมนตรี (2561, น. 477) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมอันพึงประสงค์ในตัว ละครเอกของวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย มักมีจริยธรรม ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักให้อภัย เข้าใจ ความรู้สึกของผู้อื่น โดยมีการนำเสนอภาพในด้านดีเป็นส่วนใหญ่จึงเป็นเป้าประสงค์ของรัฐบาลที่ ต้องการให้บทบาทของตัวละครพ่อและแม่เน้นหลักการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีอย่างสม่ำเสมอ

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 มี เนื้อหาที่ครอบคลุมกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2551, น. 7) ได้มีการเน้นย้ำถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า “ผู้เรียนต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มี วินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ” คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการข้างต้นนี้ ล้วนถูกรัฐผลิตซ้ำด้วยวาทกรรมครอบครั้วผ่าน บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ที่ดีในการนำเสนอภาพเพียงแค่มุมเดียว โดยรัฐได้มีการปลูกฝังชุด ความคิดให้เหมาะสมในแต่ละช่วงชั้นปี เช่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เน้นเรื่องบทอ่านเป็นส่วนใหญ่ เพื่อเริ่มต้นฝึกทักษะทางภาษาไทย โดยผูกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เนื่องจากมีทักษะทางภาษาไทยสามารถเริ่มอ่านได้ รัฐจึงเริ่มปลูกฝังชุดความคิดในระดับชุมชนและ ครอบครั้วโดยผูกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การผสมผสานทักษะ ทางภาษาไทยในด้าน ฟัง พูด อ่าน เขียน รวมถึงมีการฝึกคิดและวิเคราะห์เนื้อหาในวรรณกรรม แบบเรียน ซึ่งชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่จะก้าวเข้าไปสู่ระดับช่วงชั้นที่ 2 คือ ประถมศึกษาปีที่ 4-6 ชุดความคิดดังกล่าวที่รัฐพยายามมุ่งสร้างจึงเป็นเรื่องในระดับชุมชนขึ้นไป เพื่อ

เป็นการเริ่มปรับตัวและเตรียมความพร้อมให้เข้าใจถึงลักษณะสังคมไทยในชุดความคิดที่รัฐกำหนดให้ปฏิบัติตาม และเมื่อเทียบเคียงกับบริบทจริงของสังคมไทยในปัจจุบัน จึงไม่ควรมองเพียงแค่มุมมองด้านวรรณกรรมเพียงอย่างเดียวควรพิจารณาในมุมมองทางสังคมร่วมด้วย อาจกล่าวได้ว่าการนำเสนอชุดความคิดในแง่ดีด้านเดียวให้กับผู้เรียนโดยผูกเรื่องอยู่ในแค่ระดับครอบครัวและระดับชุมชน โดยไม่ได้นำเสนอถึงระดับสังคมใหญ่ จึงเป็นวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยที่ไม่ทันสมัยมากนัก

แต่อย่างไรก็ดี กระทรวงศึกษาธิการได้สอดแทรกแนวคิดบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ถึงการดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้องตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง ดังที่ รังรอง เจียมวิจักขณ์ (2561, น. 36) อธิบายถึงการวิเคราะห์ **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ภาษาพาที** ที่ถูกถ่ายทอดผ่านเนื้อหาแบบเรียนว่า ลักษณะบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ได้เน้นการมีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน มีกิจกรรมและการปฏิบัติตนที่สะท้อนการมีคุณธรรม ทั้งกิจกรรมของครอบครัว กิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรมของชุมชน จุดประสงค์ข้างต้นมีการสื่อถึงความหมายแฝงอันแยบยลของรัฐบาลที่ต้องการให้ผู้เรียนวัยประถมศึกษาตอนต้นรวมถึงผู้ปกครองปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ดังเช่นการวิเคราะห์ของ พลดา เดชพลมาตย์ (2555, น. 74) ได้ระบุถึงวาทกรรมที่รัฐพยายามปลูกฝังว่า “วาทกรรมเหล่านี้ที่ถูกผลิตซ้ำโดยผ่านนโยบายครอบครัวของภาครัฐ และถูกส่งต่อจากการสั่งสอนจากรุ่นสู่รุ่น” ทำให้ถูกแทรกแซงอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิตของคนในทุกยุคทุกสมัยโดยมีบทบาทของตัวละครพ่อและแม่เป็นต้นแบบ

วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยที่ได้ถ่ายทอดแง่มุมบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ ถือได้ว่าเป็นงานวรรณกรรมที่มีคุณค่าแก่ทุกคนในสังคม ดังที่ กมลมาลย์ คำแสน (2558, น. 6) ได้กล่าวว่า “วรรณกรรมแบบเรียนนับเป็นเครื่องชี้วัดความต้องการและสภาพของสังคมได้เป็นอย่างดี” หน่วยงานที่รับผิดชอบระบบการศึกษา ได้มีการประเมินคุณค่า ตรวจสอบ วิเคราะห์วรรณกรรมแบบเรียนเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษาที่จะส่งผลอันดีแก่ผู้เรียนต่อไป รวมถึงครูผู้สอนภาษาไทยนอกจากจะสอนตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยแล้วนั้น ครูผู้สอนภาษาไทยควรสอนให้ผู้เรียนได้ตระหนักรู้ถึงเรื่องราวทางสังคมไทยในบริบทจริงของปัจจุบันร่วมด้วย ทั้งด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว รวมถึงการทำหน้าที่ในฐานะทางพลเมืองไทยอย่างถูกต้อง โดยฝึกการบูรณาการความคิดให้เข้าใจถึงวิถีความเป็นไทย และรู้จักเท่าทันโลกตามวัย รวมถึงประสบการณ์ให้เหมาะสมกับแต่ละชั้นปี

กล่าวสรุปโดยท้าย วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยที่ออกโดยหน่วยงานราชการ แสดงถึงความมั่นคงสำคัญที่แสดงความเป็นชาติ ถ้าหากไม่ได้รับการควบคุมจากส่วนกลาง อาจมีสิทธิ์ที่จะมีการแฝงนัยเชิงแทรกแซงทางความคิดรวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวังได้

ทั้งนี้ผู้วิจัย ได้พิจารณาการนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ยังพบแง่มุมที่น่าสนใจยิ่งขึ้น ดังนี้ ประเด็นที่หนึ่ง **วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ได้มีการนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในรูปแบบร้อยกรองและสำนวนไทย จากที่กล่าวมาข้างต้นว่าเด็กวัยประถมศึกษาตอนต้นเป็นวัยที่มีความซบซึ้ง ใช้ไหวพริบ และใช้ความคิดสร้างสรรค์เป็นสำคัญ การใช้เนื้อหาในวรรณกรรมแบบเรียนในรูปแบบร้อยกรองจึงเป็นกลวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจแก่เด็กวัยประถมศึกษาตอนต้น เป็นไปตามข้อค้นพบของ สุวิทย์ ชัยเพชร (2558, น. 178) ซึ่งได้ระบุว่า ผู้เรียนวัยประถมศึกษามีความรู้ ความเข้าใจเพิ่มขึ้นจากการอ่านเนื้อหานิทานในรูปแบบร้อยกรอง และการศึกษาถึงความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เนื้อหานิทานในรูปแบบร้อยกรองมาบูรณาการกับผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกลวิธีการนำเสนอบทบาทของตัวละครน่าสนใจ มีความกระชับเข้าใจง่าย เหมาะกับวัยประถมศึกษาตอนต้นที่มีความอยากรู้อยากเห็น และความคิดสร้างสรรค์ ส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทยดีขึ้น

ประเด็นที่สอง ชุดความคิดย่อยที่ปรากฏใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การทำหน้าที่บทบาทของตัวละครพ่อและแม่ พบว่าบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ได้มีการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลที่ 9 การเลือกวิถีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือย เห็นทุกสิ่งรอบตัวมีประโยชน์และคุณค่า ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนโยบายที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 ที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนด

ประเด็นที่สาม ชุดความคิดย่อยที่ปรากฏในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีด้านการช่วยเหลือสังคม และด้านวิถีประชาธิปไตย มักมีความเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมในการแสดงถึงความสามัคคีเป็นสำคัญ ซึ่งแสดงออกถึงความเป็นชาติ และเป็นที่น่าสังเกตว่าการแสดงถึงความรัก ความสามัคคีเป็นพวกพ้องเดียวกัน กลมเกลียวดุจพี่น้อง ไม่แสดงออกถึงความแตกแยก และที่สำคัญยึดถือประชาธิปไตยเป็นหลัก มีทั้งสิทธิและเสรีภาพในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีที่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน แสดงออกไปในทิศทางเดียวกัน จากข้างต้นที่ได้กล่าวมาแล้วย่อมเป็นความนัยสำคัญที่ทางรัฐบาลต้องการสื่อผ่านอุดมการณ์ชุดความคิดย่อยนี้ผ่านประเด็นสำคัญด้านการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี การแผ่ส่งอุดมการณ์บางประการในชุดความคิดย่อยดังกล่าวผ่าน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 เหตุเพราะผู้เรียนวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 ง่ายต่อการปลูกฝังเจตคติในการแสดงออกถึงความรัก ความสามัคคี ด้วยเด็กวัยนี้เป็นวัยที่ไร้เดียงสา บริสุทธิ์ อ่อนต่อโลก และต้องการความรักความเข้าใจรวมถึงมีการแสดงออก

อย่างเต็มที่ เป็นไปตามแนวคิดหลักจิตวิทยาพัฒนาการดังที่ ศรีเรือน แก้วกังวาน (2545, น. 262-289) ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า “เด็กวัยนี้เป็นวัยที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งพัฒนาการทางด้านร่างกาย และพัฒนาการทางด้านจิตใจ รู้จักพัฒนาความสัมพันธ์กับสังคมนอกครอบครัว” จากที่กล่าวมานี้เห็นได้ว่าเด็กวัยประถมศึกษาปีที่ 1-3 สามารถเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเคารพกฎระเบียบและมารยาททางสังคมได้เป็นอย่างดี

อนึ่ง ชุดความคิดย่อย เรื่องความสามัคคีที่ปรากฏใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ยังแฝงความนัยสำคัญผ่านการรักษารากเหง้า และสืบต่อประเพณีวัฒนธรรมที่สำคัญของไทย และการยึดถือในบรรทัดฐานประชาธิปไตย การทำหน้าที่ของบทบาทตัวละครพ่อและแม่จะแสดงออกผ่านการปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองไทยที่ดี คือ ร่วมแรงร่วมใจกันจัดงานประเพณีที่สำคัญ รวมถึงเข้าร่วมงานเมื่อถึงวันสำคัญของประเพณีไทย ยกตัวอย่างเช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันลอยกระทง รวมถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของไทย กล่าวได้ว่า คนไทยนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประเพณีวันสำคัญของไทย และยังแสดงถึงความเป็นครอบครัว พักผ่อน ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อรักษารากเหง้าของประเพณีวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่สืบไป

ประเด็นที่สี่ ชุดความคิดย่อยที่ปรากฏในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทุกด้านของบทบาทตัวละครพ่อและแม่ที่เห็นได้เด่นชัด คือ ชุดความคิดการเคารพรักและยึดถือสถาบันพระมหากษัตริย์ ชุดความคิดดังกล่าวมักมีความเชื่อมโยงกับทุกอุดมการณ์ที่ปรากฏใน**วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที** ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 การเคารพรักสถาบันกษัตริย์ ถือเป็นหัวใจสำคัญของปวงชนชาวไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี คนในสังคมยึดถือการเสียดสีของพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์มาเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต หรือด้านสัมมาอาชีวะ โดยนำหลักคำสอนของพระมหากษัตริย์ไทยนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หลักเศรษฐกิจพอเพียง การรู้จักประมาณตนให้พอดี หรือแม้กระทั่งการปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว คุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งหมดที่ได้กล่าวมา ทำให้กระจ่างชัดว่าทุกมิติในบทบาทของตัวละครพ่อและแม่มีความเชื่อมโยงกับชุดความคิดเรื่องการเคารพรักและมีสถาบันกษัตริย์เป็นต้นแบบ เป็นที่พิงพิงทางใจ เป็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทยในการยึดถือการปฏิบัติตนเป็นคนที่ดีในทุกด้านเฉกเช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรจะนำความรู้และข้อคิดที่ได้จากการนำเสนอบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยมาประยุกต์ใช้เป็นแนวปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากข้อค้นพบในผลการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานทางการศึกษา เช่น หน่วยงานศึกษานิเทศก์ โดยนำองค์ความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบในผลการวิจัยไปใช้ในการบูรณาการเนื้อหาในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา หรือระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยสามารถประเมินและวัดผลสัมฤทธิ์ทางพฤติกรรมของผู้เรียนว่ามีความก้าวหน้าในการแสดงทัศนคติการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี และการปฏิบัติตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ตามแบบอย่างการเรียนรู้ในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวังในบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในการเรียนรู้วรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทย

นอกจากนี้ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากข้อค้นพบในผลการวิจัย สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สอน เนื่องจากองค์ความรู้ใหม่ที่ค้นพบไม่ได้แสดงมุมมองบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ทางด้านวรรณกรรมเพียงแค่มุมมองด้านเดียว แต่ยังแสดงบทบาทของตัวละครพ่อและแม่ในมุมมองทางสังคมอีกด้วย มุมมองทั้งสองด้านดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางในการจัดการมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยให้ทันสมัย และให้มีส่วนสัมพันธ์กับบริบทการเรียนรู้วิถีสังคมไทยในปัจจุบันของผู้เรียน ซึ่งสามารถสะท้อนภาพการจัดการศึกษาว่าสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่มาตรฐานการเรียนรู้ได้กำหนดเพียงใด อันเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนและครูผู้สอน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

อาจมีการนำแนวคิดบทบาทหน้าที่ของตัวละครพ่อและแม่ไปทำการเปรียบเทียบในวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งย่อมมีความแตกต่างในการนำเสนอมุมมองบทบาทของตัวละครพ่อและแม่มารวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวัง จากวรรณกรรมแบบเรียนภาษาไทยเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมของเยาวชนผู้เรียน

บรรณานุกรม

- กมลมาลย์ คำแสน. (2557). *เอกสารประกอบการสอน การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. อุดรธานี
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. (2552). *ราชกิจจานุเบกษา*. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการกำหนดมาตรการช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนเอกชนเป็นเงินอุดหนุนค่าหนังสือ อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พ.ศ. 2552. เล่ม 126 ตอนพิเศษ 40 ง ลงวันที่ 17 มีนาคม 2552.
- _____. (2551ก). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1*. ลาดพร้าว: โรงพิมพ์ สกสค.
- _____. (2551ข). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2*. ลาดพร้าว: โรงพิมพ์ สกสค.
- _____. (2551ค). *หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3*. ลาดพร้าว: โรงพิมพ์ สกสค.
- กิตติพงษ์ วงศ์ทิพย์. (2561). การศึกษาวิเคราะห์วิถีชีวิตประชาธิปไตยในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์*, 16(1), 117-133.
- คมชัดลึก. (2564). *สถิติวัยรุ่น "ห้องไม่พร้อม" พังพบคลอดลูกวันละ 169 คน*. ค้นเมื่อ 5 มกราคม 2565, จาก <https://www.komchadluek.net/>
- ณัฐกฤตา นามมนตรี. (2561). ภาพแทนที่ปรากฏในตัวละครเอก จากหนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทยชุดภาษาพาที ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 13(2), 467-478.
- ตรึงตรา แผลมสมุทร. (2560). *การสร้างหนังสือเรียนภาษาไทยเบื้องต้นสำหรับชาวต่างชาติ*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. นครปฐม

- ปนัดดา รังคะราษฎร์. (2556). การพัฒนาการอ่านและการเขียน เรื่องช่างน้อยน่ารัก กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 1(47), 191-198.
- ปัญญาพล ธิดา. (2557). การสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 8(1), 63-69.
- พลดา เดชพลมาตย์. (2555). นโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อครอบครัวไทยยุคใหม่ตามแนวคิดของมิเชลฟูโกต์. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 7(18), 67-82.
- เพ็ญผกา ปัญจนะ. (2552). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการอ่าน ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบธรรมนุญการสอนอ่าน. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 32(1), 37-45.
- ภัสสิพร เพิ่มเสน. (2561). ความรุนแรงในครอบครัวในนวนิยาย เรื่องขมื่นกับปูน ของ จุลลดา ภักดีภูมินทร์ และปูนปิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน. *การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 15 กันยายน 2561, 102.
- รังรอง เจียมวิจักขณ์. (2561). การศึกษาหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที: ความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง. *วารสารศิลปศาสตร์*, 18(2), 26-52.
- รังสินี หลักเพชร. (2561). ลักษณะของพ่อแม่ในวรรณกรรมเยาวชนเรื่อง บ้านต่างสายเลือด ของ อรเกษม รอดสุทธิ. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้*, 7(1), 93.
- วนิดา มุสิกโก. (2545). *วิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายของ “ศรีฟ้า ลดาวัลย์”*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิสันต์ สุขวิสิทธิ์. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอุดมการณ์ในหนังสือเรียนรายวิชาภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2503 – 2544: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรกมล สีหานาวี และ มณฑา ชุ่มสุคนธ์. (2563). การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยระดับประถมศึกษาตอนปลาย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 7(3), 134-143.

- วฤชสพร ญัฐรุจิโรจน์. (2560). ครอบครัวยุทธศาสตร์และการคงอยู่ของสถาบันครอบครัว. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 1(2), 1819-1820.
- ศรีัญดา เทียมหมอก. (2557). การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยแบบฝึกการอ่านจับใจความโดยใช้สาระท้องถิ่นร่วมกับแผนที่ความคิด. *วารสารวิชาการ ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 8(2), 1176-1190.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2545). *จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 1) แนวคิดเชิงทฤษฎีวัยเด็กตอนกลาง* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สัญญา สอนบุญทอง. (2560). การสร้างหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดมารยาทไทย สำหรับผู้อ่านภาษาไทยแบบข้ามวัฒนธรรม ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *พินเนศวร์สาร*, 1(1), 193-205.
- สุกัญญา ขลิบเงิน. (2562). บทบาทความเป็นพ่อในนวนิยายไทยร่วมสมัย ช่วง 4 ทศวรรษ พ.ศ.2515-2558. *วารสารมนุษยศาสตร์*, 1(1), 85-102.
- _____. (2562). พ่อบุญธรรม: บทบาทความเป็นพ่อโดยไม่มีเงื่อนไขในนวนิยายเรื่องยายหนูลูกพ่อ. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 1(1), 39-48.
- สุพัตรา ประมาณพล. (2561). พฤติกรรมตัวละครในนวนิยาย: การศึกษาเชิงจิตวิเคราะห์. *การนำเสนอโครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานระดับชาติของนักศึกษา ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ครั้งที่ 1/2561*, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 15 กันยายน 2561, 197-209.
- สุวิทย์ ชัยเพชร. (2558). การพัฒนาหนังสือนิทานร้อยกรอง เพื่อส่งเสริมทักษะ การอ่านการเขียนภาษาไทยสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 2(1), 171-180.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มแผนและโครงการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2558). *ความเป็นพลเมืองในระบอบวิधिประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อัจฉรา สุขารมณ. (2544). บทบาทของพ่อต่อการอบรมเลี้ยงดูลูก. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 7(1), 35-41.

อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสรร. (2554). การพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบฝึกด้วยวรรณคดี เรื่อง รามเกียรติ์. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา*, 3(6), 205-211.

เอ็นพีซีที. (2559). *ค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ ตามนโยบายของ คสช.* ค้นเมื่อ 11 มกราคม 2564, จาก <https://www.nbtc.go.th/News/govnewspartner/>

ภาคผนวก

แบบตอบรับบทความลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ

สำเนาต้นฉบับที่ได้รับการยินยอมจากผู้พิมพ์ผลงาน

1. การตอบรับบทความและได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ใน “วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ 16 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2566” ซึ่งมีกำหนดเผยแพร่ฉบับพิมพ์และฉบับออนไลน์ประมาณเดือนกันยายน พ.ศ. 2566 (อยู่ในระหว่างการเผยแพร่ตีพิมพ์)

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

124/1 ถนนทุ่ง-ห้วยยอด อ.วังจ้อ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช 80110 โทร. 0-7577-0136-7 โทรสาร 0-7553-8031

SOUTHERN COLLEGE OF TECHNOLOGY

124/1 Thungsong-Huayyod RD., Thiwang,Thungsang, Nakhon Si Thammarat 80110 Tel. 0-7577-0136-7 Fax 0-7553-8031

ที่ วทต.๒๓๕/๒๕๖๕

๒๐ เมษายน ๒๕๖๕

เรื่อง ตอบรับบทความลงตีพิมพ์ในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้

เรียน คุณพรนภา อิงสถิตธนวันต์

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง “หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน” โดย พรนภา อิงสถิตธนวันต์ และ วรณณะ หนูหมื่น เป็นผู้พิมพ์ เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ นั้น

กองบรรณาธิการ ขอแจ้งให้ทราบว่าบทความของท่านได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) และได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๖ อนึ่งวารสารเทคโนโลยีภาคใต้ ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มที่ ๑ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และฐานข้อมูล ASEAN Citation Index (ACI)

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. นิตยศรี แสงเดือน)

บรรณาธิการวารสารเทคโนโลยีภาคใต้

กองบรรณาธิการ

โทรศัพท์ ๐-๗๕๗๗-๐๑๓๖-๗ ต่อ ๑๔๑

โทรสาร ๐-๗๕๕๓-๘๐๓๑

การเผยแพร่บทความ

https://so04.tci-thaijo.org/index.php/journal_sct/

**หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นกับ
การนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อแม่แก่เยาวชน**
Early Primary Education Thai Textbooks and The Presentation of
Parental Roles to Youths

พรนภา อิงสถิตธนวันต์*

วรรณนะ หนูหมื่น

สาขาภาษาไทยและภาษาไทยประยุกต์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

*e-mail: ploymymelo@gmail.com

Pornnapa Ingsatitanavan

Wanna Numun

Program of Thai and Applied Thai, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยได้เล็งเห็นการพัฒนาเยาวชนในวัยเรียนประถมศึกษาตอนต้นเป็นสิ่งสำคัญ โดยสามารถพิจารณาได้จากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยที่ใช้เป็นแนวทางในการกล่อมเกลาพฤติกรรมและความคิดของเยาวชน จากการได้เห็นการนำเสนอของบทบาทหน้าที่พ่อแม่ที่เป็นแบบอย่างในการใช้ชีวิตต่อไป ดังนั้นบทความวิจัยฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่พ่อแม่และแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น โดยมีขอบเขตการวิจัยคือ มุ่งศึกษาลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อแม่และแม่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ใช้วิธีการศึกษาเอกสารและนำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า หนังสือแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนต้นได้ให้การนำเสนอบทบาทพ่อแม่แม่ 3 ประเด็น คือ 1) บทบาทหน้าที่พ่อแม่และแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี 2) บทบาทหน้าที่พ่อแม่และแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี 3) บทบาทหน้าที่พ่อแม่และแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ซึ่งบทบาทหน้าที่พ่อแม่และแม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง นอกจากนี้การศึกษารoles บทบาทหน้าที่พ่อแม่และแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น เป็นแนวทางในการกล่อมเกลาเยาวชนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์จากการเห็นบทบาทพ่อแม่และแม่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีตามเป้าประสงค์ของรัฐบาล และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทจริงของการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย

คำสำคัญ: การให้ความหมาย บทบาทหน้าที่พ่อแม่แม่ หนังสือแบบเรียนภาษาไทย

Abstract

In this article, the researcher saw the development of youths in early primary education as a significant issue in consideration of Thai textbooks used as a guideline for nurturing the behaviors and thinking of young people. Through these textbooks, young people recognize the good meanings of the roles of parents, who then become their role models. Given the significance of the textbooks, the objective of this study was to examine early primary education Thai textbooks that define the roles of parents for them to become exemplary role models for young people. The scope of the study was about parental roles in the early primary education PasaPatee Thai textbooks prepared by the Office of the Basic Education Commission (OBEC), the Ministry of Education. Documentary research method and descriptive analysis were employed and conducted in this study. The results revealed that the textbooks provided the presentation of parental roles in three areas: parental roles in preparing young people to possess good citizenship, parental roles in choosing a good occupation, parental roles in being good family members. The roles and responsibilities of parents in the textbooks are apparently in the corresponding direction according to desirable characteristics that society expects. In addition, it is confirmed that the textbooks can be used as a guideline for nurturing young people to exhibit desirable characteristics to be good citizens according to the goals of the government and can be applied to living a life in the right way, and suitably in Thai society.

Keywords: Meanings, Parental Roles, Thai Textbooks

บทนำ

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และมีตัวบทที่สอดแทรกความรู้ ถ่ายทอดความคิดเห็น นำเสนอเรื่องราว และเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของสังคม หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นจึงเป็นสิ่งที่สำคัญต่อผู้เรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในทุกสถาบันการศึกษา (Lamsamoot, 2017) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันการศึกษาจึงเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการพัฒนาหนังสือแบบเรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีนโยบายด้านการศึกษาในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีสมรรถนะและทักษะในรอบด้าน มีทักษะที่จำเป็นของโลกในศตวรรษที่ 21 เป็นคนดี มีคุณธรรมต่อสังคม มีความรักและเคารพในสถาบันหลักของชาติ (Office of the Basic Education Commission, 2021) อีกทั้งสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนสามารถเริ่มต้นปลูกฝังได้ตั้งแต่วัยเด็ก

การปลูกฝังสมรรถนะและทักษะในช่วงวัยที่เหมาะสมที่สุดคือช่วงวัยเด็กตอนกลาง หรือวัยเด็กประถมศึกษา ดังที่ Kaewkangwan (2002) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กในช่วงตอนกลาง เป็นวัยที่เหมาะสมจะวางรากฐานการศึกษา เพราะมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ เหมาะสมทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ และสติปัญญา ดังนั้นการถ่ายทอดความรู้ และระบบความคิดให้วัยเด็กตอนกลางหรือวัยเด็กประถมศึกษา จึงเป็นผลดีที่จะนำไปสู่การเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในสังคม เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญต่อไป

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำหนังสือแบบเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กวัยประถมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (Ministry of Education, 2008) โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะทางภาษาไทย จากการอ่าน เขียน ฟัง ดู พูด ในตัวบทของ

หนังสือแบบเรียนภาษาไทย รวมถึงฝึกบูรณาการทักษะทางด้านความคิดให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาในแง่บทบาทหน้าที่พ่อและแม่เป็นสำคัญในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น สิ่งที่น่าตั้งข้อสังเกต คือ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกถ่ายทอดผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น บทบาทหน้าที่และลักษณะนิสัยของพ่อและแม่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนวัยประถมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้เรียนในวัยนี้เป็นวัยที่ควรเริ่มการปลูกฝังระบบความคิดให้เป็นเด็กดี มีคุณธรรม ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีตามที่สังคมคาดหวัง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (Ministry of Education, 2008)

นอกจากนี้ลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อไม่เพียงแต่เป็นผู้นำครอบครัวเท่านั้น ยังได้แสดงแง่มุมของชีวิตในลักษณะที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับลักษณะบทบาทหน้าที่แม่ โดยคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง คือ แม่ควรเป็นต้นแบบให้แก่ลูกสาว ลักษณะดังกล่าวเป็นภาพของผู้หญิงตามแบบฉบับภาพตายตัว (Stereotypes) และหากละเมิดต่อบทบาทหน้าที่แม่โดยประพฤติตนไม่เหมาะสมสังคมจะไม่ให้การยอมรับ (Lakphet, 2018)

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยได้สังเกตเห็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะประเด็นในแง่การนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าสนใจและเป็นการสื่อถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของรัฐบาลผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นความลุ่มลึกและแง่มุมที่หลากหลายของลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์การสื่อถึงความหมายแฝงที่รัฐบาลปลูกฝังเยาวชนที่จะเติบโตต่อไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น

การทบทวนวรรณกรรม

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อประชาชนในชาติ

หลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลในรอบด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย มีความรู้และคุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

กระทรวงศึกษาธิการได้ระบุถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ สังคมคาดหวังให้ผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้นให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดย Ministry of Education (2008) มีการเน้นย้ำถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ว่า “ผู้เรียน ต้องรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ”

นอกจากนี้ Ministry of Education (2008) ได้กล่าวถึง ความสำคัญสมรรถนะของผู้เรียนว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน “มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนให้มีคุณภาพมาตรฐานการเรียนรู้” ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายมาตรฐานการเรียนรู้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ Ministry of Education (2008) ได้อธิบายรายละเอียดว่า ผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีความเข้าใจในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ตลอดจนทัศนคติของผู้เรียนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร รวมถึงมีความสามารถในการคิดความสามารถในการแก้ปัญหา และที่สำคัญที่สุด คือ ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ดำเนินชีวิตประจำวัน

หนังสือเรียนกับการสื่อถึงบทบาทหน้าที่ ประชาชนอันพึงประสงค์

การศึกษาผลลัพธ์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่เป็นผลจากการเรียนหนังสือเรียนภาษาไทยระดับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ได้เน้นการมีทัศนคติ และพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน ทั้งบทบาทและหน้าที่ที่ควรปฏิบัติ ซึ่งความหมายของคำว่า บทบาทและหน้าที่ ตามที่พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานได้ให้นิยามไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ ส่วนนิยามความหมายของหน้าที่ หมายถึง กิจที่ต้องทำด้วยความรับผิดชอบ ดังนั้นบทบาทและหน้าที่จึงควบคู่กันแทบไม่อาจแยกจากกันได้ เป็นความรับผิดชอบและการกระทำที่ควบคู่กันไปเสมอ (Office of the Royal Society, 2011) รวมถึงมีกิจกรรมและการปฏิบัติที่สะท้อนการมีคุณธรรมทั้งกิจกรรมของครอบครัว กิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรมของชุมชน ดังที่ Jiamwijak (2018) ได้อภิปรายถึงพฤติกรรมอันพึงประสงค์ว่า “พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนที่ปรากฏในหนังสือเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีครบทุกประเด็น” คือ (1) พึ่งตนเอง (2) ซื่อสัตย์ (3) มีวินัย (4) มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม (5) มีความรับผิดชอบ (6) มีจิตสาธารณะ (7) เข้าใจสิทธิ หน้าที่ เป็นพลเมืองดี (8) ตรงต่อเวลา (9) รู้จักการทำงานเป็นทีม (10) ทำงานอย่างกระตือรือร้น และส่วนใหญ่ปรากฏในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยเพียงบางระดับชั้นเท่านั้น ได้แก่ การพึ่งตนเอง ความมีวินัย ความรับผิดชอบ การตรงต่อเวลา ประเด็นความมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม จะปรากฏกระจายในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยแต่ละระดับชั้น ส่วนบางประเด็น เช่น ความซื่อสัตย์ การมีจิตสาธารณะ การทำหน้าที่พลเมืองดี และการทำงานเป็นทีมอย่างกระตือรือร้น มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง

อนึ่ง ไม่เพียงแต่หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาทีเท่านั้นที่สื่อถึงบทบาทหน้าที่ประชาชนที่พึงประสงค์ หนังสือแบบเรียนภาษาไทย วรรณคดีลำนํ้าที่ถูกนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนวัยประถมศึกษา ยังเน้นการสร้างคุณลักษณะ

อันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง ดังที่ Thida (2014) ได้อภิปรายว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์จากหนังสือเรียนภาษาไทยวรรณคดีลำนํ้าที่พบมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ (1) มีจิตสาธารณะ (2) ไม่เรียนรู้อย่างพอเพียง (3) รักความเป็นไทย (4) รักสถาบันกษัตริย์ (5) ชยันทำงาน (6) มีวินัย (7) ซื่อสัตย์ ซึ่งคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยวรรณคดีลำนํ้าได้ตรงตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ครบ 8 ประการตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551 กำหนดไว้ โดยเน้นการมีจิตสาธารณะเป็นหลัก รักษาประโยชน์ของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จัดทำโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายในการศึกษาโดยมุ่งเน้นค้นหาการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่สื่อผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น

วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาและเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล สํารวจและรวบรวมข้อมูลหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ทั้ง 3 ระดับชั้น มีจำนวนเรื่องรวมทั้งหมด 40 เรื่อง โดยคัดเลือกเนื้อหาที่ให้การนำเสนอเฉพาะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนที่สื่อผ่านจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น จำนวนที่คัดเลือกได้มี 21 เรื่อง และยกกรณีตัวอย่างซึ่งคัดสรรมาได้จำนวน 8 เรื่อง

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาและวิเคราะห์บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชน จากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ โดยจัดจำแนกตามหมวดหมู่เนื้อหาจากการตีความ โดยสามารถจัดกลุ่มบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ได้ จำนวน 3 กลุ่ม คือ 1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี 2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี 3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

3. ชั้นสรุปและอภิปรายผล สรุปผลการศึกษาในบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น ซึ่งสื่อความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ใน 3 บทบาท ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี 2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี 3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ผลการศึกษามีดังนี้

1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น แสดงถึงบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี ดังนี้

1.1) บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น แสดงถึงการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นพลเมืองไทยที่ดีที่ช่วยเหลือสังคม ดังนี้

1.1.1) บทบาทหน้าที่พ่อในการช่วยเหลือสังคม

การนำเสนอลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อสะท้อนให้เห็นถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในการช่วยเหลือสังคม ซึ่งย่อมส่งผลให้คนในสังคมอยู่ในกฎระเบียบ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบในเนื้อหาหนังสือเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนต้น ดังนี้

“หลังฝนตกหนัก พ่อพาหลายมะปิ่น หลายมะค่า และข้างหลายของเพื่อนบ้านอีกสองเชือก ไปช่วยลากต้นไม้ที่ล้มขวางถนน ภูผาขอไปกับพ่อ พาไปบอกใบไม้ไปด้วย พ่อกับภูผาซื่อ หลายมะปิ่น มีลูกข้างเดินตามหลังทั้งหมด พวกเดินทางลัดผ่านป่า เพื่อให้ถึงเร็วขึ้น” (Ministry of Education Prathom Suksa 1, 2008)

บทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์และช่วงเวลาในเรื่อง บทบาทหน้าที่พ่อของภูผาได้แสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติหน้าที่เป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคม โดยพ่อของภูผา พาข้างของตนและข้างของเพื่อนบ้านไปช่วยลากต้นไม้ที่ล้มขวางถนน เนื่องจากในขณะนั้นเป็นเวลาที่ฝนตก โดยใช้เส้นทางที่ถึงที่หมายโดยเร็วที่สุดเป็นการช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สัญจรไปมาในระแวกนั้น

1.1.2) บทบาทหน้าที่แม่ในการช่วยเหลือสังคม

การนำเสนอลักษณะบทบาทหน้าที่แม่สะท้อนให้เห็นว่าบทบาทหน้าที่แม่ยังเด่นชัดในแง่มุมการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีของสังคม หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น (Ministry of Education Prathom Suksa 3, 2008) ให้เนื้อเรื่องว่า

“เย็นวันนั้น พ่อ แม่ ลูก ขวนกันไปเที่ยวงานยกช่อฟ้าอุบลของวัดในหมู่บ้าน ที่งานวัด มีการออกร้านมากมาย เป็นร้านขายสินค้าผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น ร้านอาหารแบบแปลกๆ ปอ และป้อ ได้รับคูปองที่พ่อซื้อให้ พ่อและแม่บอกว่า

“พ่อกับแม่จะเข้าไปช่วยงานที่โบสถ์ ปอ กับป้อหาซื้ออาหารกินเองแล้วกินนะ”

แม่ได้ให้ป้อและป้อดูแลและช่วยเหลือตนเองในการหาอาหารรับประทานเอง เพื่อที่แม่จะได้ไปช่วยเหลืองานที่โบสถ์ การนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ในสถานการณ์ดังกล่าวได้แสดงถึงการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีในการมีจิตสาธารณะต่อส่วนรวมโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน ถึงแม้จะไม่ได้เป็นบทบาทหน้าที่แม่ก็ตาม นอกจากนี้บทบาทหน้าที่แม่ยังมีการทำหน้าที่สนับสนุนพิธีกรรมทางศาสนาในงานในวัดของหมู่บ้านที่แม่ของป้อและป้ออาศัยอยู่ให้ดำเนินงานไปได้อย่างราบรื่น

1.2) บทบาทหน้าที่ของพลเมืองไทยที่ดีในการปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น แสดงถึงการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อกับแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี โดยมีหน้าที่ปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย ยึดถือหลักประชาธิปไตย ความเสมอภาคและเท่าเทียมเป็นแนวปฏิบัติ รวมถึงการรักษาประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ดังนี้

1.2.1) บทบาทหน้าที่พ่อกับแม่ในการปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่พ่อกับแม่มีลักษณะการเป็นกระบอกเสียงและแสดงจุดยืนในการเคารพและให้เกียรติผู้อื่นในด้านสิทธิที่มนุษย์ควรจะได้รับ ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สำคัญคาคาดหวัง ดังนี้

ในสังคมของเราแต่ละครอบครัวมีฐานะที่แตกต่างกันไป ทั้งคนชนชั้นสูง คนชนชั้นกลาง และคนชนชั้นล่างที่ดูเหมือนจะประสบปัญหาความยากจน ออดอยาก และขาดแคลนมากที่สุด หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น (Ministry of Education Prathom Suksa 3, 2008) ได้ระบุเนื้อหาว่า พ่อแม่ป้อและป้อ ได้พาครอบครัวของกบไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ พ่อของป้อและป้อได้ปฏิบัติตามหลักวิถีประชาธิปไตย เรื่อง การให้ความช่วยเหลือด้านสิทธิ

มนุษยชนแก่คนยากไร้ เพราะครอบครัวของกบ ยากจน ไม่มีงานทำ และขาดสารอาหาร

การแสดงบทบาทหน้าที่พ่อกับแม่และป้อ เลือกที่จะไม่ละเลยในการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดี โดยยึดถือหลักประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต พ่อของป้อและป้อจึงพาไปขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการ ซึ่งอยู่ไม่ไกล ทำให้พ่อแม่ของกบดีใจมาก และกล่าวขอบคุณด้วยความซาบซึ้งน้ำใจ

พ่อกับแม่และป้อได้ยึดถือหลักประชาธิปไตย ซึ่งให้ความหมายในด้านหลักความเสมอภาค แม้ฐานะระหว่างครอบครัวของตนกับครอบครัวของกบจะแตกต่างกัน แต่การได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการให้บริการจากหน่วยงานรัฐบาลอย่างเท่าเทียม เป็นการแสดงหลักความเสมอภาคทางโอกาสผ่านภาพจากเหตุการณ์ข้างต้นที่ได้เปรียบเทียบการได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกันแม้ว่าจะต่างฐานะกัน

บทบาทหน้าที่พ่อกับแม่และป้อได้ทำตามหน้าที่การปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตยที่ได้มุ่งเน้นการให้ความหมายแฝงเกี่ยวกับรัฐบาล โดยบทบาทหน้าที่พ่อกับแม่และป้อกระทำการดังกล่าว จึงสะท้อนให้เห็นการนำเสนอความหมายแฝงเกี่ยวกับรัฐบาลว่าเป็นหน่วยงานที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ซึ่งแสดงถึงระบบการจัดการของประเทศที่มีคุณภาพที่ดีเป็นที่พึงให้แก่ประชาชนได้

1.2.2) บทบาทหน้าที่แม่ในการปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่แม่มีลักษณะการรักษาวัฒนธรรมประเพณี ที่ยึดถือหลักวิถีประชาธิปไตยในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเป็นลักษณะของการเป็นพลเมืองไทยที่ดี ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สำคัญคาคาดหวัง ดังนี้

วัฒนธรรมประเพณีไทยอยู่คู่กับคนไทยมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะประเพณี วันสำคัญต่าง ๆ อาทิ วันสงกรานต์ เนื้อหาที่ถูกระบุใน Ministry of Education Prathom Suksa 1 (2008) ได้ให้ความหมายพลเมืองไทยที่ดีในบทบาทหน้าที่แม่ตามหลักวิถีประชาธิปไตย ด้านการยึดถือในบรรทัดฐานประชาธิปไตย และประเพณีของสังคม อาทิ บทบาทหน้าที่แม่ในการเป็นพลเมืองไทยที่ดี

ได้แสดงการทำหน้าที่ในการรักษาวัฒนธรรมของไทย ตามบรรทัดฐานของระเบียบประชาธิปไตยในประเพณี วันสงกรานต์ ประเพณีการไปวัด ประเพณีการทำบุญ เลี้ยงพระ ประเพณีการสรงน้ำพระ ประเพณีการก่อ กองทรายในวัด และประเพณีการฉลองศักราชใหม่ ของไทย

นอกจากนี้การนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ในการ ทำหน้าที่ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองไทยที่ดีตามหลักวิถี ประชาธิปไตย ได้แสดงถึงการให้ความร่วมมือร่วมใจ ร่วมกันกับคนในหมู่บ้าน และยังแสดงถึงความเป็นพวกพ้อง ที่อยู่ใกล้กันและกัน ปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อรักษารากเหง้าวัฒนธรรมให้คงอยู่กับคนไทยสืบไป

2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชน ด้านการประกอบอาชีพอันดี

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษา ตอนต้น แสดงถึงบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบ แก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี ดังนี้

2.1) บทบาทหน้าที่พ่อในฐานะต้นแบบแก่ เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่พ่อ มีการทำหน้าที่และการปฏิบัติงานที่น่าชื่นชม มีการ ประกอบอาชีพที่สุจริต และแสดงความเป็นผู้นำ ในการส่งเสริมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวอย่างไม่ ขาดตกบกพร่อง ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ใน รูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

*“ไบโบก ไบบัว และลูกช้างหลาย
เชือก ไปโรงเรียน โรงเรียนอยู่ท้ายหมู่บ้าน
ควาญโท พ่อของภูผาเป็นครูใหญ่ ช้างแต่
ละเชือก มีความคอยฝึก”* (Ministry of
Education Prathom Suksa 1, 2008)

“ควาญโท” พ่อของภูผามีหน้าที่รับผิดชอบใน การดำรงตำแหน่งเป็นคุณครูใหญ่ของโรงเรียนลูกช้าง ซึ่งโรงเรียนลูกช้างเป็นโรงเรียนที่มีการฝึกหัดลูกช้างให้มีความสามารถ การปฏิบัติงานของควาญโท แสดงให้เห็นถึง การเป็นผู้นำที่คอยมอบหมายการฝึกความสามารถลูกช้าง ให้แก่ควาญช้าง

2.2) บทบาทหน้าที่แม่ในฐานะต้นแบบแก่ เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี

บทบาทหน้าที่แม่ที่ถูกระบุผ่านบทบรรยายใน หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น ไม่เพียงแต่พบการนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่เพียง แม่คนเดียว แต่ยังมีการนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ ที่น่าชื่นชมในแง่มุมการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพ อันดี ดังนี้

*“แม่ ๆ รถทัวร์มาแล้ว” เสียงยิวหาร้องลั่น
อยู่หน้าร้าน ถ้ารถทัวร์มาจอดเมื่อใด แสดง
ว่าสินค้าในร้านจะต้องขายดิบขายดี ป้า ๆ
น้า ๆ ทั้งหลายเดินกันซุกซุน เพื่อหยิบสินค้า
สวย ๆ ขายให้ลูกค้า ส่วนแม่ได้รับ
มอบหมายหน้าที่เก็บเงิน เพราะแม่คิดเงิน
ทอนได้เร็วมาก”* (Ministry of Education
Prathom Suksa 3, 2008)

บทบาทหน้าที่แม่ของยิวหา ได้รับมอบหมายให้ มีการทำหน้าที่เก็บเงินแก่ลูกค้าที่เข้ามาซื้อของดีในตลาด ที่สมาชิกกลุ่มแม่บ้านช่วยกันผลิต ซึ่งร้านค้าที่แม่ของยิวหา ได้ทำงานอยู่นั้นเป็นร้านค้าของตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความนิยมเข้ามาเลือกซื้อของฝาก การที่แม่ของยิวหาได้รับ บทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพ ในการเก็บเงิน แสดงให้เห็นถึงความละเอียดรอบคอบ และ แสดงให้เห็นถึงทักษะทางความคิดที่สามารถนำมาต่อยอด ในการประกอบอาชีพ รวมถึงความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าใน การรับและทอนเงิน บทบาทหน้าที่แม่ของยิวหาถือเป็น แบบอย่างการทำหน้าที่ที่ดีอย่างไม่ขาดตกบกพร่องใน การปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพอันดี

3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชน ด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษา ตอนต้น แสดงถึงบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการ ทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว โดยปรากฏชุด ความคิดย่อย ดังนี้

3.1) บทบาทหน้าที่พ่อ ผู้นำในการดูแล ครอบครั

ชุดความคิดที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่ที่พ่อแม่มีลักษณะการทำหน้าที่เป็นผู้นำและเป็นเสาหลักในการดูแลสมาชิกในครอบครัว ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

“บ่่ายมากแล้ว ความโง่โง่ของพ่อที่โง่โง่ยิ่งใหญ่มาก ผู้ใหญ่ช่วยกันเอาของใช้ลงจากหลังพี่โค่นเตรียมที่ที่กักและอาหารเย็น เด็ก ๆ ช่วยกันเก็บกึ่งไม้แห้งมากองไว้ ส่วนข้างตัวใหญ่พาข้างตัวเล็กไปกินไปไม่ พ่อของภูมาบอกว่า “จะหุงข้าวป่าให้กิน” เด็ก ๆ งง ถามว่า “ข้าวป่ากับข้าวบ้านต่างกันตรงไหน” “ต่างกันสิ ตรงที่ข้าวป่าใช้กระบอกไม้ไผ่แทนหม้อข้าว แล้วนำไปเผาไฟเหมือนเผาข้าวหลาม” พ่อบอก” (Ministry of Education Prathom Suksa 2, 2008)

“ความโง่” คุณครูใหญ่ของโรงเรียนลูกช้าง ซึ่งเป็นพ่อของภูมา ได้มีการสั่งให้ขบวนความข้างหยุดพักในการเดินทางไปปางช้างหลวงที่เป็นโรงเรียนฝึกช้างและลูกช้าง “ความโง่” พ่อของภูมา แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของพ่อ คือ การทำหน้าที่ดูแลลูก โดยหุงข้าวป่าเพื่อประทังชีวิตในขณะที่เดินทางไปปางช้างหลวง

อนึ่ง การเรียนรู้ของเด็กในวัยประถมศึกษาตอนต้นเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกพัฒนาการทางด้านความคิด เมื่อลูกมีคำถาม เกิดการสงสัย และอยากเรียนรู้จากสิ่งรอบตัวที่เป็นประสบการณ์แปลกใหม่ สิ่งสำคัญของบทบาทหน้าที่พ่ออย่าง “ความโง่” นอกจากการทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวแล้ว ยังให้คำแนะนำและตอบข้อสงสัยของภูมาให้กระจ่างชัด พร้อมทั้งให้ความรู้ และแนะนำวิธีหุงข้าวป่าอย่างละเอียด

3.2) บทบาทหน้าที่แม่ ผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัว

ชุดความคิดต่อมาที่ปรากฏ คือ บทบาทหน้าที่แม่มีลักษณะการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลสมาชิกในครอบครัวตามกรอบอุดมการณ์ปิตาธิปไตย ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในรูปแบบหนึ่งที่สังคมคาดหวัง ดังนี้

“แม่เตรียมแซนวิชและน้ำให้พวกเรารับประทาน แม่บอกว่าท้องอืดแล้วสมองจะได้แจ่มใส ทำงานคล่อง” (Ministry of Education Prathom Suksa 3, 2008)

บทบรรยายข้างต้นของเหตุการณ์ในเรื่อง แม่มนได้นัดป๊อมาทำรายงานที่บ้าน บทบาทหน้าที่แม่ของแม่มนจึงได้ทำหน้าที่จัดการเตรียมอาหารว่างให้แก่แม่มนและป๊อ ป๊อซึ่งเป็นเพื่อนของแม่มนที่มีภาวะออทิสติก บทบาทหน้าที่แม่ของแม่มนได้แสดงถึงการทำหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ลูก เตรียมอาหารการกินให้กับลูกอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ไม่เพียงเท่านั้นบทบาทหน้าที่แม่ของแม่มน ยังมีจิตใจที่เอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อลูกของผู้อื่นไม่เพียงแต่ลูกของตนเอง และให้การแบ่งปันอย่างเท่าเทียมเหมาะสม การนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ของแม่มนจึงได้แสดงถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง คือ ผู้เป็นแม่ต้องทำหน้าที่ดูแลลูกอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง มีจิตใจที่โอบอ้อมอารี มีความรักความเมตตา และความอ่อนโยนจึงเหมาะสมแก่คุณสมบัติของการเป็นแม่ที่ดีได้

3.3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก

บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านบทบรรยายและบทสนทนาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น ยังพบชุดความคิดย่อยในการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว คือ การเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก ดังนี้

3.3.1) บทบาทหน้าที่พ่อในด้านการเป็นผู้อบรมสั่งสอนลูก

การนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อที่ถูกระบุในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น บทบาทหน้าที่พ่อยังแสดงการทำหน้าที่ในแง่มุมที่แตกต่างออกไปจากภาพที่เราคุ้นชิน คือ การเป็นเสาหลักครอบครัว ซึ่งไม่เพียงแต่การทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวเท่านั้น แต่ยังแสดงความลุ่มลึกในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกไม่ต่างจากบทบาทหน้าที่แม่ ดังนี้

“พ่อเคยสอนให้ป๊อและป๊อระมัดระวังในการเดินข้ามถนน ไม่ควรชี้จี้กรยานในถนนใหญ่ที่มีรถพลุกพล่าน เพราะจะเกิดอุบัติเหตุได้ง่าย”

“ระวังนะลูก อย่าขี่เร็ว เดี่ยวจี้กรยานล้มแล้วเป็นแผลหะหะ แผลของลูกเพิ่งหาย ถ้าเป็นอะไรไปอีกก็จะเดือดร้อนนะจ๊ะ” พ่อเตือนป๊อด้วย

ความหวังใจ” (Ministry of Education Prathom Suksa 3, 2008)

บทบรรยายและบทสนทนาเหตุการณ์ในเรื่อง เป็นสถานการณ์ที่มีความเชื่อมโยงกัน บทบาทหน้าที่ พ่อของปอและปอ ได้นำเสนอการทำหน้าที่ของพ่อ ในแง่มุมมองว่ากล่าวตักเตือนปอและปอ ให้ดำเนินชีวิต ด้วยความระมัดระวังและไม่ประมาท ไม่เพียงแต่อบรม สั่งสอนแค่เพียงครั้งเดียว แต่บทบาทหน้าที่พ่อของปอ และปอยังให้ความสำคัญในการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนซ้ำ ในหลายครั้ง เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกในการดำเนินชีวิตให้ ปลอดภัย การอบรมสั่งสอนดังกล่าวนอกจากจะคำนึงถึง ความปลอดภัยของปอและปอ บทบาทหน้าที่พ่อของปอ และปอยังทำหน้าที่พลเมืองไทยที่ดีในเวลาเดียวกัน โดยมีการคำนึงถึงบุคคลรอบข้างที่จะได้รับอันตราย หากปอไม่ ระมัดระวังในการขี่จักรยาน เพราะไม่เพียงแต่จะ เตือนตนเองเพียงเท่านั้น ยังเตือนผู้อื่นอีกด้วย

3.3.2) บทบาทหน้าที่แม่ในด้านการเป็น ผู้อบรมสั่งสอนลูก

การนำเสนอบทบาทหน้าที่แม่ที่ถูกระบุผ่าน บทบรรยายและบทสนทนาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น บทบาทหน้าที่แม่ที่เราคุ้นชินมัก พบว่าแม่มีหน้าที่หลัก คือ การอบรมสั่งสอนลูกให้ดำเนิน ชีวิตและปฏิบัติตนเป็นคนดีต่อตนเอง ต่อครอบครัว และ ต่อสังคม ดังนี้

“เรื่องนี้คงจะผ่านไปได้ด้วยดี ถ้า
ขามาไม่ไปที่ร้านขายหนังสือในศูนย์การค้า
แล้วบังเอิญเดินผ่านหน้าร้านตุ๊กตาก็ต้อง
อะไรรึนั่น! ตุ๊กตาแสนสวย ราคาพันกว่าบาท
ลดราคาเหลือ 200 บาท หมดเขตสิ้นเดือน
นี่ ขามาใจเดินตักตัก อยากรได้เหลือเกิน
“แม่ขา ซื้อตุ๊กตาด่วนให้ลูกได้ไหมคะ”

“แม่มองหน้าขามา “ตุ๊กตาด่วนนั้น
เป็นความจำเป็นของลูกหรือเปล่า ที่บ้านก็มี
อยู่หลายตัว แม่เพิ่งจ่ายเงินซื้อหนังสือที่เป็น
ของจำเป็นให้ลูกไปแล้ว ถ้าลูกคิดว่าจำเป็น
และอยากได้ ก็เก็บเงินซื้อเองดีไหมลูก”

(Ministry of Education Prathom Suksa 3, 2008)

บทบาทหน้าที่แม่ของขามาได้นำเสนอแง่มุมมอง การทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกให้รู้จักประหยัดอดออม และซื้อในสิ่งของที่จำเป็นสำหรับการศึกษา เพื่อพัฒนา ความรู้ให้ตนเอง และการสอนให้ขามารู้และเข้าใจถึงการ ให้ลำดับความสำคัญก่อนและหลังว่าสิ่งไหนควรซื้อและไม่ ควรซื้อ ซึ่งการลำดับความสำคัญต่อสิ่งที่เป็น จำเป็น ในชีวิตประจำวันนับว่าเป็นการปลูกฝังความคิดอย่างเป็น ระบบโดยใช้เหตุผลเป็นฐานรองรับ เพื่อให้เข้าใจเหตุและ ผลของการกระทำ หลักคำสอนดังกล่าวสอดคล้องกับหลัก เศรษฐกิจพอเพียงที่คนในสังคมยึดถือเป็นหลักพื้นฐานใน การดำรงชีวิตประจำวัน การปลูกฝังทัศนคติในเรื่องการ ประหยัดอดออมให้กับเด็กในวัยชั้นประถมศึกษาตอนต้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพื่อไม่ให้เด็กวัยประถมศึกษา ตอนต้นหลงไหลไปกับกระแสวัตถุนิยมอันเป็นเหตุให้ เกิดการใช้จ่ายที่สุรุ่ยสุร่าย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่ พ่อและแม่แก่เยาวชน พบว่า บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ ถูกระบุผ่านเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้น เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมคาดหวัง เนื้อหาที่ถ่ายทอดผ่านบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ มีการ ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะการเป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้านการ เป็นพลเมืองไทยที่ดี และเป็นต้นแบบแก่เยาวชนด้าน การประกอบอาชีพอันดี รวมถึงการเป็นต้นแบบแก่ เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว บทบาท หน้าที่พ่อและแม่ในการปฏิบัติตนตามคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ทั้งสามแง่มุม มีความสำคัญอย่างยิ่งใน การปลูกฝังผู้เรียนที่อยู่ในวัยเด็กประถมศึกษาตอนต้น เมื่อลูกได้ซึมซับพฤติกรรมอันดีงามจากบทบาทหน้าที่พ่อ และแม่ ตัวลูกเองก็จะปฏิบัติตนตามเพื่อเป็นเยาวชนที่ เติบโตอย่างมีคุณภาพในสังคมต่อไป สอดคล้องกับ Kaewkangwan (2002) ได้กล่าวว่า “เด็กวัยนี้รู้จัก

ควบคุมอารมณ์ และมีเหตุผลมากขึ้น” ซึ่งเป็นที่สรุปได้ว่า เด็กวัยประถมศึกษาดอนต้นเป็นวัยที่เหมาะสมกับการสอนพฤติกรรมว่าสิ่งใดที่ผิดหรือถูก รู้จักเคารพกฎระเบียบสังคม รวมถึงมีทักษะในการพัฒนาความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและสังคมนอกครอบครัว ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า บทบาทหน้าที่พ่อและแม่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติตนของลูก ซึ่งผู้เรียนเป็นเยาวชนที่อยู่ในวัยประถมศึกษาตอนต้น จึงเป็นเรื่องง่ายที่สามารถปลูกฝังเจตคติที่ดีเพื่อเป็นรากฐานในการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง การสื่อถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของรัฐบาลที่พยายามจะส่งต่อความหมายในบทบาทหน้าที่พ่อและแม่มีการแผ่เงาเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย แสดงถึงประเด็นสำคัญที่เป็นการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบที่ตั้งงาม คือ การปฏิบัติตนเป็นต้นแบบพลเมืองไทยที่ดีต่อสังคม การเป็นพลเมืองไทยที่ดีและยึดถือหลักตามวิถีประชาธิปไตยเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้คนที่ได้รับความลำบาก รวมถึงทำหน้าที่รักษารากเหง้าประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ส่งผลให้คนในสังคมอยู่ในกฎระเบียบ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sukwisith (2011) ที่ระบุว่า อุดมการณ์ในหนังสือเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับความคิด ความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคม รวมถึงเชื่อว่าสิ่งที่ถ่ายทอดผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทยเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสมด้วยเหตุนี้รัฐบาลจึงสามารถถ่ายทอดแนวคิด หรือนโยบายบางประการไปสู่ผู้อ่านโดยใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อ ดังเช่น Thida (2014) ได้ระบุว่า การมีจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่พบมากที่สุดจากเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษา วรรณคดีลำน่าน โดยการนำเสนอความหมายแฝงของรัฐได้เน้นให้บทบาทหน้าที่ของประชาชนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

แม้กระทั่งในหน้าที่การปฏิบัติงานและการประกอบอาชีพอันดีของบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ก็มีส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อสังคม การเลือกปฏิบัติตนประกอบอาชีพที่สุจริต มีความซื่อสัตย์ในสายงานที่ตนปฏิบัติหน้าที่ไม่เลือกทำอาชีพที่ผิดกฎหมาย ส่งผลให้บทบาทหน้าที่

พ่อและแม่มีรายได้ประจำสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้โดยไม่เดือดร้อนผู้อื่น และยังมีโอกาสที่ได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน Ministry of Education (2008) ที่ได้ระบุว่า สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนจะต้องมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต รวมถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาตนเอง รวมถึงพัฒนาสังคม นอกจากนี้การปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่สำคัญ บทบาทหน้าที่พ่อ คือ การทำหน้าที่เป็นเสาหลักของครอบครัวที่มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบตนเองและหาเลี้ยงสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้บทบาทหน้าที่พ่อยังมีการอบรมสั่งสอนลูก ซึ่งสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับบทบาทหน้าที่แม่ที่ดูแลสมาชิกในครอบครัว และคอยจัดการเรื่องภายในบ้าน รวมถึงการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีวินัยในการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้อง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klibngern (2019) ได้ระบุว่า บทบาทหน้าที่พ่อมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าบทบาทหน้าที่แม่ไม่เพียงแต่จะทำหน้าที่เป็นเสาหลักในการเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว แต่ยังมีส่วนสำคัญในการเลี้ยงดูลูก เช่น แบ่งเบาภาระเรื่องการทำหน้าที่อบรมสั่งสอนลูกไปจากแม่ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ข้างต้นจึงเป็นการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกถ่ายทอดการทำหน้าที่อย่างไม่ขาดตกบกพร่องผ่านหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ประถมศึกษาตอนต้น

เมื่อพิจารณาถึงบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันพบว่า การมีบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ดี ประพฤติตนอย่างไม่ขาดตกบกพร่องของคุณสมบัติการเป็นพ่อและแม่ ทำให้ได้รับการยอมรับในสังคมมากกว่าบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ปฏิบัติตนไม่เป็นที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาของเยาวชนตามมา ดังกรณีข่าวปัญหาท้องไม่พร้อมของเยาวชน ซึ่งมีพาดหัวข่าวว่า “สถิติวัยรุ่น “ท้องไม่พร้อม” พุ่งพบบลอดลูกวันละ 169 คน” (Komchadluek, 2021) สาเหตุของการท้องไม่พร้อมเกิดจากปัญหาหลายปัจจัย เช่น ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนอย่างถูกวิธี การถูกปล่อยปละละเลยจากบทบาทหน้าที่

พ่อและแม่ที่ควรพึงปฏิบัติในการชี้นำลูกไปในทางที่ถูกต้อง ปัญหาการท้องไม่พร้อมจึงเป็นปัญหาอันดับหนึ่งที่ยาวนานประสบปัญหา ผลเสียจากการท้องไม่พร้อมอาจไปถึงขั้นทำแท้งหรือทอดทิ้งลูกเมื่อไม่สามารถมีความรับผิดชอบที่จะเลี้ยงดูได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Klibngern (2019) ได้ระบุว่า ครอบครัวสังคมนิยมไทยปัจจุบัน สถาบันครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เมื่อเกิดปัญหาซึ่งยากก่อนห้าม ความไม่พร้อมในวัยที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ การแก้ปัญหาคงหนีไม่พ้นการทำแท้งซึ่งผิดกฎหมายและศีลธรรม และปัญหาซ้ำร้ายที่สุดคือ สังคมยังคงไม่ให้การยอมรับกับบทบาทหน้าที่แม่ที่ทอดทิ้งลูก และบทบาทหน้าที่แม่ที่ทอดทิ้งลูกยังได้รับการประณามว่าไม่มีคุณสมบัติที่ดีพอในการที่จะเป็นแม่คนได้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังยึดติดกับการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบอุดมการณ์ปิตาธิปไตย

นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้สอดแทรกแนวคิดบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงการดำเนินชีวิตไปในทิศทางที่ถูกต้องตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่สังคมคาดหวัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jiamwijak (2018) ที่ระบุว่า หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ภาษาพาที ที่ถูกถ่ายทอดผ่านเนื้อหาแบบเรียนลักษณะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ได้เน้นการมีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน มีกิจกรรมและการปฏิบัติที่สะท้อนคุณธรรมทั้งกิจกรรมของครอบครัว กิจกรรมของสถานศึกษา และกิจกรรมของชุมชน จุดประสงค์ข้างต้นสื่อถึงความหมายของรัฐบาลที่ต้องการให้ผู้เรียนรวมถึงผู้ปกครองปฏิบัติตนไปในทิศทางเดียวกันกับเป้าประสงค์ของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สรุป

หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน มุ่งค้นหาเฉพาะการนำเสนอในบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านเนื้อหาหนังสือเรียนภาษาไทย

ชุดภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาตอนต้นที่กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี 2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี 3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัว ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่รัฐบาลมีการกำหนดต่อเยาวชนผู้เรียน โดย Ministry of Education (2008) ได้ระบุว่าเยาวชนผู้เรียนต้องรักษาติศาสน์ กษัตริย์ ชื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป้าประสงค์ที่รัฐบาลกำหนดไว้ได้ครอบคลุมการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ที่ถูกระบุผ่านเนื้อหาหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้น

จากข้อค้นพบต่าง ๆ ที่สื่อถึงการนำเสนอของบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ พบว่า 1) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นพลเมืองไทยที่ดี มีการทำหน้าที่ช่วยเหลือสังคมและปฏิบัติตนตามหลักวิถีประชาธิปไตย ซึ่งการช่วยเหลือคนในสังคมที่กำลังได้รับความลำบาก มีน้ำใจให้แก่คนรอบข้าง เคารพในสิทธิและเห็นความสำคัญในความเสมอภาคของผู้คนในสังคม จึงเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้คนในสังคมคาดหวัง รวมถึง 2) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการประกอบอาชีพอันดี คือ การปฏิบัติอาชีพที่ชื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนอย่างเต็มที่ ไม่กระทำสิ่งผิดกฎหมาย เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อบรรทัดฐานของสังคม และ 3) บทบาทหน้าที่พ่อและแม่ในฐานะต้นแบบแก่เยาวชนด้านการเป็นสมาชิกที่ดีในครอบครัวจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ควรปลูกฝังจิตสำนึกและเจตคติที่ดีในการดำรงชีวิตไปในทางที่ถูกที่ควร

ดังนั้นหนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน เป็นลักษณะการกล่อมเกลาจิตใจผู้เรียนและผู้ปกครองให้เลือกปลูกฝังชุดความคิดที่ดีให้กับตนเองและครอบครัว ไม่ให้ปฏิบัติตนเป็นความเดือดร้อนของผู้อื่น จึงเป็นตัวอย่างและแนวทางในการใช้ชีวิต มีคติสอนใจ

เมื่อต้องเผชิญกับทางที่ไม่ถูกต้อง รวมถึงวิธีการแก้ไข ปัญหา ตลอดจนเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนตาม เป้าประสงค์ของรัฐบาล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรนำข้อคิดที่ได้จากบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ ในการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนจากหนังสือแบบเรียน ภาษาไทยประถมศึกษาตอนต้นมาประยุกต์ในบริบทจริง ของการดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับ สภาพสังคมไทย

นอกจากนี้องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากผลการวิจัย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในหน่วยงานทางการศึกษา เช่น หน่วยงานศึกษานิเทศก์ โดยนำความรู้ที่ได้ไป ใช้ในการบูรณาการเนื้อหาในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา หรือระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยประเมินและวัดผลสัมฤทธิ์ทางพฤติกรรมของ ผู้เรียนว่ามีความก้าวหน้าในการแสดงทัศนคติ และการปฏิบัติตนให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว สังคม และประเทศชาติตามแบบอย่างการเรียนรู้บทบาท หน้าที่ของบุคคลในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เปรียบเทียบบทบาทหน้าที่พ่อและแม่ใน หนังสือแบบเรียนภาษาไทยชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น รวมถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งมีความแตกต่างในการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อ และแม่ รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่คาดหวัง จาก หนังสือแบบเรียนภาษาไทยเพื่อเป็นแนวทางในการ ดำเนินชีวิตที่ดีของเยาวชนผู้เรียน

References

Jiamwajak, R. (2018). Analysis of PasaPatee Thai textbooks: Consistency with strategy 1 on capacity building and development of human capital in the 12th national economic and social development plan.

Journal of Liberal Arts, 18(2), 26-52.

[in Thai]

Kaewkangwan, S. (2002). *Developmental psychology of life at all ages: Theoretical concepts of early childhood* (8th ed., Vol.1). Bangkok: Thammasat University Press. [in Thai]

Klibngern, S. (2019). Stepfather, the unconditional the role of fatherhood in Yai Noo Luk Por novel by Botan. *Journal of Social Academic*, 12(1), 39-48. [in Thai]

Komchadluek. (2021). *Statistics of "teenage pregnancy", with 169 births per day*. Retrieved On January 5, 2022, from <https://www.komchadluek.net/> [in Thai]

Lakphet, R. (2018). Characteristics of parents in Ban Tang Sai Luead by Aonkasem Rodsutthi, *Journal of Liberal Arts, Maejo University*, 7(1), 81-95. [in Thai]

Lamsamoot, T. (2017). *Construction of introduction to Thai language textbook for foreign students*. Rajamangala University of Technology Rattanakosin. Nakhon Pathom. [in Thai]

Ministry of Education. (2008). Education core curriculum. B.E. 2551. Bangkok: Printing House of the Agricultural Co-operative Federation of Thailand, Ltd. [in Thai]

_____. (2008a). *PasaPatee Thai textbook for Prathom Suksa 1*. Ladprao: OTEP Printing House. [in Thai]

_____. (2008b). *PasaPatee Thai textbook for Prathom Suksa 2*. Ladprao: OTEP Printing House. [in Thai]

_____. (2008c). *PasaPatee Thai textbook for Prathom Suksa 3*. Ladprao: OTEP Printing House. [in Thai]

- Office of the Basic Education Commission. (2018). *Action Plan of the Fiscal Year B.E. 2564*. Planning and Project Division, Bureau of Policy and Basic Education Planning. [in Thai]
- Office of the Royal Society. (2011). *Royal Institute Dictionary*. Retrieved On April 3, 2022, from <https://dictionary.orst.go.th/> [in Thai]
- Sukwisith, W. (2011). *The relationship between language and ideologies in the Thai language textbooks for the elementary school curriculum B.E. 2503-2544: A critical discourse analysis*. Doctor of Philosophy Dissertation. Chulalongkorn University. [in Thai]
- Thida, P. (2014). Characteristics as Found in Thai Textbooks for Elementary Students. *Rajabhat Maha Sarakahn Uninersity Journal*, 8(1), 63-69. [in Thai]

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ สกุล	นางสาวพรนภา อิงสฤตธนวันต์	
รหัสประจำตัวนักศึกษา	6311120008	
วุฒิการศึกษา		
วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2562
ภาษาและภาษาไทยประยุกต์		

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

พรนภา อิงสฤตธนวันต์ และวรรณนะ หนูหมื่น. 2566. หนังสือแบบเรียนภาษาไทยประถมศึกษา
 ตอนต้นกับการนำเสนอบทบาทหน้าที่พ่อและแม่แก่เยาวชน. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*,
 1(2) กรกฎาคม-ธันวาคม 2566.